

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних громадян

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State University
Department of Language Training of Foreign Citizens

МАТЕРІАЛИ

**III Всеукраїнської науково-практичної студентської
онлайн-конференції
«Наукова спільнота студентів XXI століття»
23-24 квітня 2020 року**

**Third All-Ukrainian Scientific-Practical Student Online
Conference
«Scientific Community of Students of the 21st Century»
April 23-24, 2020**

Суми
Сумський державний університет
2020

Редакційна колегія:

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

О. М. Волкова, кандидат філологічних наук, доцент;

М. С. Казанджисєва, кандидат педагогічних наук, доцент;

А. В. Шевцова, кандидат філологічних наук, доцент;

В. А. Завгородній, старший викладач;

О. П. Коньок, старший викладач

Н74 **Наукова** спільнота студентів ХХІ століття : матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції /упоряд. Л. В. Біденко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 419 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників ІІІ Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів ХХІ століття». Досліджуються проблеми впровадження інноваційних методів навчання української (російської) мови як іноземної, формування мовної особистості в новому полікультурному просторі (проблеми адаптації, діалог культур, формування поліетнічної толерантності), застосування нових технологій у процесі викладання загальноосвітніх дисциплін на підготовчому відділенні для іноземних студентів.

УДК 069.015:027.7:378.4(477.74)+069.12+93:37

© Колектив авторів, 2020

© Сумський державний університет,

2020

Секція 1

СУЧАСНА МОЛОДЬ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА : НОВІ МОЖЛИВОСТІ, НОВІ ПРОБЛЕМИ

Массампо Еліс Олівейра, студентка
підготовчого відділення, гр. ПВу-91, Ангола
Науковий керівник: *Дегтярьова Т. О.*, к. філол.
наук, м. Суми, СумДУ

«ДІТИ ІНДИГО»: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ФЕНОМЕНА

На початку ХХІ століття до наукового обігу увійшло нове поняття «дитина Індиго», яке починають застосовувати для характеристики сучасної дитини, котра володіє незвичайними моделями поведінки та має соціально-психологічні характеристики, близькі до особливостей обдарованих і гіперактивних дітей. Феномен Індиго є багатоаспектним і суперечливим явищем.

Уперше термін «діти Індиго» використала американська дослідниця Н. Е. Тепп, яка у своїй книзі «Як колір допомагає краще зрозуміти твоє життя» [14] заявила,

що може бачити ауру навколо людини, і визначила основні моделі поведінки «нових» дітей. Керуючись інтуїцією та практичними спостереженнями, екстрасенс класифікувала типи аур людини за кольорами спектру сонячного світла [16]. Одна з груп аур була кольору індиго. Згідно з визначенням Н. Е. Тепп, така аура притаманна дітям нового покоління, наділеним багатьма талантами, з високо розвиненою інтуїцією [11]. Пізніше дослідниця помітила, що «фіалкові» діти вирізняються серед своїх однолітків, випереджаючи їх за рівнем розвитку інтелекту. Таким чином, особливістю, яка відрізняє дітей Індиго від звичайних дітей, є колір їх аури – синій, з фіолетовим відтінком [3; 4]. З часу виходу у світ цього видання *діти Індиго* стали об'єктом досліджень науковців з усього світу.

Серед дослідників не існує єдиної точки зору щодо терміна на позначення нового покоління дітей. На сьогодні поряд з найбільш поширеною назвою «діти Індиго» використовуються визначення «діти нової свідомості», «діти світла», «тефлонові», «діти Сонця» тощо [11].

Першими звернули увагу на здібності дітей Індиго китайські вчені. Так, у 1985 р. уряд КНР запросив групу

психологів зі Сполучених Штатів з'ясувати, що відбувається з дітьми. Успішно виконавши завдання, психологи спробували повернутися, щоб повторно обстежити цих дітей. Однак їх не пропустили до Китаю: цих дітей відібрали для закритих елітних шкіл, де виховувалось майбутнє керівництво компартії, уряду, армії, розвідки [13].

У Японії створено близько 300 шкіл для навчання 30000 дітей з незвичайними здібностями. Такі самі школи існують і в Китаї, США, Ізраїлі, Франції тощо. В Ізраїлі, наприклад, створено спеціальне міністерство по роботі з особливо обдарованими дітьми. У Франції дітей, які мають коефіцієнт інтелектуального розвитку (IQ) вищий за 160, заносять до реєстру як національне надбання. У тому разі, якщо така дитина після школи збирається продовжити навчання, їй оплачують навчання в будь-якому університеті за умови, що вона повернеться на батьківщину й відпрацює 5 років.

Американські психологи Лі Керолл і Джен Тоубер, які вивчають феномен дітей Індиго, переконані, що зараз понад 92% дітей і підлітків віком менше від 20 років мають надзвичайні психологічні характеристики. У своїй книзі

«Діти Індиго» вони доходять наступних висновків: це не суто американський феномен – навпаки, для нього не існує культурних і мовних бар'єрів; дотепер подібне явище не отримало належної уваги з причини своєї незвичайності для сучасної психології, яка вважає людську природу незмінною [11]. Учені розробили детальну класифікацію різних типів дітей Індиго, поділяючи їх на гуманістів, концептуалістів, художників і тих, які живуть у всіх вимірах. Так звані *гуманісти* мають намір працювати з людьми (майбутні лікарі, юристи, учителі, бізнесмени й політики). Вони гіперактивні й комунікабельні, мають стійкі переконання та різноманітні інтереси, звичайно не досить уважні, фізично незграбні. *Концептуалісти* схильні до керування, розробки різноманітних проєктів (майбутні інженери, архітектори, дизайнери, пілоти та військові). Такі діти вправні, спритні, мають гарну статуру, у підлітковому віці можуть мати схильність до шкідливих звичок (наприклад, уживання наркотиків). *Художники* є дуже чутливими, схильними до творчості (майбутні митці), застосовують творчий підхід у будь-якій сфері людської діяльності; звичайно вони легкої статури. Нарешті, *ті, які живуть у всіх вимірах*, несуть у світ

нові філософські та релігійні ідеї; однак, вони можуть бути незаконослухняними, оскільки не вміють пристосовуватися до обставин; ці діти більші на зріст, ніж інші Індіго [16].

В Україні про таких дітей заговорили із середини двохтисячних, коли на незвичайних дітей звернула увагу міжнародна організація «Квітка життя», яку представляє Київський просвітницько-миротворчий центр. Працівники центру стверджують, що в Україні, як і в інших державах, близько 80% осіб віком до 19 років мають екстрасенсорні здібності. За підрахунками психологів, які працюють у київському ліцеї «Крок», кожен третій представник цього покоління володіє надзвичайними здібностями [11]. Проте на державному рівні цим явищем у нашій країні, на відміну від зарубіжних, поки що не займаються.

За даними комплексних наукових досліджень у наш час почали з'являтися діти з антропними змінами, основну з яких поки що формулюють як діагноз – синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ). Причинами даного синдрому науковці називають багато чинників: сучасний стан екології; агресивне та інформаційно ущільнене середовище; харчування генно модифікованими

продуктами; гіподинамію, спричинену комп'ютерною залежністю; асоціальний спосіб життя матерів тощо [9].

Згідно з характеристиками науковців, діти Індиго є чутливими, активними й неуважними, а також мають незвичайні фізичні та інтелектуальні здібності [2; 5]. Окреслимо ці характеристики детальніше.

Звичайно новонароджені діти дивляться «в нікуди», їхній погляд «плаває», проте з 2000 року почали народжуватись діти, які з перших хвилин життя вміють чітко фокусувати свій погляд. Це явище отримало термінологічне визначення «феномена Буратіно» [13]. Крім того, такі діти починають також рано тримати голову й сидіти.

Як правило, люди розподіляються на правопівкульних і лівопівкульних (права півкуля – переважає інтуїція, ліва – логіка). Діти Індиго є амбідекстрами, «дворукими», тобто вони одночасно використовують обидві півкулі, поєднуючи розвинену інтуїцію з логікою [10; 12].

Діти «нової свідомості» дещо відрізняються також за зовнішнім виглядом: для них характерне переважання росту над вагою тіла й великий опуклий лоб, який значно відрізняється за розмірами від нижньої частини обличчя.

З психологічної точки зору діти Індиго являють собою поєднання своєрідної патології з талановитістю. Іноді спеціалісти, характеризуючи дітей подібного типу, навіть говорять про клінічні прояви аутизму, девіантність тощо. Однак частіше наявність у таких дітей мінімальних мозкових дисфункцій не свідчить про патологію [10; 12]. Навпаки, процес їхнього мислення відбувається пришвидшено, зумовлюючи активне засвоєння інформації. Коефіцієнт інтелектуального розвитку дитини Індиго в середньому дорівнює 130, тоді як раніше такий показник мала лише одна людина з десяти тисяч.

Про це свідчить дослідження, проведене вченими психологами та психофізіологами. Було відібрано 50 дітей, які належали приблизно до однієї і тієї самої соціальної групи. Перші дослідження провели, коли дітям минуло 5 років, потім ці діти пройшли тест через рік. Паузу витримали для того, щоб одержати найбільш переконливі висновки.

Спершу з кожної дитини зняли антропометричні параметри. Потім з малюками провели психологічне тестування за тестом Векслера, який було розроблено для визначення рівня інтелекту в дітей за системою «запитання-

відповідь». При цьому враховувались правильність і швидкість відповіді.

Наступним іспитом став асоціативний експеримент. На задане слово дитина повинна була назвати асоціацію. На цьому етапі важливо було виміряти рівень і темп розвитку мовно-розумових функцій. Висновки психологів виявились однозначними: у сорока відсотків дітей, котрі брали участь у дослідженні, було виявлено більш якісні властивості нейронних сіток. «Інакше кажучи, діти Індиго – це еволюційно прогресивні діти, які характеризуються високорозвиненим інтелектом і швидким темпом розумових здібностей, – коментує В. Каменська. – Порівняльний аналіз засвідчив, що такі діти на 20-30% розумніші за своїх ровесників і випереджають їх у розвитку на півтора-два роки» [14].

На думку психологів, Індиго є результатом процесу еволюції й техногенної революції людства (унаслідок постійно діючих випромінювань побутових приладів). Технологічно орієнтоване покоління дітей Індиго народжується з комп'ютерними навичками: у віці 3-4 років ці діти розуміють комп'ютер так, як не можуть цього зробити

дорослі в 65 [11; 16]. Кандидат психологічних наук Г. Таратінова вважає, що «свідомість дітей змінюється під впливом довкілля» [14], тобто ущільнення інформаційного простору (Інтернет, мобільний зв'язок, телебачення) примушує людину сприймати інформацію на рівні надсвідомості. До речі, механізм такого сприйняття є в кожній людині, але не в кожній відбувається поштовх до його активізації.

Оскільки діти Індиго є непосидами, у школі часто порушують дисципліну, заважають навчальному процесу, у наш час їх основну прикмету формулюють як діагноз – синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ). Цей синдром є наслідком багатьох чинників – асоціального способу життя матерів; погіршення екології; харчування генно модифікованими продуктами; агресивного, інформаційно ущільненого середовища; гіподинамії, спричиненої комп'ютерною залежністю, тощо [1; 7]. Загалом від синдрому надмірної рухової активності, що є одним із проявів істерії як хвороби, спричиненої інформаційними гіпернавантаженнями, страждає близько третини сучасних дітей [12]. Отже, якщо дитині поставлено діагноз СДУГ, є

вірогідність того, що вона Індиго [8]. При цьому слід пам'ятати, що не всі діти Індиго є носіями СДУГ, так само як і не всі носії СДУГ безумовно є дітьми Індиго [10].

З метою уточнення діагнозу необхідно простежити за дитиною уважніше, доцільним є проведення додаткового психологічного тестування. Хоча не всі діти Індиго пройдуть тест на обдарованість за всіма параметрами, більшість із них хоча б за одним параметром або допоміжним тестом на IQ покажуть дуже високий рівень. Однією з яскравих прикмет дітей аналізованої категорії Е. Бумбієрс називає те, що для них немає абсолютних авторитетів; вони не реагують на зауваження, не вважають за потрібне пояснювати свої вчинки й визнають свободу вибору [12]. Тому практично некерованим «новим дітям», як правило, складно взаємодіяти в консервативній системі; вони часто бачать більш раціональний спосіб зробити щось у школі чи вдома, однак оточуючі сприймають це як «порушення правил»; ці діти здаються некомунікабельними, якщо не знаходяться в товаристві собі подібних. У школі, дитячому садку дітей Індиго сприймають як «не таких», чужих, від чого вони страждають і замикаються в собі. Отже, встановлення

соціальних зв'язків у період навчання становить для них значні складнощі.

Спеціалісти запевняють, що діти «нової свідомості» потребують спеціальних методів виховання, оскільки наявна система виховання є для них практично неприйнятною. До таких дітей необхідно ставитись як до дорослих, котрі мають власний спосіб мислення і власний досвід сприйняття світу [16]. За такого підходу провідною функцією вчителя стає не наставництво, а допомога й партнерство.

Узагальнюючи психологічні характеристики дитини Індиго, назвемо такі їх характерні ознаки, як високий рівень інтелекту, виняткова чесність із оточуючими та самим собою, цілеспрямованість, виняткова сумлінність, висока потреба самоповаги; внутрішня агресія, зневага до традиційної системи навчання, пошуки альтернативних шляхів освіти; схильність до депресії тощо.

Наведені психолого-педагогічні характеристики дітей Індиго зумовлюють можливі проблеми. Так, ці діти вимагають багато уваги, часто форсують ситуацію, щоб побачити результат своїх вчинків і очікувань, вони можуть бути емоційно неврівноваженими через непорозуміння з

однолітками. Так звані «нові діти» не вміють лінійно (тривіально) мислити – отже, запорукою порозуміння з ними є вміння налагодити творчий діалог, який передбачає активне самовираження [10].

Отже, можна зробити висновок про спорідненість феномену Індиго з явищами дитячої обдарованості та гіперактивності. В Україні термін «діти Індиго» дотепер широко не використовується, хоча західні вчені – психологи, педагоги, філософи, мистецтвознавці – серйозно розглядають питання соціально-педагогічної взаємодії з такими дітьми. Новизна, контроверсійність, суперечливе ставлення представників психолого-педагогічної спільноти – усе це вимагає подальших досліджень аналізованого феномена.

Список літератури

1. Бак В. Школьное образование и эволюция человечества / В. Бак // Директор школи. – 2007. – № 12. – С. 37–46.
2. Белоненко С. А. Стратегия работы с одаренными детьми в начальной школе / С. А. Белоненко // Одаренный ребенок

- : Научно-практический журнал. – 2008. – № 1. – С. 124–127.
3. Беленька Г. Діти Індиго: новий погляд на буденну проблему / Г. Беленька // Поштовий вісник. – 2007. – № 13. – С. 7–9.
  4. Беленька Г. Діти «індиго» як феномен сучасного суспільства / Г. Беленька // Поштовий вісник. – 2005. – № 12. – С. 5–8.
  5. Вёрче Д. Забота о Детях Индиго. Пер с англ. / Д. Вёрче. – М.: София, 2006. – 272 с.
  6. Дубасенюк О. А. Діти індиго як обдаровані особистості / О. А. Дубасенюк // Виявлення та підтримка обдарованості учнів загальноосвітньої школи : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. , Тернопіль, 24-26 червня 2009 р. – С.43–47.
  7. Клочек Г. Сухомлинський, діти індиго та школа Короткова / Г. Клочек // Дзеркало тижня. – 2008. – № 13. – С. 2–3.
  8. Кудрик Л. Діти нової свідомості / Л. Кудрик // Ставропігійські філософські студії : збірник наукових праць з філософії, психології, мистецтвознавства, культурології, педагогіки та філософії освіти. [Ун-т "Львівський Ставропігійон", Ін-т мистецтв НПУ ім. М.П. Драгоманова]. – Львів, 2008. – Вип. 1. – С. 164–182.
  9. Куртышева М. А. Дети Индиго – наше будущее / М. А. Куртышева. – М : Владос, 2007. – 190 с.

10. Кушнір С. Діти індиго – діти майбутнього? / С. Кушнір // Психолог. – 2008. – № 19. – С. 8–10.
11. Пасечник Л. Гиперактивність: як грати з гіперактивними дітьми? Чим зайняти їх в дитячому садку і вдома? / Л. Пасечник // Дошкільне виховання. – 2007. – № 2. – С. 89–95.
12. Шереминська Л. Г. Ети діти Індиго...: вони не такі, як всі / Л. Г. Шереминська. – Ростов на Дону : Фенікс, 2007. – 255 с.
13. Штильвед В. Ваші діти не діти вам / В. Штильвед // Психологія. – 2007. – 19 вересня. – С. 1–32.
14. Этуотер П. М. За межами дітей Індиго. Нові діти і настання п'ятої ери / П. М. Этуотер. – М. : Софія, 2006. – 320 с.
15. Хто такі діти Індиго? URL: <http://abetka.ukrlife.org/indygo.htm>. (дата звернення: 20.04.2020)
16. Психолого-педагогічний аспект взаємодії з “дітьми нової свідомості” – Дітьми Індиго. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/50692/ (дата звернення: 18.04.2020)
17. Як виховувати дитину індиго? URL: <https://www.pedrada.com.ua/news/2902-jak-vikhovuvati-ditinu-indigo> (дата звернення: 17.04.2020).

Muhurcuoglu Berke Cem

Student of group MIQ.M. -72....

Turkey....

Language advisor: *Pylypenko-Fritsak N. A.....*

Sumy, SSU ....

ACADEMIC MOBILITY AND DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

First of all we have to know what is the meaning of academic mobility: Academic mobility refers to students and teachers in higher education moving to another institution inside or outside of their own country to study or teach for a limited time.

Regarding to this explanation I wanna share my opinions about academic mobility between Turkey and Ukraine and how we can develop this mobility while explaining this i wanna concentrate more on studying side. If we look at Turkey and Ukraine's education system(credits,education times) are almost same and that is the most important factor can ease the academic mobility between Turkey and Ukraine and the second most important factor for me is Ukraine got universites which are

ranked in top 1000 universities in the world and I believe this factor also can help easing the academic mobility I wanna tell another factor in the world there are some univeristy quailty control association's and some universities in Ukraine are members of these quality control association's and because of their membership's to these association's academic mobility is increasing and a lot of international students from different countries are chosing Ukraine to get higer education.

For example **European University Association (EUA)** (our univeristy Sumy State University) is also individual,full member of European University Association(EUA), **European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR)** Ukraine(since 2008) and Turkey(since 2012) are member countries of European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR).

For Ukraine's universities is good that they are in the world university rankings and they are also part of these quality control associations and this level of education increases the academic mobility between Ukraine's universites and other European and other countries universities and that is a good oppurtunity for both teachers and students and thats why international students are

choosing Ukraine for study destination. This mobility can be more increased with highlighting these features, another way of increasing the academic mobility is making meetings in target countries universities.

Another factor which increases the academic mobility is Ukraine's location, being close to the central European countries also in the last years Ukraine's political relations with the European countries, Universities features which i wrote above and living conditions in Ukraine. These things also can be stated as features which affects the academic mobility in Ukraine, People relations also can affect the academic mobility because of Ukraine is a safe country with less crime rates and that makes Ukraine more attractive than its opponent countries like Poland, Bulgaria, Azerbaijan, Bosnia and Hereznigova, Serbia.

Another topic is the knowledge of teachers in Ukraine and studying groups with minimal amount of students, this factor improves the educational quality. I would like to compare educational process in Turkey and Ukraine, first of all in Turkey, Faculty of Medicine (which I study in Ukraine) is 360 credits (ACTS). In Ukraine Faculty of Medicine's ACTS credits is also 360. In Turkey post-graduate master's degree is 120 credits and

it is also 120 in Ukraine too same as Turkey. In Turkey **Higher Education Institution (YÖK)** accepts diplomas which are taken from the institutions that are in the first 1000 in the world rankings and directly giving diploma equivalency without any examination and it serves an important contribution to academic between Ukraine and Turkey.

Another topic is **ERASMUS – ERASMUS +** program, students which came Ukraine with this program are experiencing a different studying conditions and they are also experiencing the living conditions in Ukraine and after that experience they may decide to take higher education in Ukraine and this factor is improving the academic mobility. Erasmus + provides grants for a wide range of actions and activities in the fields of education, training, youth and sport. The programme gives opportunities to students, trainees, staff and volunteers to spend a period abroad to increase their skills and employability. It supports organisations to work in transnational partnership and to share innovative practices in the fields of education, training and youth. The new Sport action will support grassroots projects and cross-border challenges such as combating match-fixing, doping,

violence and racism also Erasmus + is giving an opportunity to universities making their impact.

I wanna tell about our universities international activity Sumy State University implements the idea of a European university in our style, technologies, research and education quality, focus on innovation, strong democratic traditions, academic freedom, the atmosphere of creative work and publicity.

The University currently serves about 1750 foreign students from more than 50 countries of Europe, Middle East, Southern-Eastern Asia, Africa, Australia and North America. The Preparatory Department at SumDU offers Ukrainian and Russian language courses to help foreign students succeed. Moreover, such majors as Medicine, Computer Science and Management are taught in English.

SumDU widens geography and directions of its international networking. The University cooperates with more than 260 partners from the USA, Great Britain, Germany, Austria, France, Belgium, Sweden, Poland, Lithuania, Bulgaria, the Czech Republic, Slovakia, Romania, Japan, South Korea, China, Turkey and other countries of the world.

Sumy State University is a reliable member of International Association of Universities, European University Association, Association of Economic Universities of South and Eastern Europe and the Black Sea Region, IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence, Institute of International Education Network and other international organizations. The University is an active participant of the Bologna process. It has signed the Magna Charta Universitatum and Talloires Declaration.

SumDU is a reliable partner for joint projects in frames of international grant programmes of EU (Erasmus+, Horizon 2020), United Nations Development Programme, NATO, DAAD, American Councils, British Council, the World Bank programmes, grant projects of private foundations, bilateral research projects, etc. For the last 5 years, the amount of research work in frames of international grant projects has increased in about 20 times. SumDU accomplishes more than 300 international grant projects annually.

SumDU students actively take part in different international academic mobility programmes: long-term and short-term studying, internships and placement programmes in

such countries as the USA, Germany, Poland, Belgium, Bulgaria and others. Postgraduate students, research and teaching staff take part in research programmes and internships in frames of different international scholarship and research grant programmes.

As I said above in my opinion, international students from more than 50 countries in the world which studies in the Sumy State University are contributing to the academic mobility a lot, because of this our university should concentrate more on this topic and should see their students as honorary representative of his/her country and value them. As international students we are ready for this and we are ready to improve our universities academic mobility. Ukraine and Turkey are long-standing partners in science, culture and education. We, foreign students, will do everything that depends on us so that relations in culture and education develop.

А. Алтасва, студентка гр. ЯА-15, Казахстан
Науковий керівник: *І. М. Кушнір*, канд. пед. наук, доц.
м. Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна

ЛІНГВО-ВІЗУАЛЬНІ МАРКЕРИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Під час бурхливого розвитку інтернет-технологій все більшої авторитетності серед інформаційних ресурсів отримують у сучасної молоді соціальні мережі. МЕМ став найбільш популярною з інформаційних інтернет-одиниць, яка широко розповсюджується в різних соцмережах. Поєднання у МЕМі візуальних і мовних параметрів дозволяє в максимально стислій формі передавати максимально глибокі смисли і кодувати цілі висловлювання.

Феномен МЕМу був виділений і вивчений ще до появи соцмереж і навіть до масовості інтернету. В результаті осмислення механізмів появи базових лінгвокультурних одиниць Р. Доукінз ввів термін «МЕМ», під яким розумів «основну одиницю передачі культурної інформації <...>, ідеї й образи, закріплені в мовній свідомості, які за аналогією з біологічною еволюцією також здатні еволюціонувати, маючи більший чи менший ступінь стійкості» [Цит. за: 1, с.

33]. На думку вченого, еволюція відбувається в результаті відбору найбільш значущих ідей і цінностей за допомогою їхньої реплікації з культури-джерела в інші культури.

Концепцію Р. Доукінза розвивали Г. Плоткін, Р. Броуді, Д. Хофстедер, Д. Деннетт. Англійські вчені-соціобіологи Ч. Ламсен і Е. Вілсон запропонували концепцію культургену, яка також побудована тотожно механізмам передачі генетичної інформації [3].

Існують вертикальний і горизонтальний спосіб реплікації МЕМів (культургенів), які відрізняються за темпоральними та просторовими принципами. Вертикальним способом культурна інформація передається від покоління до покоління – від попередників, батьків, усно або через книги та інші культурні артефакти. Горизонтальна передача ідей здійснюється між представниками одного покоління і з однієї культури в іншу. Другий спосіб може бути як внутрішньо-культурним, так і крос-культурним [1]. Активно поширюючись у соцмережах, МЕМи стали одиницями крос-культурної передачі інформації.

Описані якості МЕМу стали причиною популяризації цього феномена в інтернеті. У соціальних мережах постійно

з'являються все нові й нові МЕМи, проте всі вони мають одну головну особливість. Ю.В. Щуріна відзначає [4: 163]: «В якості різновиду прецедентних феноменів, інтернет-МЕМи зберігають у собі інформацію про ті тексти, інформаційні ресурси, культурні феномени або історичні події, які послуговували джерелом для створення інтернет-МЕМу». Тому можемо вважати, що інтернет-МЕМи – це своєрідні маркери важливих подій в житті сучасної людини або проблем, що її хвилюють. За нашими спостереженнями, одну з найчисельніших груп представляють інтернет-МЕМи про сучасні екологічні проблеми. Оскільки ці феномени можуть бути декодовані і зрозумілі усіма людьми, такі МЕМи відносять до універсальних (за класифікацією Ю.В. Щуріної). «У більшості своїй МЕМи мають універсальний характер і здатні легко переходити з одного мовного середовища до іншого, видозмінюватися й асимілюватися в новому соціокультурному оточенні завдяки тому, що прецедентні феномени, які приймають форму МЕМів, як правило, популярні та відомі» [2].

Інтернет-меми про сучасні екологічні проблеми сигналізують про одну з глобальних загроз життю як такого

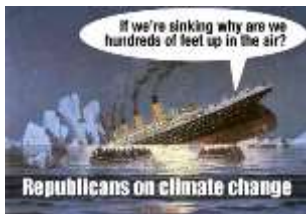
на нашій планеті і покликані звернути на себе увагу кожної сучасної людини. У зв'язку з описаною функцією цієї групи досліджуваних нами феноменів пропонуємо назвати їх SOS-МЕМами.

Ми проаналізували 30 таких SOS-МЕМів з англomовних статистичних інтернет-МЕМів. У процесі дослідження виявили, що в таких МЕМах широко використовуються стилістичні прийоми на рівнях лексики й синтаксису.

Найпопулярнішим з лексичних прийомів є використання іронії в поєднанні тексту і зображення. Прикладами можуть послугувати такі SOS-МЕМи:

«*Another beautiful day on the beach*», що перекладається як «Ще один прекрасний день на пляжі». На картині зображений знівечений розливом нафти берег, де чоловік і жінка в захисних костюмах оглядають його. Ми бачимо контраст прекрасного й огидного.

«*If we're sinking why are we hundreds of feet up in the air? Republicans on climate change*». Фраза перекладається як «Якщо ми тонемо, то навіщо перебуваємо

на сотні дюймів на повітрі? Республіканці про зміну

клімату». На зображенні Титанік, який вривався в айсберг. Частина його під водою, а інша частина висить у повітрі. Зображення співвідноситься з думками про те, що глобальне потепління, на думку республіканців, далеко і виражається в протиріччі тонути і в той же час залишатися на верхівці.

Також дуже популярні МЕМи з метафорами. Наприклад:

«Let's be absolutely clear, America is an oil company with an army. George Carlin». Фраза в перекладі: «Давайте чесно: Америка – це нафтова компанія з армією. Джордж Карлін».

На дальньому плані картини зображено армію і бойову техніку, на передньому – чоловік верхи на коні. Відповідність переднього і далекого планів – очевидність, що нафтова компанія має велику підтримку в США, на відміну від захисників навколишнього середовища, яких символізує вершник, що асоціюється з прислів'ям «Один у полі не воїн».

У наступному МЕМі використано лексичний прийом гри слів.

«Nuclear power air emissions: Water Vapor. Coal power air emissions: Water Vapor, Carbon Dioxide, Sulfur Dioxide, Arsenic, Lead, Mercury, Vanadium,

Cadmium, Molybdenum, Selenium, Uranium. Perspective. It can take your breath away». На картині зображені труби атомної і теплової електростанцій, які димлять. Напис говорить: «Випуск атомної електростанції: водяна пара. Випуск теплової електростанції: водяна пара, вуглекислий газ, діоксид сірки, миш'як, свинець, ртуть, ванадій, кадмій, молібден, селен, уран. Він може позбавити вас дихання». Англійська фраза «to take breath away» є ідіомою і означає «захоплювати дух», а у прямому значенні – це «позбавляти повітря». Очевидно, що в МЕМі закладено протиріччя між «захоплювати дух» і «позбавленням повітря».

Прикладами МЕМів, де використано лексичні прийоми синтаксичного рівня, можуть бути такі:

«*Cleaning up after protesters. Cleaning up after oil spills*» фраза перекладається як «Прибирання після протестувальників.

Прибирання після розливу нафти». МЕМом продемонстровано той факт, що забруднення навколишнього середовища протестувальниками, спричинює не менше роботи, ніж прибирання після викиду нафти. У МЕМі використано стилістичний прийом анафори.

«*Exxon Valdez Spill: 25 years later... and the OIL is STILL THERE*», що є «Розлив нафти Ексон Вальдез: 25 років по тому ... і НАФТА ДОСІ ТАМ». У зображенні рука в

рукавичці, покрита нафтою з водою. Рука показує наявність нафти після аварії нафтового танкера Ексон Вальдез, яка не йде і не розчиняється. У МЕМі використано лексичний прийом апозіопезису.

Крім стилістичних прийомів у створенні мемів використовують різні види пропозицій з емоційними забарвленнями.

Наприклад: 1) риторичне питання:

«*With that background can you still instagram that?*» Це перекладається як:

«З таким фоном ти можеш виставити це в інстаграм?». МЕМ висловлює факт що, фон зі сміттєзвалищем для фото в інстаграм не підходить.

2) екскламація:

«*Oilspill!*», тобто «Розлив нафти!». На зображенні бобер намагається виплисти з забрудненої від витоку нафти водойми.

3) оповідна пропозиція з констатуванням факту:

«*Lessthan 1 % of oil-soaked birds survive*».

Пропозиція перекладається як «Вживають менше 1% птахів, просочених нафтою». На фотографії качка, покрита нафтою в забрудненій від витоку нафти водоймі. МЕМ показує одну качку, що відповідає одному відсотку тих промаслених качок, які врятувалися.

Із наведених вище прикладів ми можемо зробити висновок, що в SOS-MEMах використовують різні лінгвістичні прийоми для кодування інформації у найбільш стислій формі. Візуальний матеріал більшості MEMів – це фотографії або картини, на яких демонструються яскраві приклади наслідків екологічного забруднення та глобальних проблем. Мультиmodalна радикальність зображень і прецедентних текстів допомагає зачепити за живе кожного читача-глядача. Небагатослівність текстів і виразні зображення роблять MEMи ефективним способом крос-культурного поширення інформації про проблеми навколишнього середовища і доступним інструментом активізації людей для боротьби за чисту екологію.

Список літератури

1. Аристова Н.С. Эволюция базовых единиц лингвокультурологического анализа: концепт, лингвокультурный типаж, мем. *Русский язык и литература в пространстве мировой культуры: Материалы XIII Конгресса МАПРЯЛ (г. Гранада, Испания, 13–20 сентября 2015 года)* в 15 т. Санкт-Петербург. Т. 6., 2015. С. 30–36.

2. Саидова З.Э. Мем как универсальный феномен интернет-культуры (на материале русского, английского и чеченского языков). *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2017. № 1(67): в 2-х ч. Ч. 2. С. 175–178. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/mem-kak-universalnyy-fenomen-internet-kultury-na-materiale-russkogo-angliyskogo-i-chechenskogo-yazykov> (дата звернення: 20.03.2020)
3. Чень Чунья. Формирование лингвосоциокультурной компетентности китайских студентов в процессе обучения русскому языку: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 – теория и методика обучения (русский язык). Харьков, 2018. 398 с.
4. Щурина Ю. В. Интернет-мемы как феномен интернет-коммуникации. *Научный диалог*. 2012. Вып. № 3. Филология. С. 160–172.

Відомості про використані ілюстрації:

1. Лл. 1 [Електронний ресурс]. URL: <https://imgur.com/gallery/N55Qw/comment/434413893> (дата звернення: 25.02.2020)
2. Лл. 2 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.thoughtco.com/cartoons-and-memes-about-climate-change-2734107> (дата звернення: 26.02.2020)
3. Лл. 3 [Електронний ресурс]. URL: <https://me.me/i/lets-be-absolutely-clear-america-is-an-oil-company-with-10892180> (дата звернення: 05.03.2020)

4. Лл. 4 [Электронный ресурс].
URL: <https://www.pinterest.ru/pin/438045501231346808/> (дата
звернення: 26.02.2020)
5. Лл. 5 [Электронный ресурс].
URL: <https://imgflip.com/i/1kwjqv> (дата
звернення: 05.03.2020)
6. Лл. 6 [Электронный ресурс].
URL: [https://www.pinterest.com/pin/449163762808500613/?lp
=true](https://www.pinterest.com/pin/449163762808500613/?lp=true) (дата звернення: 05.03.2020)
7. Лл. 7 [Электронный ресурс].
URL: [https://joseggonzalez.wordpress.com/2013/06/20/y-u-no-
environmental-meme/](https://joseggonzalez.wordpress.com/2013/06/20/y-u-no-environmental-meme/) (дата звернення: 05.03.2020)
8. Лл. 8 [Электронный ресурс].
URL: [https://www.picturesso.com/pics/is-oil-slick-meme-
10.html](https://www.picturesso.com/pics/is-oil-slick-meme-10.html) (дата звернення: 05.03.2020)
9. Лл. 9 [Электронный ресурс].
URL: [https://www.picturesso.com/pics/is-oil-slick-meme-
10.html](https://www.picturesso.com/pics/is-oil-slick-meme-10.html) (дата звернення: 05.03.2020)

Xaba Sibongumusa,
Student LS-623an, Zimbabwe,
N.A. Nimenko,
Teacher, Sumy, Sumy State University

ACADEMIC MOBILITY OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Over the last 2 centuries there has been an overall increase in the mobility of people, to and from other countries they were previously not able to visit. Developments in aviation technology and telecommunications in particular, have given a foundation for educational systems to broaden their horizons by venturing into learning how people from other parts of the world live, learn, work, earn, eat. By discovering the diversity in all spheres, the quality of life has tremendously improved, offering people a wide variety of options to make their lives worth living; just as the saying goes “variety is the spice of life”.

Over the past three decades, the number of students enrolled outside their country of citizenship has risen dramatically, from 0.8 million worldwide in 1975 to 4.3 million in 2011, a more than fivefold increase. During the 2000-2011 period, the number of foreign tertiary students enrolled

worldwide more than doubled, with an average annual growth rate of almost 7%. In OECD (Organization of Economic Cooperation Development) countries, the number of foreign students enrolled at the tertiary level mirrored the global trend. Nearly 4.3 million students are enrolled in university-level education outside their home country. Australia, the United Kingdom, Switzerland, New Zealand and Austria have, in descending order, the highest percentage of international students. Asian students represent 53% of foreign students enrolled worldwide. The largest numbers of foreign students are from China, India and Korea. Recent data released by the Ukrainian State Center for International Education has revealed that the country has seen a 13 percent growth in international student numbers in 2018, with 75,605 international students currently enrolled, the highest growth percentage to date. International students who study in Ukraine are mainly from 154 countries; the top five being India, Morocco, Azerbaijan, Turkmenistan and Nigeria.

How are these statistics significant one may ask; the answer is simple- we are now a global community! Gone are the days where mountains, seas, lakes forests demarcate our

limitations. The fact that one can easily decide to a foreign land where he knows neither language nor the culture, a friend nor a foe is great evidence for human evolution.

The reasons why people migrate to different part of the world are vast, particular to every individual. For a student however, it is the thirst of knowledge that drives him or her to leave the comforts of his society look for what his own cannot provide. For some it is to break norms in their families of being uneducated, to achieve their lifelong dreams, to search for new skills and inspiration in diverse cultures, to gain experience. for other it is the challenge of being in a new environment they want, to brighten up their resume, yet for some I as simply as going because it was the only option available.

In spite of all the reasons possible why people choose to go and study abroad, as a nation it also a benefit to us both social and economically hence we should not feel challenged or attacked when faced with such an opportunity nor should we find it as a chance to manipulate foreigners for their resources to our selfish gains. Instead we should embrace the change and evolve in accordance to what is necessary for that time period. A way of

doing this would be to firstly award equal opportunities to all people regardless of their nationality, race or gender.

It has become common knowledge among foreign students that the most difficult part of studying abroad is the application process. From applying for a visa to looking for an agent or contractor who is trustworthy enough not to swindle you of their money to actually settling in into the University of their choosing, is all a tall tale to tell. Schools can help make this transition smoother for students by facilitating the enrollment process by making sure that full and true information is made available to the applicant, recommending agencies which perform an honest and trustworthy job if direct communication with the student is not possible. Holding contractors and agencies accountable for their faults makes working and learning to be easier for both the student and the institution.

Learning to understand the culture of the student is often the most important yet underrated in the whole process. For any foreigner the smallest things make the most difference; speaking in a language that he can also understand, including hi/her in conversations, celebrating his national holidays and festivals, inquiring about how life is from where he is from and treating

him in fairly in all situations - are some ways in which the gap between culture can be narrowed. In essence, what is important is not the physical things like money and an education but all that humans want is to see themselves represented in other people's lives through which they can relate and form bonds that no other can break.

During the period of study, amongst other challenges that international students face, is the lack of study material which is only based on the local culture and is not standardized to the global level. It makes it difficult for students to apply the knowledge that they have learnt in their countries as the material maybe either irrelevant or not modern. Furthermore, the information learnt can only be found in the local language which difficult to translate or even difficult to find. Not only is it a disadvantage for the student but also for the country as a whole.

Failure to develop with the ever changing times will lead to a whole nation lagging behind and not reaching its full potential. Economically and socially no other country will want to be associated with a nation which fails to evolve, financially it will be crippled and people will fail to thrive. Inasmuch as it is important to preserve culture, elevating the standard of people's

way of life does more good than they can anticipate in the long run. It creates new opportunities for locals by equipping them a wider variety of a skill set. For educational institutes, it creates a conducive environment in which students can learn freely and amass a vast amount of knowledge that they can use in the future. This can be done by standardizing the study material that the students receives, merging the old information specific to the culture with the new which is relevant to the time.

Exchange programs are another way to amplify the quality of learning in higher education. Through the exchange of ideas and observing how students from other parts of the world learn the same material, widens the sphere of learning and enables to them to adapt to any environment and apply the knowledge effectively. Students who go on to tertiary studies find themselves more comfortable in “foreign” environments. Their prospective employers in almost every field look favorably upon experience gained while living overseas and knowledge obtained of another language and culture. They develop an increased pressure to communicate and relate to others which develops an awareness of group dynamics and personal sensitivity towards others.

Successful program completion represents an excellent measure of personal flexibility, encompassing an ability to reach compromise, focus and succeed through challenging times. At an individual basis- Self-development and awareness leading to enhanced self-confidence and self-esteem is developed. This is often the most noticeable change in returned exchange students. Maturity and social poise, fueled by the necessity to confront challenges outside a familiar support network and comfort zone. Integration into another family as well as the development of life-long friendships, fostering an appreciation of home and family comes as a bonus. In addition, a tremendous sense of accomplishment upon completion encourages students to develop independent opinions, make informed decisions and strive to attain fresh goals.

In the modern day society tertiary education regarded as the basic requirement for any job description, it has become standard to be measured by. To invest in it by cultivating a good learning environment for both the student and the institution is probably the best idea yet. Thanks to the accessibility of information through the internet, a country's educational system can be raised to par with that of the global community by just the

touch of a finger. In the words of Malcom X, “education is the passport of the future, for tomorrow belongs to those who prepare for it today”.

References

1. Rebekah Glebe. Why Study Abroad. – 2019. - April 15. - Access mode: <https://www.goabroad.com/articles/study-abroad/why-study-abroad>
2. 10 Benefits to Studying Abroad // International Student. - Access mode: <https://www.internationalstudent.com/study-abroad/guide/ten-benefits-to-studying-abroad/>
3. Number of international students are steadily rising in this Eastern European country // SINEWS. – 2019. - |May 14. – Access mode: <https://www.studyinternational.com/news/number-of-international-students-are-steadily-rising-in-this-eastern-european-country/>
4. Education at a Glance 2013. – OECDilibrary. - Access mode: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag_highlights-2013-12-en.pdf?expires=1587337851&id=id&accname=guest&checksum=85807BE7E68321E7F06D928F0E10712B

Maalim Yazid Abdirizak,
Student LS-623an, Kenya,
Scientific supervisor: *N. A. Nimenko,*
Sumy, Sumy State University

THE ROLE OF YOUTH IN THE MODERN WORLD

There have always been two widespread and conflicting myths about the young; these two myths are equally delusional and both are passionately embraced – often by the same people – even though the myths themselves are intrinsically inconsistent and contradictory.

The first myth, of course, is that the new generation is hopeless: hopelessly lazy, hopelessly self-indulgent, and hopelessly destined for the trash heap of history. In the Fifth Century BC Socrates lamented about the youth of his time: “Our youth now love luxury. They have bad manners, contempt for authority; they show disrespect for their elders and love chatter in place of exercise; they no longer rise when elders enter the room; they contradict their parents, chatter before company; gobble up their food and tyrannize their teachers”.

Matters didn't improve much half a millennium later when Augustus made almost the identical complaint about Roman youth. In truth this same assessment echoes through the ages, century after century up to the present time. And then that other myth: that the young are not hopeless at all, but rather our only true hope! Countless poets and philosophers and certainly politicians – always trying to win a few cheap votes – have echoed the tiresome refrain that the newest generation will come to the rescue, that they will, like a collectivized Superman, leap tall buildings with a single stride and vanquish all evil and suffering from the earth.

Well, within all myths, of course, there is some truth. But I will not insult you by patronizing you and telling you that this latter myth of how exceptional and extraordinary young people are, is a truer, more valid myth. Because having grown up in the Sixties, in a generation that swore it would change the world and that we were on the cusp of eternal peace and prosperity as the Age of Aquarius began, I am a little jaded.

I have had too many friends who went from disdaining wealth to being enslaved by it; too many friends who fought against injustices at home and abroad only to grow old and turn

their eyes away from all the horrors in the world, mindlessly soothing themselves before the TV or the internet; too many friends who gave up hope not only about the future but even about themselves. And yet, since the old are genuinely hopeless, I embrace the hope of this next generation. Just because other generations have failed or fallen short does not mean you will. And if you go into the world both as innocent as lambs and as wise as serpents, you could really make a difference.

I think part of the reason that young people grow so old so damn quickly is that their elders dupe them, generation after generation, into believing that they are super special and that it will be easy to change things for the better if only the young try hard enough. Or even worse, that they are worthless and have life too easy so they will not be able to change anything.

Discard both these myths. The young are relatively untainted, full of energy and ideas, and ignorant enough to be brave. That ignorance is a virtue in a world full of caution and people always trying to advance themselves. This generation can be far more effective by believing in themselves, but not deceiving themselves into self-worship. You must not think yourselves all-knowing and all-powerful. A healthy respect for

authority, an appreciation for the efforts made by past generations, and a genuine admiration for your elders is required.

At the same time, you must also cultivate a healthy disrespect for authority, a compassionate acceptance of the failures of the past, and develop a reverent and dispassionate criticism of your elders. There is a powerful potential in our youth, and they must have the courage to change old ideas and ways of doing things and redirect all of us toward a better world. And there is no time like now to begin. So I would like to leave you with three bits of advice.

It will seem that my three suggestions are also contradictory and inconsistent, but since I'm offering them, I like to think of them as paradoxical rather than contradictory. The first is this – do not wait to grow-up. Muhammad Yunus, a Bangladeshi civil society leader who was awarded the Nobel Peace Prize once said: “We always refer to young people as future leaders. And at one time, probably this was true. But this is not true any longer, because they are not future leaders. They are leaders already. They are the leaders. They are creating a completely new breed of leaders to create a completely new world for themselves and all of us”.

There are 1.2 billion people ages 15 to 24 in the world today. There are more youth in the world now than ever before, and the number in absolute terms will increase. Most young people live in developing countries, of course. When we look at the entire planet, 50% of us are under the age of 30. So what does this mean? A young person in a developed country today has many more opportunities – greater contact with the rest of the world, more education, and a longer life.

At the same time, in most societies youth is now prolonged. In other words, young people are taking longer on average to find employment, get married, have children, or figure out what they want to do with their lives. In order to face our global challenges, we must understand youth demographics and who youth are and what they represent. And it is critical that youth participate – more than before – in the social, political, and economic life of nations.

You are not future leaders – you must already see yourselves as leaders and work harder to contribute more to the world around you. Being a part of an active citizenry can mean many things, from running a local campaign to cleaning up your community to participating in your country's democratic

structures – although I would never urge any of you to pursue a career in the sordid realms of politics or diplomacy.

The second thing I would suggest is this – grow-up immediately. Do not dawdle. As St. Paul once declared, when I was a child I enjoyed toys and games, but “now that I am older I have given up childish things”. If you don’t grow up right now you will find yourselves faced with a reality with which you cannot cope. You will be startled and confused and eventually frustrated and broken by the horrific realities of the modern world. Here is but one bad example: one in five girls is still not in school around the world. Even today, girls are more likely to die in childbirth than from any other cause.

Young people are shut out of decision making, whether by institutions or by social norms. When we look at worldwide economic uncertainty, particularly in Europe, we see that unemployment numbers among youth are simply frightening, and depressing. And this carries great risks in terms of foreign policy and global human rights and security. Foreign policy practitioners are now seeing the role of youth in the world as fundamental to the health of societies – for political stability, for economic

opportunity, and for living together in peace. Youth must step up – and the power centers and structures must let them.

And my third piece of advice, again seemingly contradictory – do not ever grow up! You must remain like little children in order to really change anything. To me, this really gets at the heart of what makes youth in today’s world special. You are the generation of innovation, technology, and social media. You revolutionize the world with 140 characters on Twitter and through your ability to network and connect with peers from around the world in a single instant. Your ideas matter and will be the engine for change. But your ideas and ideals will be for nothing if they are just the same, drab ideas and ideals of older generations.

Always look at the world and its problems with fresh eyes and a sense of wonder. And remember what the German philosopher Friedrich Nietzsche said: “The surest way to corrupt a youth is to instruct him to hold in higher esteem those who think alike than those who think differently”. Be flexible, be open-minded, be willing to dare to see the world in ways never before imagined.

You are part of an interconnected world and can make connections that can, on an individual level, produce great changes. This program with its international participants and focus is an example of that. There are lots of programs and opportunities and ways to become active, to participate, and to make a difference – locally, nationally, and especially internationally.

Kailash Satyarthi said: “The power of youth is the common wealth for the entire world. The faces of young people are the faces of our past, our present and our future. No segment in the society can match with the power, idealism, enthusiasm and courage of the young people”.

References

1. Babatunde Osotimehin. Young People Have the Power to Change the World / Babatunde Osotimehin // The Atlantik. – 2012. - November 15. – Access mode: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/11/young-people-have-the-power-to-change-the-orld/265200/>
2. Restlees development. What is the youth power campaign. – Access mode: <https://restlessdevelopment.org/youthpower-what>

3. The Power of Youth // Legacy International. – 2018. – August 29. – Access mode: <https://www.legacyintl.org/highlights/the-power-of-youth/>
  4. The Role of the Youth in Nation Building // Teen Ink. - 2013. - March 14. - Access mode: http://www.teenink.com/hot_topics/all/article/533316/The-Role-of-the-Youth-in-Nation.
  5. Youth is Power of Nation Building: A Conceptual Framework and Issues of Youth in India. Access mode: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/50918/6/06_chapter%201.pdf
-

СЕКЦІЯ 2

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ТА ФОРМУВАННЯ ПОЛІЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Алмбайдін Махмоуд, студент ПБу-91
А. В. Шевцова, канд. філол. наук,
м. Суми, СумДУ

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Однією з проблем, з якими стикаються студенти-іноземці, є нове культурне середовище. Знайомлячись з

іншою культурою, іноземці повинні зрозуміти та сприйняти навички, норми поведінки, спосіб життя народу – носія нової для них культури. На початковому етапі навчання іноземні студенти опановують культурні стереотипи, зафіксовані передусім у мові. Інакше кажучи, мова для них є важливою передумовою розуміння іншої культури, своєрідним інструментом, що забезпечує діалог культур – рідної і поки що чужої.

У формуванні культури спілкування іноземних студентів велике значення має діалог. Діалог – це форма спілкування, що реалізується в говорінні як основному виді мовленнєвої діяльності.

Діалогічне мовлення передбачає:

- 1) наявність двох співрозмовників;
- 2) швидкий обмін репліками без попереднього обдумування;
- 3) лаконічність, чіткість реплік;
- 4) використання штампів;
- 5) зорове та слухове сприйняття учасників діалогу;
- 6) вплив на семантику слів інтонації, тембра, тональності.

Мовленнєва організація діалогу являє собою репліки, що змінюють одна одну, межею яких служить кінець мовлення одного співрозмовника та початок мовлення іншого. Репліка розкриває сутність діалогічного спілкування – обмін висловлюваннями. Репліка водночас виявляє також синтаксичні особливості діалогічного мовлення: стислість, лаконічність його синтаксичних конструкцій, особливості їх поєднання один з одним.

Синтаксична будова діалогу неоднорідна. Одні репліки порівняно самостійні, і зв'язок між ними змістовний. Інші тісно пов'язані та взаємообумовлені, тому їх розглядають як особливу структурно-граматичну комбінацію – діалогічну єдність. Наприклад:

- Ти був сьогодні в бібліотеці?

- Так.

- Все нормально?

- Так, все добре. Взяв потрібну книжку. А ще познайомився зі студентом Іваном.

- А ти знаєш, що твоє ім'я Ян – це українське Іван?

- Не знав. Це дуже цікаво.

Розвиток діалогу, його зовнішній та внутрішній рух реалізується в репліках-стимулах і репліках-реакціях, взаємозв'язком яких досягається єдність мовленнєвого потоку, рух розмови. Репліка-стимул викликає у співрозмовника певну реакцію, а репліки-реакції виявляють згоду, незгоду або уточнюють те, що було висловлено в репліці-стимулі. Репліки-реакції не повинні бути тільки відповіддю на запитання. Вони повинні спонукати до подальших реакцій, стимулювати появу нових реплік, які б продовжили подальший діалог.

Зазвичай діалог складається з реплік-стимулів і реплік-реакцій:

А. - Все зрозуміло? (репліка-стимул).

- Зрозуміло!.. Зрозуміло!.. (репліка-реакція).

- Добре. Наведіть, будь ласка, приклади (репліка-стимул).

- Морозиво (репліка-реакція).

Б. - Я хочу купити кросівки (репліка-стимул).

- Візьміть ці. Вони мені подобаються. А вам? (репліка-реакція).
- Так, гарні (репліка-стимул).
- Який ваш розмір? (репліка-реакція).
- Сорочка перший (репліка-стимул).
- Будь ласка (репліка-реакція).
- Здається, завеликі (репліка-стимул).
- Давайте на розмір менше. Як? (репліка-реакція).
- Те, що потрібно. Дякую за допомогу! (репліка-стимул).
- Навзаєм (репліка-реакція).

За своєю синтаксичною будовою перша репліка становить собою розгорнуте (просте або складне) речення. Наступні репліки – синтаксично нерозгорнуті речення.

При навчанні студентів-іноземців усному діалогічному спілкуванню необхідно звернути увагу на розвиток у них умінь брати участь у діалогах на побутову, країнознавчу, соціальну, наукову тему. Крім того, на різних етапах навчання використовують різні типи діалогів.

На початковому етапі більш доречним буде діалог-розпитування – елементарний вид діалогу, який становить собою опозицію «запитання – відповідь». Кожне запитання має на меті отримати нову або додаткову інформацію, спрямовує діалог в певне русло. Відповіді підпорядковуються запитанням, керування діалогом здійснюється за допомогою зустрічних питань.

Система вправ, яка може бути запропонована іноземним студентам, різноманітна. Розглянемо деякі з них.

1. Складіть діалог за зразком (зразок додається).

- Добрий день!
- Добрий день!
- Як тебе звати?
- Махмуд. А тебе?
- Аммар.
- Дуже приємно познайомитися.
- Мені теж. Ти студент?
- Так, я навчаюся в університеті. А ти?
- А я працюю в школі.
- Це дуже цікава та відповідальна робота.

- Так, я люблю свою школу та свою роботу.
2. Складіть діалог, використовуючи відповіді.
- ...?
- Я студент-іноземець.
- ...?
- Айюб.
- ...?
- Я пишу.
- ...?
- Я пишу вправу № 8.
- ...?
- Я студентка.
- ...?
- Так, я іноземна студентка.
- ...?
- Мене звати ...
- ...?
- Я люблю музику.
- ...?

- Так, це моя подруга.

- ...?

- Її звати ...

В. - ...?

- Мене звати Насір.

- ...?

- Так, я іноземець.

- ...?

- Я студент.

- ...?

- Я навчаюсь в університеті.

3. Доповніть діалоги репліками, використовуючи слова у дужках.

- Я ще студент (лікар).

- Але скоро буду ... .

- Моя старша сестра лікар (медсестра).

- А раніше вона працювала ... .

4. Відновіть початок-кінець діалогу.

А. - Що вас цікавить?

- . . . .

- Який розмір вам потрібен?

- . . . .

- Є червоні та сині. Який колір ви бажаєте?

- . . . .

Б. - ... ?

- Мені потрібен синій шарф.

- . . . .

- Ні, цей не підійде. Занадто світлий.

- . . . .

- А це саме те, що я шукала.

5. Складіть ситуативні діалоги. Знайомляться:

- іноземний студент з українським студентом;

– іноземна студентка з викладачем.

Удосконалювати характер діалогічного спілкування студентів-іноземців просунутого етапу навчання мають діалоги-бесіди та діалоги-дискусії професійного спрямування як більш складні смислові перетворення, які є важливою умовою розвитку й формування навичок зв'язного мовлення.

З огляду на зазначене діалог як комунікативне явище тісно пов'язаний з поняттям культури. Для оволодіння мовою як засобом спілкування, найбільш природною формою якого є діалог, іноземним студентам потрібно удосконалювати свої мовленнєві вміння. Опанувати діалогічним мовленням можна лише за умови виконання тренувальних вправ, які саме й спрямовані на формування в студентів-іноземців навичок усного діалогічного спілкування.

Список літератури

1. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : базовый курс лекций : пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 2005. – 238 с.
2. Галаєвська Л. В. Культура діалогу як засіб формування мовної особистості / Л. В. Галаєвська // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Філологічна. – 2012. – Вип. 31. – С. 167–170.

Алфред Чікаве Міна, студент ПВу-94,
Танзанія

О. П. Коньок, ст. вкладач
м. Суми, СумДУ

ВІДОБРАЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В ПАРЕМІЯХ (на прикладі української мови та мови суахілі)

Поняття картини світу, зокрема мовної, будується на вивченні уявлень людини про навколишню реальність. Науковці справедливо зазначають, що наша концептуальна система, відображена у вигляді мовної картини світу, залежить від фізичного та культурного досвіду й безпосередньо пов'язана з ним [2, с. 64]. Інакше кажучи, мовна картина світу відображає когнітивні, культурні та соціальні характеристики народу – носія мови, а також географічні умови його проживання. Це відображення визначається менталітетом народу.

Паремії розглядають як один з основних «кодів» культури, що передається з покоління в покоління й відбиває всі категорії та установки життєвої філософії народу – носія мови [3, с. 219, 241]. Те, що паремії зберігають знання про

світ і про людину в ньому, дозволяє вченим говорити про пареміологічне уявлення про світ, пише, а також про існування пареміологічного менталітету. Так, Є. В. Іванова в праці «Світ в англійських і російських прислів'ях» наголошує, що пареміологічний менталітет – це менталітет народу, відбитий у пареміологічному фонді, а точніше, менталітет певних соціальних груп народу [1, с. 49].

Крім національно-специфічного, менталітет народу містить міжнаціональні та універсальні риси. Так, не всі пареміологічні одиниці мають культурно-національний колорит, деякі мають загальнолюдське значення, наприклад, «to throw dust into someone's eyes» і «пускати пил в очі».

З огляду на викладене, зазначимо, що знайомство з пареміологічними картинами світу різних народів, із цінностями та нормами іншої культури забезпечує подолання бар'єрів міжкультурної комунікації, сприяє діалогу представників різних культур.

У науці ще не склалося єдиної класифікації паремій. У кожного принципу класифікації: за опорним словом, за алфавітом, за походженням, тематичного – є свої позитивні й негативні риси. Найбільш поширеною є предметно-тематична

класифікація. Саме вона найбільш промовисто віддзеркалює національний характер. Порівняємо пареміологічні картини світу в мові суахілі та українській мові [4, 5].

За тематичним принципом паремії звичайно поділять на такі групи:

1. Паремії про етичні цінності.

У цій групі паремій, з одного боку, використовуються поняття «добро», «доброта», «добрий», які визначені в Академічному тлумачному словнику як «усе позитивне в житті людей, що відповідає їх інтересам, бажанням, мріям», «чутливе, дружнє ставлення до людей», «який доброзичливо, приязно, чуйно ставиться до людей»: *Ihsani (hisani) haiози* (Доброта не псується (не гниє)) – укр. Краса до вечора, а доброта навіки; *Jina jema hungara gizani* (Добре ім'я осяває темряву) – укр. Добро творити – себе веселити.

З іншого боку, у цій самій групі паремій використовуються протилежні їм лексеми: «зло», «чужий», «гріх», у яких розглядаються антипод добра – зло та його складові: *Lila na fila hazitangamani*. (Добро і зло не переплутаються) – укр. Хто добре робить, тому зло не шкодить; *Mcheka kilema hafi bila kumpata*. (Гріх сміятися над

чужим горем) – укр. Не радій чужому горю; Хто сміється, того не минеться; Mla cha mwenziwe na chake huliwa. (На чуже не зазіхай) – укр. На чужий коровай рота не роззявляй.

Отже, як українські паремії про етичні цінності, так і паремії на мові суахілі вчать цінувати добрі справи людей, допомагають зрозуміти, що є добро і зло, засвоїти правила життя в суспільстві, які передаються з покоління в покоління.

2. Паремії про працю.

Паремії, пов'язані з поняттям «праця», також є універсальними, вони говорять про значущість праці в житті кожної людини: Uliloligema utalinywa (Що посієш, те й пожнеш) – укр. Що посієш, те й пожнеш; Ukiona vyaelea (vinaelea), vimeundwa (Якщо ви бачите щось, пам'ятайте, що воно має бути зроблене) – укр. Взявся за гуж – не кажи, що не дуж; Mtaka unda haneni (Той, хто бажає зробити щось, не говорить про свої наміри, а одразу перетворює їх на дії) – укр. Більше робити, а менше – говорити; Балаканням роботи не почнеш і не закінчиш.

Паремії про працю містять оцінний предикат. Поняття «праця» в національній свідомості – це абсолютна цінність, яка маркується у свідомості представника етносу позитивною оцінкою.

3. Паремії про людину.

Паремії про людину оцінюють ситуації реальної повсякденності – сім'я, родинні стосунки: *Kulea mimba si kazi kazi kulea mwana* (Не важко народити, але важко виховати) – укр. Умів дитя народити, умій і навчити; *Mchelea mwana kulia hulia ueue* (Хто боїться, що дитина буде плакати, сам заплаче) – укр. Дай дитині волю, а собі неволю; Хочеш зіпсувати дитину – дозволь їй робити все, що вона забажає; *Mtoto umleyavyo ndivyo akuavyo* (Якою виховуєш дитину, такою вона й виросте) – укр. Учи сина, як годуєш, бо тоді не навчиш, як тебе годуватиме.

Паремії цієї тематичної групи характеризують також такі поняття, як «багатство», «бідність», «дружба»: *Masikini na mwanawe tajiri na mali uake* (Бідна людина зі своєю дитиною, багата людина зі своїм багатством) – укр. Багатому – щастя, убогому – діти; *Nifae na mvua nikufae na jua*

(Допоможи мені в час сезону дощів, і я допоможу тобі під час посухи) – укр. Друга у скруті пізнають.

Паремії про людину, як і паремії інших тематичних груп, в узагальненій, афористичній формі висловлюють життєву мудрість, вироблену століттями.

4. Паремії з компонентом-соматонімом. Вважається, що найбільш стародавнім кодом культури є соматичний (тілесний), оскільки людина почала пізнавати навколишній світ з пізнання самої себе, вважаючи себе частиною навколишнього світу, але водночас намагаючись відокремити себе від нього й зберегти свій особистий простір. Цей простір містить перш за все тіло людини. І назви частин тіла посідають значне місце у формуванні паремій. Частини тіла, найбільш часто використовувані в пареміях суахілі, це:

а) голова, вуха, шия, язик: Kichwa cha kuku hakistahimili kilemba. (Голова курки не заслуговує тюрбана) – укр. Голова не на те, щоб тільки кашкет носить; Ukitaka riba sikio ziba (Якщо тобі потрібен лихвар, закрій вуха); Ajabu ya shingo kukataa kulala kitandani (Дивно, що шия відмовляється спати

на ліжку); Ulimi hauna mfura. (Язык без кісток) – Дурний язык – голові ворог; Язык без кісток, але кістку ламає.

б) серце: Mwungwana hanuni mashavuni, hununa moyoni. (Вихована людина не надуває щоки в гніві, вона гнівається в серці) – Дурний носить серце на язиці, а мудрий язык у серці; Neno jiwī ni jeraha la moyo (Грубе слово ранить серце) – укр. Слово не стріла, а ранить глибоко;

в) рука, палець: Mkonon mtoja haulei mwana (Однією рукою не виховати дитину) – укр. Одним пальцем і голки не вдержиш, Одною рукою в долоні не заплещеш;

г) очі: Mpira ngumi ukuta humiza mkonowe (Багато очей бачать краще, ніж одне) – укр. Голова добре, а дві – краще; Neri kufa macho kuliko kufa moyo (Краще втратити очі, ніж втратити своє серце) – укр. Краще втратити отару, ніж розум.

Окрему групу в мові суахілі становлять паремії, що відображають особливості культури народу-носія цієї мови з яскраво вираженими реаліями. Ця група паремій має переважно метафоричний характер, забарвлений національною специфікою. Зауважимо, що підставою для порівняння при цьому є світ тварин, характерний саме для африканського континенту: Mtoto wa nyoka ni nyoka. –

Дитина змії – змія; Fimbo ya mbali haiuwi nyoka. – Палицею, яка далеко, не можна вбити змію; Fadhila ya punda ni mateke. – Подяка віслюка – удар; Samaki mmoja akioza, huoza wote. – Якщо одна риба псується, то й інші теж зіпсуються; Penye kuku wengi haramwagwi mtama. – Де є багато курей, просо не розкидають; Mfuata nyuki hakosi asali. – Той, хто наслідує бджіл, ніколи не зазнає поразки; Mkuki kwa nguruwe mtamu, kwa mwanadamu mchungu. – Птах не думає, що його гніздо погане тощо.

Отже, паремії становлять собою своєрідну систему знань про загальнолюдські та національно-культурні цінності та явища. Вивчаючи паремії того чи іншого народу, можна багато довідатися про сам народ і його культуру. Природа паремій тісно пов'язана з фоновими знаннями носія мови, із практичним досвідом особистості, із культурно-історичними традиціями народу, який говорить цією мовою. Отже, знання пареміологічного фонду того чи іншого народу допомагає долати комунікативні перешкоди і сприяє діалогу культур.

Список літератури

1. Иванова Е. В. Мир в английских и русских пословицах : учеб. пособ. / Е. В. Иванова. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 2006. – 280 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
3. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический, лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996.– 288 с.
4. Українські приказки, прислів'я, і таке інше: зб. О. В. Марковича та ін. / уклад М. Номис ; упоряд., прим., вступ. ст. М. М. Пазяк. – К. : Либідь, 1993. – 764 с.
5. Wamitila K. W. Kamusi ya methali / K. W. Wamitila. – Nairobi, 2005.

Джібі Джой, студент групи МЦ.м-821ан, Індія
Науковий керівник: *Л. А. Кулішенко*, к. філол. наук,
м.Суми, СумДУ

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ ТА ІНДІЇ

Процеси глобалізації сприяють обміну культурними надбаннями народів. Останнім часом надання навчальних

послуг іноземним студентам є одним з важливих напрямів української системи освіти. Інтернаціоналізація вищої освіти України має ряд складнощів, серед яких виділяють процес адаптації іноземців до культурного середовища українців. «Як правило, іноземні студенти стикаються з такими проблемами: мовні бар'єри, нові культурні норми у групі, академічне навантаження та стрес від необхідності доведення успіху, відсутність належної соціальної підтримки, необхідність створення нової соціальної мережі, подолання дискримінації і фінансових труднощів» [3].

Проблема соціокультурної адаптації студентів-іноземців досліджується у роботах таких вчених, як М. Алексєєва-Вовк, О. Білоус, Т. Буяльська, С. Ворожбит, В. Воробйов, Н. Герасімова, М. Мосьондз, М. Овчинникова, С. Патохіна тощо.

Серед заходів з адаптації іноземних студентів до культурно-освітнього середовища важливим є ознайомлення з історико-культурною спадщиною українського народу шляхом порівняння з рідною країною.

Метою статті є компаративний аналіз державних символів України та Індії. Досягнення мети передбачає

вирішення таких завдань: розгляд державних прапорів України та Індії, з'ясування тлумачення їх кольорів, характеристика гімнів та гербів двох держав.

Державні символи є важливим атрибутом сучасної держави, складовою її конституційного ладу. Символи нації, створені нею в процесі власного державотворення, з часом, як правило, стають державними у результаті їх закріплення на законодавчо-правовому рівні. Історична традиція, унаочнена в символіці, перетворює населення на народ, формує націю.

Таким чином, державні символи, наповнені відповідним ідеологічним, національним та іншим змістом, є незаперечним доказом існування незалежної держави, концентровано виражають її велич, соціальну суть та суверенітет і спрямовані на зміцнення її авторитету.

Державними символами України є:

- 1) Державний Прапор України;
- 2) Державний Герб України;
- 3) Державний Гімн України.

Державний прапор України – сучасний прапор України, стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів. Жовтий (золотий) і синій кольори використовувалися на гербі Руського королівства XIV століття. Сучасний синьо-жовтий прапор був вперше публічно зафіксований 25 червня 1848 року у Львові, який українці Королівства Галичини та Володимирії вивісили над Львівською ратушею як національний прапор. Саме після цього випадку синьо-жовтий стяг набував все більшої популярності в українців, а після революції 1905 року його почали використовувати і в Наддніпрянській Україні [5].

Сучасні дослідники виводять традицію вживання жовто-синіх кольорів ще з язичницьких часів. Вона органічно вплелася у християнську релігію, і сьогодні в православних храмах Вогонь і Вода – найбільші святості, які виражаються через жовту і блакитну барви. Поєднання жовтого і синього (блакитного) кольорів має на наших

землях глибоке коріння. Для українців це кольори чистого неба і пшеничного лану.

Індія – одна з найбільших і густонаселених держав світу. Це багатолика і багатонаціональна країна, що володіє давньою історією, багатою культурою і філософією.

Все це відображає її прапор, багато в чому уособлюючи ідеї Махатми Ганді – лідера національно-визвольного руху країни. Помаранчевий колір верхньої смуги прапора (в Індії його називають шафрановим) – це безкорисливість, а також покірність і зречення. Білий колір середньої смуги – це світ, збереження всього створеного, це саме життя, це головні три життєві істини: світло, правда і простота. Зелений колір – це основа життя: природа, а також виробництво і відтворення всього суцього. Зустрічається і спрощене тлумачення: помаранчевий – індуїсти і близькі їм за віросповіданням буддисти, кришнаїти тощо, зелений – мусульмани, білий – жаданий мир і згода між усіма

представниками індійського народу. Посередині білої смуги розташовується древній символ – колесо царя Ашоки (іноді його називають чакри). Колесо Ашоки символізує нескінченне і невідомий рух часу. На прапорі в ньому обов'язково має бути 24 спиці – за кількістю годин у добі.

Отже, кольори прапорів свідчать про їх давній характер та зв'язок з віруваннями.

До найбільших святинь будь-якого народу належить національний гімн – найвищий вияв його волелюбних прагнень, духовно-патріотичних устремлінь. Слова і музика гімну змушують кожного з нас підводитись при перших же акордах. Для українців – це гімн «Ще не вмерла Україна». Точної дати написання вірша нема, але за деякими джерелами, він бере свій початок з 1862 року. Вірш Павла Чубинського почав своє нелегальне існування в межах царської Росії як патріотично-політичний твір і як пісня. Текст вірша вирізняється серед інших широтою осмислення історичної долі українського народу. Тут ми знаходимо заклик до боротьби, віру в безсмертність України, її національне визволення й культурне піднесення,

впевненість у невичерпності таланту народу, надій на світле майбутнє [4].

Не менш важливу роль зіграла й музика, написана західноукраїнським композитором і диригентом, одним з організаторів культурного й духовного життя в Західній Україні Михайлом Вербицьким (1815 – 1870 рр.). Музичне оформлення ввібрало в себе характерні риси українських пісень, має яскраво виражене похідно-маршове звучання. Все це в органічній єдності й створило неперевершений патріотичний пафос, завдяки якому пісня пустила глибоке коріння у свідомості українців:

*Ще не вмерла Україна, і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля,
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.*

Затверджений Гімн України, який діє і нині, – це перший куплет і приспів Павла Чубинського.

Щодо мовного аналізу гімну С. Гірняк зазначає: «Мету збереження національної ідентичності і самосвідомості забезпечує використання в тексті іменникової форми – вокатива «браття» і його відповідника у займенникових

формах «нам», «ми», «нашу», дієслівних «запануєм», «положимо», «покажемо», «станемо», «не дамо», що надає тексту на рівні створення й одноосібного прочитання інтенцію заклику, спонуки, а на рівні його функціонування у колективному виконанні – обітниці, клятви» [2, с. 21].

Гімн Індії — Джанаганамана («Душа народу»). Написаний початково бенгальською мовою, він є першою з п'яти строф вірша, написаного нобелівським лауреатом Рабіндранатом Тагором. Джанаганамана уперше була виконана в 1911, а в 1950 вона була офіційно прийнята як державний гімн Індії. Музика гімну також була написана Рабіндранатом Тагором.

Дослівний переклад з англійської версії українською:

О, володаре дум всіх народів,

Вершителю долі Індії,

Твоє ім'я надихає серця Пенджабу, Синду,

Гуджарата і Махараїстри,

Країни дравидів, Орисси і Бенгалії;

Воно лунає в горах Віндья і в Гімалаях,

Зливається з рапсодією вод Ямуни і Ганга.

Вони осівають Твоє ім'я.

*Вони шукають Твого благословення.
Вони оспівують славу Твоїї перемоги.
В твоїх руках порятунок усіх людей.
О, володаре дум всіх народів,
Вершителю долі Індії,
Слав тобі! Слав тобі! Слав тобі!*

Текст гімну, створений у грудні 1911 р., був присвячений до коронації Георга V, і являє собою оду, що вихваляє «вершителя долі Індії». Не дивно, що поширилася думка про те, що текст гімну був написаний на честь монарха, що відвідував Індію. Є й інша думка — відповідно до неї, газети, з яких вище були наведені цитати, помилялися; насправді ж на честь монарха виконувалася інша ода, написана Рамбхуджем Чаударі на хінді. 2005 року постало питання про виключення з тексту гімну слова «Синд» і заміні його на «Кашмір». Справа в тому, що з 1947 р., коли Британська Індія була розділена на Індію й Пакистан, провінція Синд стала частиною Пакистану. Супротивники цієї пропозиції заявляють, що слово «Синд» у тексті гімну відноситься до річки Інд і культури синдхів, яка є невіддільною частиною загальної індійської культури.

Верховний Суд Індії відмовився вносити зміни в державний гімн, і слово «Синд» було залишено [1].

Порівнюючи гімни, можна зауважити, що в українському є спонукання до об'єднання заради боротьби за кращу долю народу, а в індійському – ушлявлення володаря, який несе відповідальність за весь народ. Спільними є такі риси: використання гідронімів – Дніпро, Дон, Ганг тощо; топонімів – Гуджарат, Синд, Карпати. У цілому обидва гімни ушлявлюють свої країни та народ.

Малим гербом України є тризуб. Перша літописна згадка про тризуб датується X століттям. Це був великокнязівський знак. Його зображення знаходимо на печатці Святослава Ігоревича. Пізніше знак тризуба карбується на срібних монетах великого князя Київського Володимира Святославовича. Тризуб символізує трійцю життєтворчих енергій, тобто Мудрість, Знання і Любов (або Вогонь, Воду і Життя).

Герб Індії (офіційна назва – Емблема Індії) являє собою зображення «Левиної капітелі» Ашоки в Сарнатхе. Зображення цієї скульптури оголошено Національної емблемою Індії 26 січня 1950 в день, коли Індія стала

республікою. На гербі зображено чотири індійських леви на круглій абаці. Четвертий лев знаходиться ззаду і, отже, прихований від уваги. Герб символізує націю, яка «відважна в хоробрості, сильна в тілі, розсудлива у настановах і лякає противників».

Таким чином, наше дослідження дозволяє зробити такі висновки: Україна та Індія є державами з власним давнім культурним світом, який має відображення у державних символах. Прапор, гімн і герб цих країн містять закодовану основну інформацію про історичний розвиток, менталітет та вірування народів. Ознайомлення з державними символами України та їх порівняльна характеристика сприятимуть швидкій адаптації студентів з Індії до українського культурного середовища.

Список літератури

1. Гімн Індії. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Гірняк С. Тексти гімнів І. Гушалевича, П. Чубинського, І. Франка як взірці соціолекту української інтелігенції другої половини ХІХ століття / С. Гірняк // Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія». –2015. – Вип. 36. – С.16-27.

3. Добротвор О. В., Щербина І. Ю. Адаптація іноземних студентів у навчальний процес ВНЗ України / О.В. Добротвор, І.Ю. Щербина. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://file://C:/Users/mycomp /Downloads/12481-32241-1-SM. PDF>
4. Кукса В.В. Провісник нашої волі. З історії гімну «Ще не вмерла Україна» / В.В. Кукса. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kpi.ua/1122-13>
5. Прапор України. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Жураєв Умархон, студент ЛС-628, Узбекистан
Бурнос Є. Ю., ст. викладач, м. Суми, СумДУ

НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ КУЛЬТУР

Невербальні засоби комунікації вивчає паралінгвістика. Коло питань паралінгвістики охоплює всі види кінесики (від жестів до пантоміми), всі види фонації (від мовлення до вокального мистецтва) і всі види спілкування.

У ході еволюції людини звукова мова все більше і більше вдосконалюється, а мова жестів починає відігравати

все більш допоміжну роль. Жести є менш зручними, ніж звук: їх не видно вночі, ними не можна користуватися, коли руки зайняті роботою.

У контексті невербального спілкування отримання та передавання інформації через комунікативні акти відбувається не лише вербальними ходами, але й через невербальну комунікацію. Ми передаємо повідомлення за допомогою рухів рук, очей, тіла, мовчання, дистанції та шляхом використання часу і простору. Невербальна комунікація може також замінити мову. Крім розмаїття та широкого спектра ілюстрування культурних відмінностей, невербальне спілкування дуже часто також вживається несвідомо.

Існують універсальні типи виразу обличчя, які символізують страх, щастя, подив, злість, смуток, рухи людського тіла, такі як жести, знаки, кивання головою і поклони, але правила виявлення цих емоцій відрізняються у різних культурах. Наприклад, уникання зорового контакту з незнайомими людьми в офіційному оточенні вважається нормальною поведінкою в Японії, але абсолютно неприйнятне у американців. Варіації рухів тіла, представлені

у різних культурах, разом з інтонацією, дистанцією між людьми у спілкуванні, одягом часто мають неправильну інтерпретацію у мовній аудиторії. Поведінка певних викладачів може так само передавати неочікувані повідомлення. Наприклад, жести, що ідентифікуються як потенційно образливі для Східної Азії, включають: торкання голови студента, обійми, передавання чогось через голову студента, вказування на щось ногою. Для арабів образливі жести залучають торкання студентки протилежної статі. Обнімання студента/ки протилежної статі, показування підошви ноги, передавання комусь чогось (особливо їжу) лівою рукою, повертання спиною до співдоповідача протягом розмови та підморгування.

Соціально вмотивоване використання невербальних засобів комунікації виражає загальнокультурний досвід, індивідуальні особливості особистості, оптимізує передавання, сприймання й розуміння інформації. За твердженням психологів, 60-80% комунікації відбувається з використанням невербальних засобів, значущість у спілкуванні міміки, жестів становить 55%, інтонації – 38%, слів – 7%, більше 90% інформації у перші секунди

спілкування передається невербальними засобами. Засоби невербальної комунікації мають індивідуальний характер, залежать від індивідуально-психологічних особливостей, соціального середовища, національної належності особистості, дотримання норм етикету, віку, типу темпераменту людини. Невербальні сигнали в різних країнах несуть різну інформацію. Наприклад, більшість європейських народів передають згоду, хитаючи голову згори донизу. Болгари цим жестом передають незгоду, японці – лише підтверджують, що уважно слухають співрозмовника. Популярний жест «коло». Утворене пальцями руки більшістю англословних народів, а також, в Європі та Азії застосовують з метою передавання інформації про те, що все гаразд. Але, у Франції цей жест означає «нічого», в Японії – «гроші».

До засобів невербальної комунікації належать:

1. Мова тіла 1) статична експресія – експресія обличчя і фігури будовою тіла; арт-ефекти – прикраси, манера одягатися, зачіска; запахи – природні, штучні; 2) динамічна експресія – текесика (дотики, потиски руки, поплескування); 3) просо дика (тембр, висота, гучність,

темп мовлення, особливості наголошування, акцент голосу); 5) екстралінгвістика (паузи, покашлювання, сміх, позіхання, плач); 6) кінетика (комунікативно значущі рухи: міміка, жести, пантоміміка, постава, поза, хода, контакт очей); 7) авербальні дії (дії з предметами, тілесні рухи – почісування, потирання рук).

2. Міжособистісний простір: дистанція, взаємне розміщення під час спілкування.
3. Часові характеристики: тривалість спілкування; пунктуальність партнерів, своєчасність дій.

Для успішного керування навчально-виховним процесом студентів-іноземців у ВНЗ України радимо брати до уваги, що кожен іноземний студент є представником певної країни з особливою ментальністю, культурою, своєрідним сприйняттям нового соціокультурного середовища. Поява нової національної групи вимагає вивчення лінгвокультурних особливостей з метою взаємної адаптації, запобігання культурного шоку та сприйняття акультурації студентів.

Підтримуючи контакти з представниками Індії, варто пам'ятати про те, що в індійців високо розвинене почуття власної гідності, а їх характерними рисами є реалізм, практичність, підпорядкованість одній меті – інтересам країни. Індійці без поспіху сприймають інформацію та приймають рішення. Розуміння часу у них значно відрізняється від європейського, бо одна з життєвих концепцій індуїзму – це вчення про переродження душ та вічність життя. А тому вони спокійно реагують на затримку виконання зобов'язань. У зовнішньому вигляді індійців не відбивається ні старомодність, ні багатство.

Аналізуючи особливості навчання індійських студентів мови, потрібно враховувати, що в цій країні п'ятнадцять офіційних мов, і більшість індійців володіє англійською мовою, мовою свого штату та хінді. Для спілкування з індійськими студентами необхідно враховувати деякі паралінгвістичні моменти:

1. Індійцям притаманне активне використання жестів.

Достатньо пригадати унікальність індійських танців, де засобом жестів переказується своєрідний сюжет.

Безумовно, вживання жестів викладачем сприятиме

успішності комунікації. Але треба бути уважним під час жестикуляції та використання рук для наочності, оскільки традиційна індійська кінетика вважає ліву руку «нечистою» і студент не сприйматиме інформацію, для передачі якої за стосуватиметься ліва рука, не візьме ані книжку, ані зошит, якщо ви подаватимете їх лівою рукою.

2. Уважне ставлення до традиційної індійської етикетної проксемики теж сприятиме успішності комунікації: виявлення поваги до особистісного простору співрозмовника, дотримання більшої дистанції, ніж звична для носіїв української традиції.
3. З точки зору індійської такесики будь-яке торкання може бути сприйняте як образа, прояв недобррозичливості.
4. Жінка в індійській культурі спілкування користується особливою повагою, але її поведінка повинна відповідати таким вимогам: одяг не повинний бути надто відкритим, голос має бути не гучним, скромним, як і ставлення до протилежної статі.

Якщо проаналізувати арабські особливості невербального спілкування, то можна зазначити, що в арабській культурі важливу роль відіграє мусульманська духовна традиція, яка орієнтована на встановлення доброзичливих стосунків. Культура арабського привітання передбачає складну церемонію. Араби можуть довго і неодноразово розпитувати про здоров'я, справи, вони не вважають це непристойним. Бажано якомога лаконічніше на них відповідати, оскільки для арабів багаторазові розпитування, супроводжувані зверненням до Аллаха, побажання здоров'я та щастя є звичайною формою чемності. Вітаючись між собою, араби-чоловіки ледве торкаються щокими один одного, поплескуючи співрозмовника по плечах. З іноземцями вони вітаються переважно по-європейськи – за допомогою рукостискання. Культура неформального спілкування, наприклад, в арабському помешканні, починається із традиційного арабського привітання «салям алейкум», а потім зі словами «кейфхалак» господарю подають руку. Арабська етика не визнає категоричних відповідей. Наприклад, на запитання нерідко можна почути відповідь: «Як буде завгодно Аллахові». У

співбесіді араби цінують гру слів, естетику і метафоричність мови, їм подобається висловлювати одну й ту саму думку різними словами. У спілкуванні їм притаманні висока експресивність, схильність перебільшувати, навіть погрожувати у гострій полеміці, вони багато жестикулюють. В арабській культурі жестикуляція має важливу семантичну роль, ігнорування якої може спричинити серйозні непорозуміння. Наприклад, витягнута рука долонею донизу так, ніби вона загібає повітря, означає прохання наблизитись. Якщо арабський поліцейський ребром однієї долоні вдаряє по ліктьовому згину іншої руки, це означає прохання показати документ. Свою згоду співрозмовник-араб, як правило, виражає потиранням вказівних пальців. Схопивши співрозмовника за долоню і дзвінко вдаривши по ній, він дає зрозуміти, що йому сподобалося почуте. Під час безпосередніх контактів з арабами-чоловіками краще дивитися їм у вічі, інакше можна створити про себе враження як про невідверту, байдужу людину. У всіх мусульманських країнах ліва рука вважається нечистою. Заборонено, сидячи «світити» подошвами, оскільки вони також вважаються нечистими. З погляду проксеміки, арабська комунікативна

культура є контактною. Спілкуючись між собою, чоловіки-араби максимально наближаються один до одного – на відстань 20-35 сантиметрів. За такої поведінки представник стриманої культури, ймовірніше, відсахнеться. Це може образити співрозмовника, оскільки означатиме, що він не подобається.

Успіх будь-якого контакту в значній мірі залежить від уміння встановлювати довірливий контакт зі співбесідником, а такий контакт залежить не стільки від того, що ви говорите, стільки від того, як ви тримаєтесь. Саме тому особливу увагу слід звертати на манеру, позу і міміку співбесідника, а також на те, як він жестикулює. Розуміння мови міміки і жестів дозволяє більш точно визначити позицію співбесідника. Читаючи жести, ви здійснюєте зворотну дію, котра грає визначну роль в цілісному процесі спілкування. Ви можете зрозуміти, як сприйнято те, що ви говорите, – зі схваленням чи вороже, розкутий співбесідник чи ні, зайнятий самоконтролем чи нудьгує. Знання мови жестів і рухів дозволяє не лише краще розуміти співбесідника, а й передбачити, яке враження справило на нього почуте ще до того, як він висловиться з

цього приводу. Іншими словами, така безслівна мова може попередити вас про те, чи слід змінити свою поведінку чи зробити щось інше, щоб досягти потрібного результату.

Список літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – Київ: Вид. центр «Академія», 2004. – 344с.
2. Мацько Л.І. Риторика: Навч. посіб. / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько. – Київ: Вища шк., 2003. – 311с.
3. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла. Розширене видання Пер. з англ. – Київ: ТОВ «Компанія ОСМА», 2015. – 416с.

М. Коркмаз, Кая Ерай, студенти гр.
МЦ,м-812, Туреччина
Науковий керівник: *А. В. Роденко*, ст.
викладач, м. Суми, СумДУ

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРЕЧЧИНІ

Особливості менталітету, традицій і звичаїв Туреччини формувалися понад шість століть. Безліч різних народів (турків, курдів, арабів, сирійців та інших) залишили сьогоднішнім жителям країни велику різноманітність

звичаїв. Турки – це нація з різними культурами та віруваннями і різними мовами під одним і тим самим прапором, яка ніколи не приймала життя в неволі. Найяскравішою рисою характеру турків, сформованого ісламом, є їхня реакція на несправедливість.

На початку минулого століття в країні сталася світська революція, завдяки якій уклад життя трохи змінився. Сучасна культура Туреччини – це поєднання строгих традицій Сходу, релігійних обмежень і європейських цінностей.

Туреччина взяла все найкраще із західної культури. Так, в 1928 році вона починає використовувати латинський алфавіт.

Турецький народ дбайливо ставиться до своєї культурної спадщини: національна музика, традиційні пісні і танці є постійним атрибутом будь-яких свят. Національним видом спорту в Туреччині вже багато століть є «боротьба з нафтою». Коріння цього змагання йдуть у давню Месопотамію. Під час знаменитого турніру зі спортивної боротьби, який проводиться щорічно з 1362 року, борці

натирають себе маслом, а потім борються до перемоги. Такі матчі і зараз популярні, вони можуть тривати до 40 хвилин.

У пошані наразі й традиційні турецькі ремесла: виготовлення килимів, плетіння з тканини, гончарне виробництво, вишивка, рукоділля, шкіргалантерея, виготовлення музичних інструментів, кам'яна кладка, виготовлення посуду з міді, плетіння кошиків, виготовлення сідел, деревообробка та багато іншого [1].

Однією з особливостей країни є соціальний розподіл і нерівність, і для країн Сходу в цьому немає нічого незвичайного. Проте унікальність Туреччини полягає в тому, що незалежно від кількості грошей людина, яка отримала вищу освіту, буде належати до еліти країни.

Успішні політики, лікарі та інженери користуються повагою. У містах представники «вищого класу» знають кілька іноземних мов і тісно взаємодіють з європейськими фахівцями. Одягаються і живуть, дотримуючись європейської моди та стилю.

Представники середнього класу в містах мають так само дуже хорошу освіту, але знаходяться ближче до національних традицій і культури. Відбувається це через те,

що середній клас міських жителів постійно поповнюється мігрантами з провінції.

Селяни становлять близько третини населення. Вони зберігають традиційні національні цінності в мові, побуті та культурі. Серед селян унаслідок недостатності освіти та низьких доходів відбувається постійне переміщення населення (особливо молоді) в міста [2].

Інститут шлюбу в турецькому середовищі дуже міцний: сім'я для турків священна. Переважна частина населення мусульмани, і тому в більшості шлюбів майбутнє подружжя вибирають батьки. Причому суворо дотримуються того факту, що після вступу в шлюб добробут жінки не повинен знижуватися.

Шлюби укладаються частіше між людьми одного соціального становища. Сім'я нареченого зобов'язана виплатити родині нареченої калім (останнім часом ці гроші все частіше віддають на поліпшення добробуту молодій сім'ї). Важливою частиною церемонії вважається благословення імама. Як наслідок – сам ритуал весілля триває кілька днів, оскільки дотриманню всіх правил надається велике значення.

Частка розлучених пар у суспільстві невелика. Діти можуть залишатися з будь-ким з батьків. Наступний шлюб відбувається досить швидко, почасти також із розлучених. Внутрішньокланові відносини по-сімейному міцні й теплі: всі члени можуть бути впевнені, що їм нададуть будь-яку необхідну допомогу.

В обов'язки чоловіка входить утримання будинку, дружини і дітей, в обов'язки дружини – підтримання затишку в домі і турбота про всіх членів сім'ї.

Ставлення до одягу в країні досить вільне і несе в собі помітні елементи ісламської традиції. Одягаються турецькі жінки скромно, закриваючи більшу частину тіла. І хоча в містах усе частіше можна зустріти дівчат, які надають перевагу європейській моді, у провінції ще суворо дотримуються звичаїв, і по тому, як одягнена жінка, можна визначити її соціальний статус і походження. В повсякденному житті національний костюм все ще утримує свої позиції, особливо в провінції, і на свято туркени віддадуть перевагу йому, доповнюючи різними аксесуарами.

Дітей у сім'ях зазвичай багато, їх пестять і люблять. Нормальним вважається цікавитися у бездітних пар, чи збираються вони заводити дітей.

У чоловічій компанії цілком прийнятним є обговорення питань, що стосуються спадкоємства. Хлопчики до 12 років виховуються жінками, а потім поступово переходять у чоловіче коло сім'ї. Дівчаток мати виховує до заміжжя.

У закладах громадського харчування можна зустріти сім'ї з дітьми в будь-який час доби, і це цілком допустимо. Більшість закладів обладнано дитячими стільцями, і там подають дитячу їжу.

Між людьми різної статі і віку відносини регламентовані досить жорстко. До старших чоловіків звертаються, додаючи слово «бий» після імені, до жінок – «ханім». У транспорті та в громадських місцях жінка повинна сідати біля жінок. Проте чоловік не має права присісти біля незнайомки без її згоди.

Турецька гостинність – це стиль життя. Члени однієї родини або знайомі часто ходять у гості. Відмовляючись від запрошення, можна дуже образити господаря. Приймаючи

запрошення, потрібно розуміти, що навіть найкоротший візит буде тривати не менше двох годин і супроводжуватися неспішними розмовами і великою кількістю страв, запропонованих гостинними господарями. Відмовлятися від їжі не варто: можна завдати господарям образи. В усіх мусульманських країнах дотримуються релігійного звичаю: їжу із спільних тарілок брати тільки правою рукою.

У Туреччині збереглося багато традиційних вірувань. Наприклад, один з найпопулярніших у Туреччині сувенірів – це «блакитні очі», зроблені зі скла. Вони наділені здатністю відображати негативну енергію заздрісних очей. Такі «очі» прикріплюють до одягу новонароджених, вішають над дверима в будинках і на підприємствах для захисту від невезіння та зурочення [4].

Відповідно до іншої традиції, сім'я потенційної нареченої обов'язково пригощає родичів нареченого турецькою кавою – гарна кава не дозволить побачити в дівчині недоліки.

Так само важливим є і чай. Турецький чай – це не просто міцний темно-червоний напій, який подається в келиху у формі тюльпана, – це традиція гостинності. Куди б

ви не прийшли, як вітання вам всюди запропонують чашку турецького чаю – будь то чийсь будинок, магазин або навіть перукарня.

Турки використовують складну і різноманітну мову тіла і жестів. Наприклад, клацання пальцями вказує на схвалення чого-небудь. Швидке хитання головою з боку в бік означає "я не розумію", в той час як єдиний нахил голови в бік може означати "так".

У сучасній Туреччині багато релігійних і світських свят.

Більшість жителів країни дотримується традицій і правил священного місяця Рамадан, коли заборонено протягом світлого часу доби вживати їжу або курити. Проте в нічний час ресторани і магазини відкриті. Закінчення поста святкується весело і яскраво.

Основні світські свята починаються з Нового року – 1 січня. Багато жителів обмінюються вітальними листівками, а деякі святкують по-західному.

День національного суверенітету, 23 квітня, означає день Великих Національних Зборів. Оскільки 23 квітня також є національним днем захисту дітей, велика частина

дня присвячена таким заходам для дітей, як танці і музичні виступи. Турки дуже музичні. Один англійський посол ХІХ століття помітив, що "турки будуть співати і танцювати всякий раз, коли вони можуть собі це дозволити". Багато що змінилося в країні з тих пір, але не любов місцевих жителів до музики.

День молоді та спорту, присвячений пам'яті Ататюрка, відзначається 19 травня. День Перемоги, що відзначає переможні битви під час війни за незалежність Туреччини, святкують 30 серпня. День Республіки, присвячений оголошенню Ататюрком республіки в 1923 році, – 29 жовтня. День Перемоги і День Республіки відзначають патріотичними парадми, музикою та національними танцями [3].

Список літератури

1. Türk Kültürü. URL: <https://ajansadana.com/haber-turk-kulturunun-ozellikleri-nedir-13588.html> (дата звернення: 02.04.2020).
2. Paul J. Magnarella. Culture of Turkey - history, people. URL: <https://www.everyculture.com/To-Z/Turkey.html> (дата звернення: 07.04.2020).
3. Secular Celebrations. URL: (дата звернення: 13.04.2020).

4. Turkish Traditions. URL: <https://theculturetrip.com/europe/turkey/articles/8-turkish-traditions-youll-findfascinating/>
(дата звернення: 13.04.2020).

СЕКЦІЯ 3

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

H. V. Diadchenko, candidate of Philological
Sciences

Kuzivakwashe Shayne Huni, student MTS.m
735-am, Zimbabwe
Sumy, SSU

TOURISM IN ZIMBABWE

Zimbabwe boasts with a several tourist attractions, located in almost every region of the country. The Victoria Falls National Park is also a tourist attraction in this area and is one of the eight

main National Parks in Zimbabwe, largest of which is the Hwange National Park.

In the eastern side of Zimbabwe is what is called the *Eastern Highlands*. The Eastern Highlands are a series of mountainous areas near the border with Mozambique. These highlands stretch from Nyanga in the north with the highest peak in Zimbabwe, *Mount Nyangani* at 2593 metres is located here as well with the Mount Bvumba further south and the magnificent quartzite *Chimanimani range* are the southern most slopes. Mountain Binga is the highest of the Chimanimani peaks. It straddles both Mozambique and Zimbabwe. The endemic species of this transfrontier park attract scientists and hikers from all over the world. Views from all of the Nyanga Mountains are famed that places as far away as 60–70 km are visible on clear days [10].

The Mountains overflow with life all year round. The lush botanical gardens and luxuriant forests are fantastic for walks, especially for those interested in botany and bird watching. The mountains offer some spectacular views over the highlands and tropical lowlands of Mozambique.

The *Bvumba Mountains* or Vumba Mountains straddle the Zimbabwe-Mozambique border are situated some 10 km south

east of Mutare. The Bvumba rise to Castle Beacon at 1,911 metres, and are, together with the Chimanimani and Nyanga part of the Eastern Highlands of the Manicaland .The Vumba (or Bvumba) area will surprise you with plenty of typical panoramic views. It's a real paradise for bird lovers from all over the world!
[1]

One of the most prominent and enduring natural features of Gonarezhou National Park is the beautiful *Chilojo Cliffs*. These magnificent red sandstone cliffs have been formed through eons of erosion and overlook the scenic Runde River valley [3].

The Aura of mystique enhances the cultural value attached to the natural feature of the *Dulibadzimu gorge*. Legend has it that the gods and ancestral spirits of the tribe used to dwell there. The Limpopo River seethes and froths in the rain season and shrivels to a shadow of itself in the dry season and so has been life in Beitbridge to which the river is an inspiring vein of life.

The Dulibadzimu gorge is a magnificent feature which is related to the VhaVenda tribe that is when one talks of Beitbridge, the statement will be incomplete without the mention of the name Dulibadzimu [5].

For stunning architecture and scenic viewing, one can take a cruise at the Great Dyke which lies 30 km east of the city. Great Dyke has spectacular view of landscapes as the roads cut through the rock with lots of potential for activities such as mountain climbing and gorge avenging if developed [6].

Zimbabwe is also distinctive in Africa for its large number of medieval era city ruins built in a unique dry stone style. Possibly the most famous of these are the *Great Zimbabwe ruins* in which are located in a small town found in the south of Zimbabwe called Masvingo. Other ruins located in the other parts of the country include the Khami Ruins and the Dhlo-Dhlo which are found in the Western part of the country. The excavations at these ruins revealed the relics of a Portuguese outpost, the silver chalice, a priest's private seat, a bell and portions of a bronze bowl which is clear evidence that the site was one of the places where Portuguese prisoners were kept by the king during the 16th and 17th century A.D. [4].

The *Chapungu Sculpture Park* is a sculpture park in Msasa, Harare which displays the work of Zimbabwean stone sculptors. The Chapungu Sculpture Park is a 20 minute drive from city centre. It was founded in 1970 by Roy Guthrie, who was

instrumental in promoting the work of its sculptors worldwide [2].

Nalatale Ruins are situated 85 km south east of Gweru and are a colossal wall constructed from the masonry highly decorated featuring all the designs of the Zimbabwe architectural tradition, chevrons, herringbone, chequers, cords and ironstone coloured bands. The Nalatale monument is set atop a small kopje that commands good views over the surrounding countryside of the Somabula flats.

The ruins are attributed to the Kalanga Torwa state and are thought to date from the 17th century. Topped by plinths, the complex features the remains of the principal hut of the then Torwa king. Although damaged by early treasure hunters seeking gold, the site remains one of the best preserved and most impressive ancient monuments in Zimbabwe with remedial intervention to conserve the ruins underway. This jewel is a very attractive and very photogenic structure that has all the makings of our very first own UNESCO World heritage site [12].

The other tourist site include *Matobo Hills* which is largely known as an area of Granite Kopjes or Stones and as well as wooded valleys commencing some 35 kilometres in the second

biggest city of Zimbabwe found in the western part called Bulawayo. These Hills were formed over 2000 million years ago with granite being forced to the surface, this has eroded to produce smooth "whaleback dwalas" and broken kopjes, strewn with boulders and interspersed with thickets of vegetation. This led to the locals giving the area its name, meaning 'Bald Heads'. This also include National Parks which houses lot of animals such as the elephants, lions, giraffes, buffalos and crocodiles to mention a few. Some of the national parks in Zimbabwe such as the Hwange National Park and Mana Pools, a UNESCO World Heritage site, are some of the best National Parks and safari destinations in the region. This have also helped the tourism sector in Zimbabwe has been on the rise for past 2 years.

Zimbabwe is a home to more than 15 national parks. All of them offer a stunning variety of wildlife and scenery. Here are the best 5 national parks that one given the opportunity should go and visit in Zimbabwe. We would like to tell about 5 the most popular ones in Zimbabwe.

The first one is the *Victoria Falls*. Victoria Falls National Park in north-western Zimbabwe protects the south and east bank of the Zambezi River in the area of the world-famous Victoria

Falls. It extends along the Zambezi River from the larger Zambezi National Park about 6 km above the falls to about 12 km below the falls. A notable feature of the park is the rainforest which grows in the spray of the falls, including ferns, palms, liana vines, and a number of trees such as mahogany not seen elsewhere in the region. The park is located within the Zambezi and Mopane woodlands ecoregion.

These magnificent falls are one of the largest in the world. Even with the economic, social and political crises, it remains a more popular destination than other sites. The opportunity to participate in activities such as, white water rafting and bungee jumping, help to draw tourists to this renowned spot. Much of Zimbabwe's diverse wildlife and birds can be found around this location, as well as a variety of river fish which make it an ideal location for sport fishing [13].

Visitors have the chance to view the elephant, Cape buffalo, southern white rhinoceros, hippopotamus, eland and a variety of other antelope herds during drives and walking safaris. A bask of crocodiles may be seen in the river, and a nearby Crocodile Ranch offers a safer view of these dangerous animals. This like accommodation is provided in campsites in the Zambezi

National Park and in the numerous resorts and hotels in and around the town of Victoria Falls which forms part of the western boundary of the park.

Victoria Falls is on the border between Zimbabwe and Zambia and is shared by both countries. Before 2000, Zimbabwe welcomed more tourists as its resorts were more developed. With the start of the crisis in 2000, tourists wishing to see the waterfall and participate in the activities that it provides, prefer to visit the Zambian side. Now Zimbabwe has fewer visitors to the falls than Zambia [13].

The Second one is *Hwange National Park* (formerly Wankie Game Reserve). It is the largest natural reserve in Zimbabwe. Founded in 1928 as a game reserve, it did not become a national park until 1930. It is located on the main road between Bulawayo and Victoria Falls, near the border between Zimbabwe and Botswana. It is approximately the size of Belgium (5 657 square miles) and has the second greatest amount of mammals out of any other national park in the world. The park lies in the west, on the main road between Bulawayo and the Victoria Falls. The Park hosts over 100 mammal and 400 bird species, which

includes nineteen large herbivores and eight large carnivores [8]. All Zimbabwe's specially protected animals are to be found in Hwange and it is the only protected area where gemsbok and brown hyena occur in reasonable numbers. Grazing herbivores are more common in the Main Camp Wild Area and Linkwasha Concession Area, with mixed feeders more common in the Robins and Sinamatella Wild Areas, which are more heavily wooded. Distribution fluctuates seasonally, with large herbivores concentrating in areas where intensive water pumping is maintained during the dry season.

This National Park has relatively few tourists in comparison to other Zimbabwean attractions and this allows the wildlife to continue prospering. It is ideal for safaris and viewing of sub-Saharan wildlife and is also one of the largest elephant sanctuaries in Africa. 400 species of birds live in Hwange National Park so it is another place with ample opportunity for bird watching.

The economic crisis is having an effect on the park. It is very reliant on income from tourists as it is not supported by the treasury of the government. When water is low, it is difficult to transport water pumps and renew the water supply due to the fuel

crisis. The waterholes are supplied by borehole water and few of the pumps are working. This creates problems as water is vital to the survival of animals, especially the 30 000 elephants, each of which needs to visit a waterhole twice a day.

Poaching is also a problem in Hwange. Snares are laid by poachers and animals that get caught in these suffer for days and die slowly. The decline in tourism and lack of revenue makes it unviable for anti-poaching patrols to complete their jobs successfully and to implement better preventative measures [8].

Great Zimbabwe is one of the national Heritages and also provides scenery for tourists. Zimbabwe is believed to be named after this location which means “house of stone”. It was the center of the ancient Monomotapa Empire, which ruled over both Zimbabwe and Mozambique. This historical and cultural attraction is made up of great stones, which span over 200 square miles. Great Zimbabwe is a medieval city in the south-eastern hills of Zimbabwe near Lake Mutirikwi and the town of Masvingo. It was the capital of the Kingdom of Zimbabwe during the country's Late Iron Age. Construction on the monument began in the 11th century and continued until the 15th century. The

edifices were erected by the ancestral Shona the native people of Zimbabwe.

The first Europeans to visit the site were the Portuguese in the 16th century. In 1876 Adam Renders “rediscovered” them and they became well known to western Europeans. Colonial Europeans found it difficult to believe that Africans built such a structure and therefore some attributed something mystical to the ruins, while others believed it had been built by Chinese or Arabs. Recently in the 1980s, the city was confirmed to be built by the native Africans and this became widely accepted. Unfortunately not much is known about the pre-colonial history as this great civilization did not keep written records [7].

Great Zimbabwe is believed to have served as a royal palace for the local monarch. As such, it would have been used as the seat of political power. The stone city spans an area of 7.22 square kilometres (1,780 acres) which, at its peak, could have housed up to 18,000 people. It is recognized as a World Heritage site by UNESCO. Among the edifice's most prominent features were its walls, some of which were over five metres high. They were constructed without mortar (dry stone).

The mysticism plays a role in tourism, with fortune tellers and witch doctors setting up camp in the heart of Great Zimbabwe. The Conical Tower and Girdle Wall are perhaps the most amazing and intricately built structures in this ancient city and the best known by tourists. It is a great spot for learning the ancient culture of Southern Africa and to enjoy a sunny day while having a picnic. Mischievous monkeys play in the trees and sometimes steal treats from the picnicking tourists when they turn away [7].

The 4th one would be *Mountain Nyangani* and also Nyanga National Park. Mount Nyangani which was formerly known as Mount Inyangani is the highest mountain in Zimbabwe at 2,592 m. The mountain is located within Nyanga National Park in Nyanga District, is about 110 km in area and it is found in the North eastern part of Zimbabwe. The summit lies atop a small outcrop of rock around 40m above the surrounding area. The remainder of the peak is a broad moor of mainly rolling hills and plateau with an area of about 8 km². The edges of this plateau then fall steeply to the east and west sides. The Nyanga national park houses a lot of wild animals such as the warthog, giraffes and the elephants too.

The 5th one would be the “sleeping pools” known as the *Chinhoyi caves*. The Chinhoyi Caves which was previously known as the Sinoia Caves are a group of limestone and dolomite caves in north central Zimbabwe. The cave system is composed of limestone and dolomite. The main cave contains a pool of cobalt blue water, which is popularly called Sleeping Pool or "Pool of the Fallen". Divers have discovered a submarine passage leading from the Bat Cave, a sub-chamber of the Dark Cave to another room known as the Blind Cave.

Diving is possible in the caves all year round, with temperatures never beyond the 22 to 24 °C (72 to 75 °F) range with zero thermocline. Visibility is high, and 50 metres (160 ft) and above is not unusual. A campsite, run by the National Parks Authority, and a motel are located on-site hence providing a scenery for the tourists to come and watch by.

Lake Kariba is a large man-made lake in the north of Zimbabwe. It was built mainly to provide hydroelectricity to Zambia and Zimbabwe. Construction was started in 1955 but it was not completed until 1977 due to high economic costs. The building of the dam unfortunately displaced about 27 000 of the native Tonga people and Operation Noah, the moving of 6000

species of animals and birds threatened by the rising waters, had to be initiated in 1960 to prevent the extinction of these creatures. Approximately 68 construction workers died while building this dam.

Now Lake Kariba is about 140 miles long and 20 miles wide. Beautiful sunsets and diverse wildlife contribute to its allure to tourists, as well as houseboats trips and fishing opportunities, which make it an ideal location for relaxation and a good time. The Zimbabwean side of Kariba is a designated recreation and national park, which guarantees wildlife viewing opportunities and spawns conservational efforts to save endangered species, for example, the black rhinoceros. The tragedies during construction gave rise to legends from the native people, such as the legend of the Nyaminyami, which add to the mysticism of the area. Tourist curiosity about such cultural legends also encourages visits.

This is another resource that Zimbabwe shares with Zambia and was previously more successful at attracting tourists due to the fact that the Zimbabwean side was more developed. As with Victoria Falls, the downfall of Zimbabwean tourism in

recent years has started to attract more tourists to the Zambian side of Lake Kariba [11].

This lake has several islands both on the Zimbabwean and Zambian side of the border, which make for idyllic getaways, staying at beautiful island lodges or safari camps with vast scenic views of the lake. The islands include Sampa Karuma, Fothergill, Spurwing, Starvation Island, Antelope Island, Bed Island, Maaze Island and Snake Island [9].

Zhovhe Dam is one of the biggest dams in Zimbabwe, which consumed about 20 million dollars for it to be constructed for the irrigation project situated in this area. The irrigation project caters about 2500 hectares of land which is under citrus production for export to Kuwait and benefits more than 5000 household, hence, it stands out to be one of the most powerful community based tourism in the region. Some of the well-known activities are Boat cruising and Fishing [14].

However Zimbabwe has many tourist centres throughout the country but these five tend to be one of the best in the country that tourists normally visit. A record number of 2 422 930 tourists was recorded in 2017 as tourist visited Zimbabwe's tourist

attractions hence this have helped the country to generate some foreign income through tourism industry.

References

1. Bvumba Mountains. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/bvumba-mountains/> (Accessed 20.04.2020).
2. Chapungu sculpture-park. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/chapungu-sculpture-park/> (Accessed 16.04.2020).
3. Chilojo Cliffs. *Zimbabwe Tourism*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/chilojo-cliffs/> (Accessed 20.04.2020).
4. Danamombe Ruins. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/danamombe-ruins/> (Accessed 17.04.2020).
5. Dulibadzimu Gorge. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/dulibadzimu-gorge/> (Accessed 18.04.2020).
6. Great Dyke. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/great-dyke/> (Accessed 17.04.2020).
7. Great Zimbabwe. *Zimbabwe Tourism*. URL: <https://www.mtholyoke.edu/~kniaz20a/classweb/seventh.html> (Accessed 21.04.2020).

8. Hwange National Park. *Zimbabwe Tourism*. URL: <https://www.mtholyoke.edu/~kniaz20a/classweb/sixth.html> (Accessed 21.04.2020).
9. Islands of Kariba. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/islands-of-kariba/> (Accessed 16.04.2020).
10. Kabote, Forbes; Mamimine, Patrick Walter; Muranda, Zororo (05. 09. 2019). A situational analysis of Zimbabwe's domestic tourists' travel trends. *Taylor and Francis Online*. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1658350> (Accessed 22.04.2020).
11. Lake Kariba. *Zimbabwe Tourism*. URL: <https://www.mtholyoke.edu/~kniaz20a/classweb/fourth.html> (Accessed 22.04.2020).
12. Nalatale ruins. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/nalatale-ruins/> (Accessed 16.04.2020).
13. Victoria Falls. *Zimbabwe Tourism*. URL: <https://www.mtholyoke.edu/~kniaz20a/classweb/third.html> (Accessed 22.04.2020).
14. Zhovhe Dam. *Zimbabwe. A World of Wonder*. URL: <https://www.zimbabwetourism.net/listing/zhovhe-dam/> (Accessed 15.04.2020).

EDUCATION OF INDIA

History

Early education in India commenced under the supervision of a *guru* or *prabhu*. Initially, education was open to all and seen as one of the methods to achieve Moksha in those days, or enlightenment. As time progressed, due to a decentralised social structure, the education was imparted on the basis of varna and the related duties that one had to perform as a member of a specific caste. The *Brahmans* learned about scriptures and religion while the *Kshatriya* were educated in the various aspects of warfare. The *Vaishya* caste learned commerce and other specific vocational courses. The other caste *Shudras*, were men of working class and they were trained on skills to carry out these jobs. The earliest venues of education in India were often secluded from the main population.^[1] Students were expected to follow strict monastic guidelines prescribed by the *guru* and stay away from cities in *ashrams*. However, as population increased under the Gupta empire centres of urban learning became

increasingly common and Cities such as Varanasi and the Buddhist centre at Nalanda became increasingly visible.

Among the Heterodox schools of belief were the Jain and Buddhist schools. Heterodox Buddhist education was more inclusive and aside of the monastic orders the Buddhist education centres were urban institutes of learning such as Taxila and Nalanda where grammar, medicine, philosophy, logic, metaphysics, arts and crafts etc. were also taught. Early secular Buddhist institutions of higher learning like Taxila and Nalanda continued to function well into the common era and were attended by students from China and Central Asia.

Takshshila was the earliest recorded centre of higher learning in India from possibly 8th century BCE, and it is

debatable whether it could be regarded a university or not in modern sense, since teachers living there may not have had official membership of particular colleges, and there did not seem to have existed purpose-built lecture halls and residential quarters in Taxila, in contrast to the later Nalanda university in eastern India. Nalanda was the oldest university-system of education in the world in the modern sense of university.

Islamic institution of education in India included traditional *madrassas* and *maktabs* which taught grammar, philosophy, mathematics, and law influenced by the Greek traditions inherited by Persia and the Middle East before Islam spread from these regions into India. A feature of this traditional Islamic education was its emphasis on the connection between science and humanities.

The education system under the rule of Akbar adopted an inclusive approach with the monarch favoring additional courses: medicine, agriculture, geography, and texts from other languages and religions, such as Patanjali's work in Sanskrit. The traditional science in this period was influenced by the ideas of Aristotle, Bhaskara II, Charaka and Ibn Sina. This inclusive approach was not uncommon in Mughal India. The more conservative monarch Aurangzeb also favored teaching of subjects which could be applied to administration. The Mughals, in fact, adopted a liberal approach to sciences and as contact with Persia increased the more intolerant Ottoman school of *manqul* education came to be gradually substituted by the more relaxed *maqul* school.

The Middle Ages also saw the rise of private tuition in India as state failed to invest in public education system. A tutor, or *Riyazi*, was an educated professional who could earn a suitable living by performing tasks such as creating calendars or generating revenue estimates for nobility. Another trend in this era is the mobility among professions, exemplified by Qaim Khan, a prince famous for his mastery in crafting leather shoes

and forging cannons. Buddhist teacher Atisa was the head monk in Vikramshila before his journey to Tibet.

India has the world's oldest and largest education system. Its antiquity and diversity are reflected in the roots of cultural norms and institutions that go back to a distant and venerable past. It is believed that the world's first university was established in Takshila in 700 B.C. It was a center for higher learning that attracted about 10,500 students who studied nearly 60 subjects.

Present of India

India has made progress in increasing the attainment rate of primary education. India's improved education system is often cited as one of the main contributors to its economic development. Much of the progress, especially in higher education and scientific research, has been credited to various public institutions. While enrolment in higher education has increased steadily over the past decade. At the primary and secondary level, India has a large private school system complementing the government run schools, with 29% of students receiving private education in the 6 to 14 age group.

India is inching closer to universal education, the quality of its education has been questioned particularly in its government run school system. While more than 95 percent of children attend primary school, just 40 percent of Indian adolescents attend secondary school (Grades 9-12). Since 2000, the World Bank has committed over \$2 billion to education in India. States of India have introduced tests and education assessment system to identify and improve such schools.

Universal and compulsory education for all children in the age group of 6-14 was a cherished dream of the new government of the Republic of India. This is evident from the fact that it is incorporated as a directive policy in article 45 of the constitution. But this objective remains far away even more than half a century later. However, in the recent past, the government appears to have taken a serious note of this lapse and has made primary education a Fundamental Right of every Indian citizen. The pressures of economic growth and the acute scarcity of skilled and trained manpower must certainly have played a role to make the government take such a step.

The announcements are; (a) To progressively increase expenditure on education to around 6 percent of GDP. (b) To

support this increase in expenditure on education, and to increase the quality of education, there would be an imposition of an education cess over all central government taxes. (c) To ensure that no one is denied of education due to economic backwardness and poverty. (d) To make right to education a fundamental right for all children in the age group 6–14 years. (e) To universalize education through its flagship programmes such as Sarva Siksha Abhiyan and Mid Day Meal.

The School System

India is divided into 28 states and 7 so-called “Union Territories”. The states have their own elected governments while the Union Territories are ruled directly by the Government of India, with the President of India appointing an administrator for each Union Territory.

There is a national organization that plays a key role in developing policies and programmes, called the National Council for Educational Research and Training (NCERT) that prepares a National Curriculum Framework. Each state has its counterpart called the State Council for Educational Research and Training (SCERT). These are the bodies that essentially propose

educational strategies, curricula, pedagogical schemes and evaluation methodologies to the states' departments of education. The SCERTs generally follow guidelines established by the NCERT.

Both the CBSE and the ICSE council conduct their own examinations in schools across the country that are affiliated to them at the end of 10 years of schooling (after high school) and again at the end of 12 years (after higher secondary). Admission to the 11th class is normally based on the performance in this all-India examination. Since this puts a lot of pressure on the child to perform well, there have been suggestions to remove the examination at the end of 10 years.

Exclusive Schools

In addition to the above, there are a relatively small number of schools that follow foreign curricula such as the so-called Senior Cambridge, though this was largely superseded by the ICSE stream elsewhere. Some of these schools also offer the students the opportunity to sit for the ICSE examinations. These are usually very expensive residential schools where some of the Indians working abroad send their children. They normally have

fabulous infrastructure, low student-teacher ratio and very few students. Many of them have teachers from abroad.

State Schools

Each state in the country has its own Department of Education that runs its own school system with its own textbooks and evaluation system.

Each state has three kinds of schools that follow the state curriculum. The government runs its own schools in land and buildings owned by the government and paying the staff from its own resources. These are generally known as *government schools*. The fees are quite low in such schools. Then there are privately owned schools with their own land and buildings. Here the fees are high and the teachers are paid by the management. Such schools mostly cater to the urban middle class families. The third kind consists of schools that are provided grant-in-aid by the government, though the school was started by a private agency in their own land and buildings. The grant-in-aid is meant to help reduce the fees and make it possible for poor families to send their children. In some states like Kerala, these schools are very similar to government schools since the teachers are paid by the

government and the fees are the same as in the state of Kerala, a small state in the South Western coast of India, has been different from the rest of the country in many ways for the last few decades. It has, for instance, the highest literacy rate among all states, and was declared the first fully literate state about a decade back.

Kerala has also always shown interest in trying out ways of improving its school education system. Every time the NCERT came up with new ideas, it was Kerala that tried it out first. The state experimented with the District Primary Education Programme (DPEP) with gusto, though there was opposition to it from various quarters, and even took it beyond primary classes.

References

1. DPEP: Logic and Logistics [Electronic resource]: —
Access mode: <https://www.educationforallindia.com/page91.html>
2. History of indian education [Electronic resource]: — —
Access mode: <http://www.theeducationist.info/history-of-indian-education/>
3. The Indian education system: An overview [Electronic resource]: — Access mode: <https://transferwise.com/gb/blog/indian-education-overview>

Reeja Thomas, student MZ-922, India
Neha Puthuparambu Jalaludeen, student MZ-922, India
Academic Adviser: *N. O. Vorona*
Sumy, SSU

PLACES OF INTEREST FOR TOURISM IN INDIA

The diversity in India is unique. Being a large country with large population. India presents endless varieties of physical features and cultural patterns. It is the land of many languages it is only in India people professes all the major religions of the world. In short, India is “the epitome of the world”. The vast population is composed of people having diverse creeds, customs and colours . India’s diverse culture all starts in its’ history.

Tourism is one of the fastest growing industries of the world. It plays a vital role in the economic development of a country. India is one of the popular tourist destinations in Asia. Bounded by the Himalayan ranges in the north and surrounded, on three sides by water , India offers a wide array of places to see and things to do. The enchanting backwaters, hill stations and landscapes make India a beautiful country. They attract tourists from all over the world.

Tourism is the second largest foreign exchange earner in India. The tourism industry employs a large number of people both skilled and unskilled. Tourism is the largest service industry in India with a contribution of 6.23 percent of the national GDP and 8,78 percent of the total employment in India. Hotels, travel agencies, transport including airlines benefit a lot from this industry. Tourism promotes national integration and international understanding. It generates foreign exchange. It promotes cultural activities.

India has a composite culture. There is a harmonious blend of art , religion and philosophy. Though India has been subjected to a series of invasions, she has retained her originality even after absorbing the best of the external influences. Religious like Christianity , Buddhism, Islam, Hinduism , Jainism , Sikhism and Zoroastrianism, etc. have co existed in India. India has fascinated people from all over the world with her secularism and her culture.

India is a vibrant land of startling contrasts where both the traditional and modern worlds meet. The world's seventh largest nation by area and the second largest in terms of population, India boasts a rich heritage that's the result of centuries of different

cultures and religions leaving their mark. Things to do for travelers include the opportunity to experience an array of sacred sites and spiritual encounters, while nature lovers will enjoy its sun-washed beaches, lush national parks, and exciting wildlife sanctuaries.

From the magnificent Taj Mahal in Agra to the holy sites of Harmandir Sahib (formerly the Golden Temple) in Amritsar and the Ellora caves in Aurangabad, visitors to this exotic country will discover a trove of spiritual, cultural, and historical treasures.

1. The Taj Mahal, Agra

The Taj Mahal is also the world's most famous testimony to the power of love. Named after Mumtaz Mahal, the favorite wife of Emperor Shah Jahan, this most beautiful of mausoleums was begun upon her death in 1631 and took 20,000 workmen until 1648 to complete. The best time to visit is either at dawn or dusk when the atmosphere is brilliantly altered by the change in lighting. If possible, try to catch a view of the Taj Mahal's reflection from the far bank of the Yamuna River-it makes for a memorable (and safe) selfie.

2. The Golden City: Jaisalmer

So named for the yellow sandstone used in most of its buildings, the Golden City of Jaisalmer is an oasis of splendid old architecture that rises from the sand dunes of the **Thar Desert**. Once a strategic outpost, today the city is filled with splendid old mansions, magnificent gateways, and the massive **Jaisalmer Fort**-also known as the Golden Fort-a daunting 12th-century structure that rises high above the town.

3. Mumbai: The Gateway of India

Standing an impressive 26 meters tall and overlooking the Arabian Sea, the iconic Gateway of India is a must-see when in Mumbai. Built to commemorate the arrival of King George V and his wife Queen Mary in 1911, this stunning piece of architecture was opened with much pomp and ceremony in 1924 and was, for a while, the tallest structure in the city..

4. Harmandir Sahib: The Golden Temple of Amritsar

Founded in 1577 by Ram Das, Amritsar is an important hub of Sikh history and culture. The main attraction here is Harmandir Sahib, opened in 1604 and still often referred to as the Golden Temple for its beautiful gold decoration. The holiest of India's many Sikh shrines (it also attracts many Hindus and people of other faiths), the temple was built in a blend of Hindu

and Islamic styles, its lower marble section featuring such flourishes as ornate inlaid floral and animal motifs, while the large golden dome represents a lotus flower, a symbol of purity to Sikhs.

5. Amer Fort, Jaipur

Amer Fort was built as a fortified palace in 1592 by Maharaja Man Singh I and has long served as the capital of Jaipur. Carved high up into the hillside, the fort is accessible on foot via a steep climb or by shuttle rides from the town below (better still, let an elephant do the work). Highlights include Jaleb Chowk, the first courtyard, with its many decorated elephants, and the Shila Devi Temple, dedicated to the goddess of war. Also of note is the adjoining Hall of Public Audience with its finely decorated walls and terraces frequented by monkeys.

6. The Beaches of Goa

Goa's more than 60 miles of coastline is home to some of the world's loveliest beaches, each with their own particular appeal. For those looking for peace and quiet, isolated Agonda Beach is a good choice, while Calangute Beach is by far the most commercial and crowded. While in Goa, be sure to visit the Bhagwan Mahavir Wildlife Sanctuary. This superb attraction

is home to thick forests and plenty of fauna, including deer, monkeys, elephants, leopards, tigers, and black panthers-as well as India's famous king cobras-and some 200 species of birds.

7. The Ellora Caves, Aurangabad

The famous monumental Ellora Caves were built between the 5th and 10th centuries by Buddhist, Jain, and Hindu monks, and make for an excellent excursion from Mumbai, some 300 kilometers to the west.

8. Periyar National Park and Wildlife Sanctuary, Madurai

One of South India's most popular tourist attractions, Periyar National Park and Wildlife Sanctuary is centered around a lake built by British engineers in 1895 for irrigation and to provide water to the city of Madurai. Established in 1934, this beautiful park is home to numerous species of mammals, including a large free-roaming Indian elephant population, wild boar, otters, the lion-tailed macaque, and more than 20 Bengal tigers. Bird watching is a popular activity with frequent sightings of species such as darters, storks, kingfishers, hornbills, and racket-tailed drongos, along with many interesting varieties of butterflies.

9.Kanyakumari

Though there are several places of tourist-interest in the town and district, Kanyakumari is especially popular in India for its spectacular and unique sunrise and sunset. The confluence of three ocean bodies – the Bay of Bengal, the Indian Ocean, and the Arabian Sea – makes the sunrise and sunset even more special. On balmy, full-moon evenings, one can also see the moon-rise and sunset at the same time – on either side of the horizon.

10. Mahabodhi Temple, Bodhgaya

Bodhgaya, considered the world's holiest Buddhist site, attracts thousands of visitors each year, all drawn to participate with the resident monks in meditation and prayer. The focal point of this place of pilgrimage is stunning Mahabodhi Temple, built next to the very spot where Buddha came to Enlightenment and formulated his philosophy on life. Constructed in the 6th century and restored numerous times since, the temple is topped with a beautiful pyramidal spire and houses a large gilded statue of Buddha.

11. Mysore Palace

The sprawling city of Mysore is a delight to explore thanks to its eclectic mix of fine old colonial architecture; regal Indian palaces; and lush, well-manicured gardens. While those inclined towards shopping will enjoy spending time in the city's famous silk and sandalwood bazaars, the main attraction is magnificent Mysore Palace.

12. Ladakh

Ladakh, the land of jagged peaks and barren landscape is alluring and awe-inspiring. Hidden behind this harsh and forbidding façade is an ancient civilization and captivating people. Beyond the old frontiers lies the land of wilderness with its unaltered character and overwhelming natural beauty beckoning the more intense and adventurous of travelers. This awesome wildness and magic belongs to that great land of towering mountains and Buddhist simplicity-Ladakh.

From among the 29 states in India , each state have thousands of stories to tell and many more experiences to explore. The way India changes you is how it changes your perspective on

the smallest details in your own life. No country has a more transformational effect on travelers.

References

1.The official site of The Times Of India [Electronic resource]:
— Access mode:
<https://timesofindia.indiatimes.com/travel/topic/india-tourism>

2.Indian Tourism – Tourist Places Of India [Electronic resource]:
— Access mode:
<https://www.goodreads.com/book/show/33225909-indian-tourism>

3.The official site of Trak In [Electronic resource]: — Access
mode: <https://trak.in/tags/business/2010/04/19/top-10-ten-tourist-attractions-destinations-india>

4.The official site of Planetware [Electronic resource]: — Access
mode: <https://www.planetware.com/tourist-attractions/india-ind.htm>

Raj Shweta, student MZ-922, India
Pradeep Akash, student MZ-922,
India
Academic Adviser: *N. O. Vorona*
Sumy, SSU

FAIRY TALES AND LEGENDS OF INDIA

The folklores and folktales have been an eternal part of every culture since ages. When it comes to Indian folk tales, the country of diverse religions, languages and cultures has a complete range of tales and short stories. The rich culture and vast landscape of India come alive in their ancient folk tales and folklore. The interesting stories range from the remarkable ‘Panchatantra’ to ‘Hitopadesha’, from ‘Jataka’ to ‘Akbar-Birbal’. Most Indian myths and legends have been derived from two of its epic poems, Mahabharata and Ramayana, as well as from the ancient Hindu texts, Puranas. The spellbinding stories in these books excite, enthrall and frighten readers at the same time. From mystical creatures to unshakable curses, brace yourself for some of the most fascinating Indian myths and legends

Indian folklore and fairy tales have entertained and enlightened generations, since the dawn of language to modern time, with ballads of heroes, so beloved, they are deified and worshiped around the continent, and with epic poetry that strengthens and heralds a community's shared values.

Influenced by Hinduism, Indian folk tales are robust with central religious figures and moral lessons; they were used to preserve history, important people and places, as well as the religious rites and ceremonies of various Indian regions. Most Sanskrit fables were written as children's stories to teach youth important life philosophies, so they would grow up to .Being full of moralistic values. All these ancient stories have been passed from generation to generation, creating bondage of traditional values with present-day generation.

FAIRY TALES OF INDIA

1.Baital Pachisi

Baital Pachisi is believed to be one of the oldest vampire stories from India. King Vikram once promised a tantric sorcerer that he'd capture a baital and bring it to him. But every time

Vikram caught the baital, the spirit would escape by posing a riddle. The deal between the two was that if at the end of every puzzle, Vikram was unable to answer the question correctly, the spirit would willingly be taken prisoner. If Vikram knew the answer but still stayed silent, his head would explode into a thousand pieces, and if the king answered co This cycle continued 24 times as Vikram, being a wise man, could solve every riddle, which mostly concerned philosophical questions about life. Finally, Vikram was unable to answer the 25th question and the baital kept his promise of being taken captive.

On the way to the tantric's, the spirit revealed that he was actually a prince. He also said that it was the sorcerer's plan all along to sacrifice the baital's soul so that he could attain immortality, and that Vikram too would be killed in the process. The spirit advised the king on how to outwit the tantric and save both their lives. After Vikram assassinated the evil sorcerer, the baital cleansed him of all his sins, and he also vowed to come to his aid whenever needed.

2.Hitopadesha Tales

The Hitopadesha is a remarkable compilation of short stories. Composed by Narayana Pandit, Hitopadesha had its origin around a thousand years ago. In Indian Literature, the Hitopadesha is regarded more or less similar to the Panchatantra. In the vein of Panchatantra, the Hitopadesa was also written in Sanskrit and following the pattern of prose and verse. Hitopadesh tales are written in reader-friendly way, which also contributed to the success of this best seller after ‘Bhagwad Gita’ in India. Since its origin.

3.Tenali Rama Tales

Tenali Ramakrishna was a poet and an advisor to King Krishnadevaraya. He was known for his amazing wit, humour, and extraordinary intelligence. All the stories of Tenali Rama tell us about his relationship with the king, his wisdom and his problem-solving capabilities. Jayaprada is the author of Stories Of Tenali Rama. Tenali Rama is famous for his intelligence. He's a problem-solver. Whenever a problem rises in the Court of King Devaraja, Tenali solves it with his skills. His stories also convey many good values to the readers.

4..Panchatantra Tales

The Panchatantra is a legendary collection of short stories from India. Originally composed in the 2nd century B.C, Panchatantra is believed to be written by Vishnu Sharma along with many other scholars. The purpose behind the composition was to implant moral values and governing skills in the young sons of the king. The ancient Sanskrit text boasts of various animal stories in verse and prose.

5. Akbar and Birbal

Birbal was one of the navratnas (nine jewels) in Mughal Emperor Akbar's court. These gentlemen were considered to be extraordinary intellectuals and artists. Birbal was known for his wit, and in time, tales about his astuteness spread far and wide.

One day Akbar drew a line on the floor with his hand. He then commanded everyone present make the line shorter without erasing any part of it. One after another the courtiers tried to solve the puzzle, but no one could make sense of it. However, it was soon Birbal's turn and he just drew another longer line next to the first one. Thus, he made the line drawn by Akbar shorter without

ever having touched it. Akbar and his courtiers were once again forced to acknowledge Birbal's unsurpassable wit.

6. Jataka Tales

In 300 B.C, the Jataka Tales were written for the mankind to gain knowledge and morality. Ever since, Jataka tales have become story books that are both enjoyable as well as knowledgeable. Originally written in Pali language, Jataka Buddhist tales have been translated in different languages around the world. The luminous fables of 'Jataka' are intended to impart values of self-sacrifice, morality, honesty and other informative values to people.

LEGENDS OF INDIA

1. Kali Yuga

In Hinduism, there are four distinct epochs, or *yugas*, and we are currently living in the fourth stage called the Kali Yuga. This era started in 3102 BC when Lord Krishna left the earth for his heavenly abode after the great Mahabharata War and thus began the degeneration of human civilization. The ancient Hindu

texts of Puranas characterized Kali Yuga as being dominated by avarice, hatred, intolerance, lust and corruption. In this dark age, the average human lifespan is the shortest, lasting about 70 years whereas, in the first era of Satya Yuga, life expectancy was as long as 4,000 years.

2. Goddess Durga

At the same time, Indian mythology also has fierce warrior goddesses, like Durga, who is the destroyer of evil. But Durga is also known to be kind and nurturing like a mother figure when she needs to be.

In the eastern states of India, like West Bengal, the Hindu festival of Dussehra is centred around a legend surrounding Durga. The celebrations commemorate the homecoming of the goddess after defeating the buffalo demon Mahishasura, who was blessed with a gift that no male could ever kill him.

3. Shesha Naga

Shesha Naga is a cosmic serpent who is believed to support all the planets of the universe on its thousand heads. Lord Vishnu, protector of the universe, is often pictured lying down on Shesha's body. It is said that every time the divine serpent uncoils, the creation of life takes place but when he finally coils back, the world will cease to exist. Shesha, which means 'the one who remains', is the only one who will continue to abide when everything else in the universe is annihilated. This is why Shesha is also known as Ananta, which translates to infinite.

4. Madhavi

Madhavi is a female character in Indian mythology who only bears male children, all of whom go on to become warriors. She also has the power to restore her virginity after every birth. As *gurudakshina* Galava has to find 800 white horses with black ears for his guru, Vishwamitra. This brings him to King Yayati, who hands over his daughter, Madhavi, to Galava instead. The latter then gives Madhavi to three different kings, who in turn furnish him with 200 horses each. Finally, he offers these 600 horses to

guru Vishwamitra along with Madhavi. Feminists have argued that such legends have constantly reinforced and justified patriarchy in Indian society.

5. Valmiki's Curse

Valmiki, the author of *Ramayana*, is honoured as Adi Kavi, or the first poet. There's a fascinating legend behind how he composed the first ever Indian *shloka* by accident. One day, the sage witnessed a hunter shoot down a male bird with an arrow. Unable to bear her partner's demise, the female bird, too, dies of sorrow. Consumed by rage and grief himself, Valmiki put a curse on the hunter, which he unconsciously uttered in a poetic metre.

References

1. The official site of Culture India : [Electronic resource]: Culture India. Access mode: <https://www.culturalindia.net/indian-folktales/>

2. The official site of The Culture Trip: [Electronic resource]: The Culture Trip. Access mode:

<https://theculturetrip.com/asia/india/articles/8-fascinating-indian-myths-and-legends/>

3. The Revival of Sphoṭa in Early Modern Benares [Electronic resource]: Culture India. Access mode: <https://ora.ox.ac.uk/objects/>

Sona Mariyam Kochumon, student MZ-922, India
Academic Adviser: *N.O.Vorona*
Sumy, SSU

CULTURE OF INDIA ON LANGUAGES AND LINGUISTICS

India has always been a knowledge super-power, producing both knowledge that has universal relevance as well as knowledge that needs to be differentiated by cultural specificity that makes it useful for the Indian society. This vast expanse in the domain of knowledge production did not come from the introduction of western education in the country, as cultural contacts with other civilizations have happened here for many many centuries. However, it surely got a new dimension when the modern western education as well as printing and

publishing came to India during the last few centuries. India is the home of a very large number of languages. In fact, so many languages and dialects are spoken in India that it is often described as a ‘museum of languages’. The language diversity is by all means baffling. In popular parlance it is often described as ‘linguistic pluralism’. But this may not be a correct description. The prevailing situation in the country is not pluralistic but that of a continuum. One dialect merges into the other almost imperceptibly; one language replaces the other gradually. Moreover, along the line of contact between two languages, there is a zone of transition in which people are bilingual. Thus languages do not exist in water-tight compartments. While linguistic pluralism is a state of mutual existence of several languages in a contiguous space, it does not preclude the possibility of interconnections between one language and the other. In fact, these links have grown over millennia of shared history. While linguistic pluralism continues to be a distinctive feature of the modern Indian state, it will be wrong to assume that there has been no interaction between the different groups.

Despite the widely perceived linguistic diversity India’s unity as a socio-linguistic area is quite impressive. Several

linguists have analyzed the basic elements of India as a socio-linguistic area. Describing language as an 'autonomous system', Lachman M. Khubchandani recognized the major characteristics of the speech forms of modern India. Each region of the country is characterized by the plurality of cultures and languages "with a unique mosaic of verbal experience". In Khubchandani's view modern languages of India represent a striking example of the process of diffusion, grammatical as well as phonetic, over many contiguous areas. However, he considers linguistic plurality only as a superficial trait. "Indian masses through sustained interaction and common legacies have developed a common way to interpret, to share experiences, to think." What has emerged is a kind of organic plurality, although the geographical distribution of speech communities suggests a kind of linguistic heterogeneity. Some of the basic elements of India's linguistic unity may be seen in the fuzzy nature of language boundaries, fluidity in language identity and complementarity of inter-group and intra-group communication. Khubchandani also emphasized the need of linking languages with the ecology of cultural regions described by him as kshetras.

As a language area India is being put to mutually contradictory linguistic interpretations which confuse the issue. Perhaps a better understanding of the linguistic scene can be developed if the static account of the multiplicity of languages is replaced by recognition of the elements of cultural regionalism. Similarly, the issue of linguistic homogeneity which has been argued by several linguists is fraught with complexities. In this context, one can cite the example of the states of the Indian Union carved out on the principle of linguistic homogeneity. The reality is that these states are not necessarily homogeneous in their language composition and cultural attributes.

In an earlier study, Khubchandani examined the evidence on plural languages and plural cultures of India. He dwelt upon the question of language in a plural society. The processes of language modernization and language promotion were also analyzed on the basis of a review of the language policies and planning in India. In this work, Khubchandani noted that people in certain regions of India displayed a certain degree of fluidity in their declaration of mother tongue. On this basis, he recognized two zones in which the country could be divided: a fluid zone and a stable zone. The fluid zone extended over the north-central

region where Hindi, Urdu, Punjabi, Kashmiri and Dogri are spoken.

The 1961 census in the country identified no fewer than 1,652 mother languages in the Indian subcontinent. Twenty-nine of these, according to a census taken 40 years later in 2001, are spoken by over a million citizens each. And 60 of the total languages are spoken by over 100,000 citizens each. However, the government of India has only awarded national language status to 22 languages so far. The 22 national languages are as follows: Bengali, Hindi, Maithili, Nepali, Sanskrit, Tamil, Urdu, Assamese, Dogri, Kannada, Gujarati, Bodo, Manipuri (otherwise known as Meitei), Oriya, Marathi, Santali, Telugu, Punjabi, Sindhi, Malayalam, Konkani and Kashmiri. The different dialects in India number several hundred and increase the number of currently spoken languages in India to over 2,500. Language classification in the country has been difficult as experts have to differentiate between dialects and mother tongues that can have striking similarities. The earliest form of speech in India were reflected in the texts such as Rig-Veda, the Brahmanas, and the Upanishads - the oldest preserved treatises from which the Indian "literary" traditions of verse have sprung. The earliest works were

composed to be sung or recited, and were orally transmitted for many generations before being written down. The oldest among them are the thousand-odd hymns of the Rig-vedas dating back to twomillennium B.C. , composed in what is called the Vedic Sanskrit. The Vedas, which derived from the root vid - "to know", tried capturing knowledge that came from the quest for the unknown. The Indian literary tradition demonstrated that early Indian creative writers interacted very closely with critical thinkers, and a very rich interpretive tradition developed just as they excelled in literary creativity in a number of genres – beginning from poetry and in its epic form to story-telling as well as to the dramas. While a lot of these early texts dabbled with the idea of the ‘sacred’, even the most revered texts like the Vedas demonstrated that there were streaks of both in its body. The early literary theoreticians could identify different sentiments being reflected in these writings, which have been trend-setters in world literature in many ways. The Indian linguistic space, as it exists today in truncated form in the South Asian subcontinent – after its independence in 1947, has been a new geo-political identity. But India has, in all ages, been a concept – more true on the mental map than being a physical reality. At the same time, she

has also contributed to numerous ideas that form the basis of modern-day knowledge-based society. There are different theories about how many of these mother-tongues qualify to be described as independent languages. Even Sir George Grierson's twelve-volume Linguistic Survey of – material for which was collected in the last decade of the 19th century, had identified 179 languages and 544 dialects. One of the early Census reports also showed 188 languages and 49 dialects. Out of these mother-tongues, 184 or at least, 112 had more than 10,000 speakers. There are other estimates that would put the number higher or lower; For instance, the encyclopaedic People of India series of the Anthropological Survey of India, identified 75 "major languages" out of a total of 325 languages used in Indian households. Ethnologue, too reports India as a home for 398 languages, including 387 living and 11 extinct languages. Most importantly, as early as in the 1990s, India was reported to have 32 languages with one million or more speakers. The People of India also reports that there are 25 writing systems in India that are in active use as in 1990s.

The Writing Systems

The Indus Valley Script

The Indus Valley Script was a product of the now well-known Indus Valley Civilization. The greater Indus region was home to the largest of the four ancient urban civilizations, others being the Egyptian, Mesopotamian, and Chinese civilizations. Most of its ruins remain to be fully excavated and studied, as nothing was known about this civilization until 1920s. What is more, the ancient Indus script has not yet been deciphered – although there have been many claims and counter-claims. The samples of Indus Valley Script are huge - about 1000 settlements spreading all of modern Pakistan, and parts of India and Afghanistan. But the main corpus of writing include 2,000 inscribed brief seals and tablets of 6 to 26 symbols each which are still undeciphered. There are several competing theories about the language which the Indus script represents. But it appears that there was an equally strong multi-racial and multilingual existence then which has further contributed to the difficulties in decipherment.

The Brāhmī Script

There were many other systems of writing but none had as far reaching effect as the Brāhmī script. George Bühler in his 1895-98 work, entitled *Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Wien*, had conjectured that one of the earliest writing systems in India, the Brāhmī script had perhaps originated as far back as in the 8th Century B.C. Some trace Brāhmī to Indus Script. But the Harappan ended by 1900 BC & the first Brahmi and Kharoshthi inscriptions date to roughly 500 BC. It is difficult to explain the gap. Brahmi is a "syllabic alphabet", meaning that each character carries a consonant plus a neutral vowel "a", like Old Persian, but unlike it, Brāhmī uses the same consonant with extra strokes to combine with different vowels. Bühler argued for a Phoenician script, although some other specialists like Diringier thought of an Aramaic origin of Brāhmī. There are controversies as to whether one should accept what the studies of Fussman, von Hinüber, and Falk concluded, namely that this script was only datable from the time of Ashoka, or whether – as many Indian epigraphists argued, its dates could be pushed back much further.

The Kharosthī Script

The Kharosthi Script was almost contemporarily with the Brāhmī, and it appeared by 3rd c. BC in northern Pakistan and east Afghanistan. Some examples of Kharosthi are also found in India. Kharosthi was used primarily for the Prakrit dialect of Gandhari. In structure & sequence, Kharosthi and Brāhmī are similar, except that Brāhmī had different signs for different initial vowels, but it used the same marks that change vowels in Consonant-Vowel combinations, and while Brāhmī had long and short vowel signs, Kharosthi had only one. Kharosthi Script fell out of use by the 3rd or 4th century A.D.

Modern-day Writing Systems

Although Indian writing systems number at least 25 in a recent survey, the major scripts are 14, out of which 12 originated from the Brāhmī. Like the Greek alphabet, it had many local variants and gave rise to many Asian scripts - Burmese, Thai, Tibetan, etc. Emperor Asoka inscribed his laws as well as Lord Buddha's teachings onto columns in Brahmi.

Indian States and Multilingualism

India houses about 1.1 billion people with a population growth rate of 1.6% a year. As per Census 2001 statistics, India is administratively organized into 35 entities, each as big as many independent nations. There are 28 States and seven Union Territories, broadly set up on the linguistic principle. Currently, India has 51 Cities, 384 Urban Agglomerates and 5,161 Towns in India, with about 26.1% of its total population. However, most Indians still live in rural areas and in small towns with different linguistic practices, and with scanty knowledge of English. Each Indian state also happens to be pluri-cultural, besides showing a great degree of multilingualism as the following table would show:

The Linguistic Recognition

As of today, the Indian constitution recognizes 22 major languages of India in what is known as “the 8th Schedule” of the Constitution. They also happen to be the major literary languages in India, with a considerable volume of writing in them. They include, besides Sanskrit, the following 21 modern Indian languages: Assamese, Bangla, Bodo, Dogri, Gujarati, Hindi, Kashmiri, Kannada, Konkani, Maithili, Malayalam, Manipuri,

Marathi, Nepali, Oriya, Punjabi, Tamil, Telugu, Santali, Sindhi, and Urdu. Originally, only 14 languages were included in the 8th Schedule of the Indian constitution. Bodo, Dogri, Konkani, Maithili, Manipuri, Nepali, Santali and Sindhi were recognized later. The first Prime Minister of India, Pt. Jawaharlal Nehru had made this comment about the recognition of languages: ‘The makers of our Constitution were wise in laying down that all the 13 or 14 languages’ were to be national languages. There is no question of anyone language being more a national language than the others...’ (Kumaramangalam 1965). The languages listed in this Schedule had acquired different names at different stages. They are better known as the Scheduled languages now. The Minorities Commission Report, and The Official Language Resolution (3) of 1968 considered languages listed in the Schedule as major languages of the country. The ‘Programme of Action’ document 1992 on National Policy on Education, 1986, considered them as Modern Indian Languages. Besides the Scheduled languages, the Indian Census did record 1,576 rationalized languages as well as 1,796 other mother-tongues. The highest literary awards in the country are given in 24 literary languages in India by the National Academy of Letters, called the

‘Sahitya Akademi’, but newspapers and periodicals – 3,592 in number, are published in 35 Indian languages every year. There are only 69 to 72 languages that are taught in schools in India in some capacity, but again the radio network beams programmes in 146 languages and dialects. By 1960s, 87.13% of Indians spoke languages already included (by 1960s) in the 8th Schedule of the Indian Constitution. Having recognized the importance of English as an instrument of knowledge dissemination as well as commerce as well as maintenance of international relations, a provision was left to extend the use of English language in the Article 343 on ‘Official language of the Union’ - “for all the official purposes of the Union” even after “a period of fifteen years,” with a proviso that “the President may, during the said period, by order authorize the use of the Hindi language in addition to the English language and of the Devanagari form of numerals for any of the official purposes of the Union”.

The Indo-Aryan Languages

The largest chunk of languages and mother tongues belong to the Indo-Aryan sub-family of Indo-European languages. The immediate predecessor of Indo-Aryan happens to be Indo-

Iranian, the oldest specimens of which are available in the Zend-Avesta. Among the modern Indo-Aryan languages, Hindi and Bangla happen to be the most wellknown languages internationally. Hindi of course has about 49 varieties, and is spread over a vast tract in North India. The Western Hindi is a Midland Indo-Aryan language, spoken in the Gangetic plain and in the region immediately to its north and south. Around it, on three sides, are Panjabi, Gujarati, Rajasthani. The Eastern Hindi is spoken in Oudh and to its south. In the outer layer, we get languages such as Kashmiri, Lahnda, Sindhi, Gujarati, Marathi, in the northern and the western region, and Oriya, Maithili, Bengali and Assamese in the east.

The Dravidian Languages

The actual word 'Dravidian' was first used by Robert A. Caldwell, who introduced the Sanskrit word *Dravida*. Among Dravidian languages, besides the four internationally known languages spread in many parts of the world, there are 26 Dravidian languages by the current count, of which 25 are spoken in India and one (Brahui) is spoken in Baluchistan on the Pakistan-Afghanistan border. Spoken by more than 300 million

people in south Asia, the antiquity of Dravidian languages is largely due to the rich grammatical and linguistico-literary tradition of Classical Tamil¹. Even other major Dravidian languages, namely, Malayalam, Kannada, and Telugu – possess independent scripts and literary histories dating from the pre-Christian era. The smaller Dravidian languages include Kolami-Naiki, Parji-Gadaba, Gondi, Konda, Manda-Kui, Kodagu, Toda-Kota, and Tulu, etc.²

The Northern Group is the smallest: Brahui, Malto and Kudukh. The Central Group of Dravidian languages seem to be most widespread: Gondi, Konda, Kui, Manda, Parji, Gadaba, Kolami, Pengo, Naiki, Kuvi and Telugu. The ‘Southern Group’ includes Tulu, Kannada, Kodagu, Toda, Kota, Malayalam and Tamil. India has always been a knowledge super-power, producing both knowledge that has universal relevance as well as knowledge that needs to be differentiated by cultural specificity that makes it useful for the Indian society. This vast expanse in the domain of knowledge production did not come from the introduction of western education in the country, as cultural contacts with other civilizations have happened here for

many many centuries. However, it surely got a new dimension when the modern western education as well as printing and publishing came to India during the last few centuries.

References

1. Indian style of communication
<https://crupp.org/uk/indijskij-stil-spilkuvannya/>
2. The Indian Culture: traditions, religions, festivals, music, dance, clothing, food, movies [Electronic resource]: — Access mode: <http://trebeki.info/en/the-indian-culture-traditions-religions-festivals-music-dance-clothing-food-movies/>

Abhilash Rajesh, student MZ-829,
India
Academic Adviser: *N.O.Vorona*
Sumy, SSU

CULTURE OF FESTIVALS OF INDIA

Being a student from India,I really miss the festivals and the way we celebrate in India is a land of festivals, where people from different religions coexist harmoniously. The wide variety

of festivals celebrated in India is a true manifestation of its rich culture and traditions. There are many Indian festivals and celebrations, the most exciting of which are mentioned below. While the celebrations happen all over the year, October till January is the time when the country can be seen at its vibrant best.

India is one country where every religion and community celebrates their culture. There are **festivals of India state wise**, religion-based, and community-wise. So, every day is a new celebration in this country. India, being a multi-cultural, multi-ethnic and multi-religious society, celebrates holidays and festivals of various religions. The three national holidays in India, the Independence Day, the Republic Day and the Gandhi Jayanti, are celebrated with zeal and enthusiasm across India. In addition, many Indian states and regions have local festivals depending on prevalent religious and linguistic demographics. Popular religious festivals include the Hindu festivals of Navratri, Janmashtami, Diwali, Maha Shivratri, Ganesh Chaturthi, Durga Puja, Holi, Rath Yatra, Ugadi, Vasant Panchami, Rakshabandhan, and Dussehra.

1. Diwali: The Grand Festival Of Lights

Diwali, one of the most prominent Hindu festivals of India, is celebrated with a lot of pomp and show. During this festival of lights, houses are decorated with clay lamps, candles, and Ashok leaves. People wear new clothes, participate in family puja, burst crackers, and share sweets with friends, families, and neighbors. It is the **most popular festival in India**. The festival marks the return of Lord Rama, along with his wife Sita and brother Lakshmana, after a long exile of 14 years. Homes decorated with fancy lights, candles and clay lamps, bustling shops and markets, and fireworks and crackers.

2. Holi: The Vibrant Festival Of Colours (10th March, Tuesday)

Also known as the festival of colors, holi is one of the famous festivals of India, celebrated with a lot of fervor across

the country. On the eve of Holi, people make huge Holika bonfires and sing and dance around it. On the day of Holi, the **famous festival of Indian states**, people gather in open areas and apply dry and wet colors of multiple hues to each other, with some carrying water guns and colored water-filled balls.

3. Dussehra: Witness The Triumph Of Good Over Evil

Dussehra, also referred to as *Vijayadashami*, is also among the most famous **festivals of India in Hindu** religion. It is celebrated in different forms of countrywide. Ramlila (enactment of scenes from Ramayana) is held everywhere for 10 days. It's culminated with "*Ravan Dahan*" – the burning of huge effigies of Ravana, Meghnath, and Kumbhkaran which is a real spectacle to see. While in Mysore, a colorful procession is taken out, in Kullu it is celebrated for 10 days welcoming their mountain deities in the valley. The Mysore Palace is lit like a bride and the atmosphere is filled with the music of drums. It is a spectacle to not miss on your trip to the city of royals. It celebrates the death of the demon king Ravana at the hands of Lord Rama.

4. Ganesh Chaturthi: Eleven Days Of Pampering Lord Ganesha!

Ganesh Chaturthi, another one of the important Hindu **religious festivals of India**, is a 10-day affair of colorful festivities. Huge handcrafted Ganesh idols are installed in homes or outdoors, in public pandals. Pujas are performed in the morning and the evening. The last day is the day of Visarjan – immersion of an idol in a water body. Cultural activities of singing, dancing, and theater, and free medical and blood donation camps are held.

5. Onam: Welcoming The Mighty Mahabali

Onam is among the important national festivals of India, wherein people wear traditional wear, adorn houses with Pookalam (floral designs), and prepare Onasadya (elaborate meal of about 13 dishes). Events such as Vallamkali (snake boat race), Kaikottikali (clap dance), Kathakali dance, and Pulikaliprocession (artists dressed and painted like tigers and hunters).

6. Pongal: Rich Rangolis And Sweet Savories

The four-day long harvest festival of South India is one of the most famous festivals of India. People prepare Pongal dish

and wear their traditional attire. On this **famous festival of South India**, celebrities include bonfires, dancing, cattle races, sweets, and savories. The houses look resplendent with Kolam designs (traditional floral designs made with rice, colored powders, and flower).

7. Easter: Celebrating The Resurrection Of Jesus Christ

Just like other **festivals in India** and the world, Easter is also celebrated with much fervour and great religious solemnization in different parts of the country. Celebrated during Spring, celebrations in India are distinguished by various colourful decorations, dance and plays, simmel and plum cakes, and bright lanterns adorning the streets.

8. Maha Shivratri: Devotion To Lord Shiva

Dedicated to Lord Shiva, this Indian festival holds great reverence among the devotees of Lord Shiva. It has a huge significance in Hindu mythology celebrated on the 14th day of the dark fortnight in the month of Phalgun. It is believed that whoever worships Lord Shiva on this day attains salvation and redemption from their sins. It is also among the most crucial **festivals of India** for unmarried and married women to attain marital bliss.

9. Mahavir Jayanti: Birth Of Lord Mahavir

Mahavir Janma Kalyanak is an important day for the people from Jain religion as it marks the birth of Lord Mahavir. If you have noticed, the statue of Lord Mahavir is given a Mahabhishek where it is bathed with milk and flowers. Even a grand procession of Lord Mahavira's idol is carried out in the streets.

10. Ugadi:A Festival To Thank The Deity

Ugadi is a regional new year celebration for the people of Karnataka, Andhra Pradesh and Telangana states. This auspicious harvest festival is observed by making rangolis on floor, decorations on doors called torana, buying and giving gifts and sharing special food. It is one of the **famous festivals of India.**

11. Republic Day – Anniversary Of The Constitution Of India

Republic Day is one of those **festivals in India** where patriotism amidst the citizens is at its peak. For this was the day when the constitution of India came into existence and the transition of the country from a British Dominion to a republic took place. This happened in the year 1950, three years after India got independence. Every year, this day is celebrated with great pride and excitement.

12. Kumbh Mela – Major Pilgrimage Festival In Hinduism

One of the most **religious festivals of India**, Kumbh Mela is celebrated in a cycle of 12 years, approximately at four banks of rivers that are considered holy – namely Prayag, Haridwar, Nashik, and Ujjain. The pilgrims in this festival dip in the holy waters to get rid of all their sins in life. Along with this, the celebrations also include an exorbitant fair, religious discourses by gurus and saints, mass feedings of the poor, and more!

13. Buddha Jayanti – Celebrating The Birth Of A Spiritual Being

This is one of the holiest festivals celebrated in the country of India. It is also known by the name Buddha Purnima. The festival is celebrated as the birthday of Gautama Buddha who introduced the philosophy of Buddhism in the world. In order to make the most of this day, people indulge themselves in attending Buddhist teachings and wear white clothes to follow the tradition.

14. Thrissur Pooram – When Moon And Pooram Star Rise

Considered amongst the most famous amongst all the festivals celebrated in Kerala, Thrissur Pooram will be a great event to attend. People from around the country gather to celebrate this festival. The celebrations for Thrissur Pooram do not end before 36 hours. Fireworks as well as Parasol displays form a crucial part of this.

15. Independence Day – Celebration Of Freedom

One of the most crucial and celebrated national festivals, Independence Day is celebrated to feel the spirit of India's

freedom. The flag hoisting ceremony is also held during this day, carried out by the Prime Minister of India at Red Fort. This event is then followed by 21 gunshots that are fired as a way to give salutation.

References

1. 8 Most Popular Festivals in India [Electronic resource]: — 2020. — Access mode: <https://www.tripsavvy.com/most-popular-festivals-in-india-1539299>
2. The importance of Indian festivals – making life a celebration [Electronic resource]: — Access mode: <https://sisj.in/blog/the-importance-of-indian-festivals-making-life-a-celebration/>
3. The Indian Culture: traditions, religions, festivals, music, dance, clothing, food, movies [Electronic resource]: — Access mode: <http://trebeki.info/en/the-indian-culture-traditions-religions-festivals-music-dance-clothing-food-movies/>

INDIAN CULTURE

Arts & Culture

For centuries, India has absorbed many cultural influences. From the Mongols to McDonalds, India has adopted and incorporated external culture into its own social fabric. Yet today, globalization is having a profound impact on India. Many of India's famed artisans are being expelled from their workspaces by development projects. And as with cultures around the globe, much of India—young and old—is turning away from traditional culture in the face of global products. In this section, India Unheard community correspondents report on arts and culture.

Western societies did not always see the culture of India very favourably, according to Christina De Rossi, an anthropologist at Barnet and Southgate College in London. Early anthropologists once considered culture as an evolutionary

process, and "every aspect of human development was seen as driven by evolution," she told Live Science. "In this view, societies outside of Europe or North America, or societies that did not follow the European or Western way of life, were considered primitive and culturally inferior. Essentially this included all the colonized countries and people, such as African countries, India, and the Far East."

However, Indians made significant advances in architecture (Taj Mahal), mathematics (the invention of zero) and medicine (Ayurveda). Today, India is a very diverse country, with more than 1.2 billion people, making it the second most populous nation after China. Different regions have their own distinct cultures. Language, religion, food and the arts are just some of the various aspects of Indian culture.

Language

India has 28 states and seven territories, according to the World Health Organization. There is no official language in India, though Hindi is the official language of the government.

The Constitution of India officially recognizes 23 official languages. Though many people speak Hindi in India, 59 percent

of India residents speak something other than Hindi. Bengali, Telugu, Marathi, Tamil, Malayalam and Urdu are some other languages spoken in the country.

Sanskrit, an ancient Indo-European language usually referred to in action movies, came from Northern India. How the language started has been a point of argument amongst linguists. It shares many similarities with English, French, Farsi and Russian languages. New DNA research in 2017 found that an Aryan invasion may have introduced the beginnings of Sanskrit. People have been debating the arrival of the Indo-European languages in India for hundreds of years. There's been a very long-running debate about whether the Indo-European languages were brought from migrations from outside, which is what most linguists would accept, or if they evolved indigenously. Aryan Invasion May Have Transformed India's Bronze-Age Population.

Religion

India is identified as the birthplace of Hinduism and Buddhism, the third and fourth largest religions. About 84 percent of the population identifies as Hindu. There are many variations of Hinduism, and four predominant sects — Shaiva, Vaishnava, Shakteya and Smarta.

About 13 percent of Indians are Muslim, making it one of the largest Islamic nations in the world. Christians and Sikhs make up a small percentage of the population, and there are even fewer Buddhists and Jains. The CIA cited similar figures. According to its World Factbook, around 80 percent of the population is Hindu, 14.2 percent is Muslim, 2.3 percent is Christian, 1.7 percent is Sikh and 2 percent is unspecified.

Many Hindus are vegetarian, but lamb and chicken are common in main dishes for non-vegetarians. Mostly between 20 percent and 40 percent of India's population is vegetarian.

Much of Indian food is eaten with fingers or bread used as utensils. There is a wide array of breads served with meals, including naan, a leavened, oven-baked flatbread; and bhatoora, a fried, fluffy flatbread common in North India and eaten with chickpea curry.

Architecture

and

art

The most well-known example of Indian architecture is the Taj Mahal, built by Mughal emperor Shah Jahan to honour his third wife, Mumtaz Mahal. It combines elements from Islamic, Persian, Ottoman Turkish and Indian architectural styles. India also has many ancient temples.

India is well known for its film industry, which is often referred to as Bollywood. The country's movie history began in 1896 when the Lumière brothers demonstrated the art of cinema in Mumbai, according to the Golden Globes. Today, the films are known for their elaborate singing and dancing.

Indian dance, music and theatre traditions span back more than 2,000 years, according to Nilima Bhadbhade, author of "Contract Law in India" (Kluwer Law International, 2010). The major classical dance traditions — Bharata Natyam, Kathak, Odissi, Manipuri, Kuchipudi, Mohiniattam and Kathakali — draw on themes from mythology and literature and have rigid presentation rules.

A study published in April 2016 in the Journal of Indian Ocean Archaeology found that some Indian horns have many similarities with horns made in Ireland. This research may suggest that the two countries may have exchanged ideas and techniques in making musical instruments during the Bronze Age. "Some horns are frankly shockingly similar, to the point where it is like witnessing time travel," study author Billy Ó Foghlú, an archaeologist and doctoral student at the Australian National University in Canberra, told Live Science. "If I were to

find one of these modern Indian instruments in an Irish archaeological excavation and I didn't know what I was looking at, I would likely assume it was a Late Bronze Age Irish artifact." [Surprising Echo of Ancient Irish Horns in Indian Instruments]

Clothing

Indian clothing is closely identified with the colourful silk saris worn by many of the country's women. A traditional piece of clothing for men is the dhoti, an unstitched piece of cloth that is tied around the waist and legs. Men also wear a kurta, a loose shirt that is worn about knee-length. For special occasions, men wear a sherwani or achkan, which is a long coat that with a collar having no lapel. It is buttoned up to the collar and down to the knees. A shorter version of a sherwani is called a Nehru jacket. It is named after Jawaharlal Nehru, India's prime minister from 1947 to 1964, but Nehru never wore a Nehru jacket. He preferred

the achkan. The Nehru jacket was primarily marketed to Westerners.

Customs and celebrations

Diwali is the largest and most important holiday to India. It is a five-day festival known as the festival of lights because of the lights lit during the celebration to symbolize the inner light that protects them from spiritual darkness. Holi, the festival of colours, also called the festival of love, is popular in the spring. The country also celebrates Republic Day (Jan. 26), Independence Day (Aug. 15) and Mahatma Gandhi's birthday (Oct. 2) with many other celebrations.

References

1. Indian Culture: Traditions and Customs of India [Electronic resource]: — 2020. — Access mode: <https://www.livescience.com/28634-indian-culture.html>
2. Know India [Electronic resource]:— Access mode: <https://knowindia.gov.in/culture-and-heritage/lifestyle-values-and-beliefs>
3. Food and Economy [Electronic resource]:— Access mode: <https://www.everyculture.com/Ge-It/India.html>

TOURISM IN INDIA

Tourism in India is important for the country's economy and is growing rapidly. The World Travel and **Tourism** Council calculated that **tourism** generated ₹16.91 lakh crore (US\$240 billion) or 9.2% of **India's** GDP in 2018 and supported 42.673 million jobs, 8.1% of its total employment.

India is the country which is surrounded by the Himalayas, Arabian Sea, Bay of Bengal and the Indian Ocean, as we all know that it is rich in its culture, heritage, unique style temples, wildlife, sanctuaries etc. which will attract the tourists large in number.

India is not only limited to above areas but also it has many tributaries like Sharavathi, Ganga, Yamuna, Brahmaputra, Indus and many more. Many amazing waterfalls places can also be found in almost all parts of India.

Visiting India is a dream of every foreigner because India has lot to travel and explore many adventures things. India is

where the people live with much diversity. India is considered as Multi-lingual country where you can find many people who speaks different languages.

You can visit the Sunderbans located in the Thar Desert, most fascinating cities like Bombay, Delhi, Mumbai and many more, water world like Andaman's, Sea, and Ocean etc. The famous carvings places like Badami, Ajanta, Ellora, and Hampi etc.

Gajnur dam, Agumbe, Jogfalls and Tungabhadra are the favorite places that we find in Shimoga and in recent times it has become one of the famous tourist spot. India is also famous for temples like Madurai temple in Tamilnadu, Tirupati temple in Andhra Pradesh and many more.

India has many entertainment and recreational centers like PVR Cinemas in Delhi, Malls and Waterparks in Bangalore. You can also visit many eco-parks like coorg and munnar in India. Besides this we also have peak hills, bushy forests, adventures sport like Rock Climbing, Rafting, Snow Skiing, Biking etc.

As we all know Chennai is the city of temples where we can find many temples built according to their tradition and native

style. India is famous for Wildlife Park, bird sanctuaries and many adventures places who love to explore the environment.

The Travel and Tourism Competitiveness Report 2019 ranked India 34th out of 140 countries overall. India improved its ranking by 6 places over the 2017 report which was the greatest improvement among the top 25% of countries ranked. The report ranks the price competitiveness of India's tourism sector 13th out of 140 countries. It mentions that India has quite good air transport infrastructure (ranked 33rd), particularly given the country's stage of development, and reasonable ground and port infrastructure (ranked 28th). The country also scores high on natural resources (ranked 14th), and cultural resources and business travel (ranked 8th). However, some other aspects of its tourism infrastructure remain somewhat underdeveloped. The nation has many hotel rooms per capita by international comparison and low ATM penetration. The World Tourism Organization reported that India's receipts from tourism during 2012 ranked 16th in the world, and 7th among Asian and Pacific countries.

The Ministry of Tourism designs national policies for the development and promotion of tourism. In the process, the Ministry consults and collaborates with other stakeholders in the sector including various central ministries/agencies, state governments, union territories and private sector representatives. Concerted efforts are being made to promote niche tourism products such as rural, cruise, medical and eco-tourism. The Ministry of Tourism maintains the Incredible India campaign focused on promoting the tourism in India.

There are 38 World Heritage sites in India that are recognised by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) as of August 2019. These are places of importance of cultural or natural heritage as described in the UNESCO World Heritage Convention, established in 1972.

Places to visit in India

1. Goa

Unarguably, Goa has to be the amongst the first few **dream places to visit in India** in your twenties. Young and energetic! Amazing nightlife, a variety of booze, beach shacks and dirt cheap prices – Goa is one of the best **holiday destinations in India** that makes your trip memorable.

Attractions: Beaches like Vagator, Calangute, Anjuna, Colva, & Benaullim, Fort Aguada, Church of Mae De Deus, Basilica of Bom Jesus, Temple of Bodgegshwar, Dudhsagar Waterfalls, St Xavier’s Church, Grand Island (for watersports), Deltin Royale Casino and clubs like Cafe Mambos, Titos, LPK (Love Passion Karma), SinQ, & Club Cubana.

Events: Sunburn Festival in December

Water Sports At Baga and Calangute Beaches: Kneeboarding,

Kayaking, Wakeboarding, Windsurfing, Scuba Diving, White Water Rafting

Best Resorts Near Baga Beach: Estrela Do Mar Beach Resort, Resort Rio

2. Mcleodganj – Heaven Amidst The Hills

The majestic mountains can call tourists to experience the best of what nature has to offer at Mcleodganj – one of the most **beautiful places in India**. Triund offers a spectacular view of the Dhauladhar ranges. Experience bliss while camping under billions of stars with your friends in Triund. This is among loveliest Indian destinations for camping, regardless of which season you're coming in. No wonder it's among the top 10 places to visit in India.

Attractions: Kangra Fort, Bhagsunath Temple, Bhagsu Falls, Namgyal Monastery, Dalai Lama Temple complex, HPCA Stadium, tea plantations of Kangra valley, and Triund trek

Must Visit Restaurants: Nick's Italian Kitchen, Lung Ta Japanese Restaurant

3. Binsar – Explore The Realms Of Wildlife

Peace. Jungles. Heights. Chills. Wildlife. All you wildlife enthusiasts out there head to Binsar – one of the rising **tourist destinations in India** located in the heart of Kumaoni region of Almora for an incredible trip of your lifetime. **Attractions:** Zero Point, Pariyadeva Pashan, Mary Budden Estate, Binsar Wildlife Sanctuary, Bineshwar Mahadev Temple, and more.

Wildlife: Barking deer, himalayan bear, leopard, flying squirrel, chital and porcupine are some of the species of animals found here

Average Temperature: 19.8 degree celsius (Max.) and 6.5 degree celsius (Min.)

Places to eat: Baba cake and Dolma Restaurant are some of the places you can dine at in Binsar

4. Coorg – Walk Amidst The Coffee Plantations

Coorg simply cannot be skipped from the list of best and **safe places to visit in India**. A quick getaway for many from Bangalore, this mesmerizing hill station in Karnataka is breathtakingly beautiful. It's one of the top 10 places to visit in India and a visit here sure would heal you and energize you!

Attractions: Abbey Falls, Nalknad Palace, Barapole River, Brahmagiri Peak, Iruppu Falls, Namdroling Monastery, Nagarhole National Park, Microlight flight at Chelavara, ziplining, and angling in River Kaveri

5. Kerala – The God’s Own Country

To all the nature lover’s out there. A trip to God’s own country is a must in your twenties for its enchanting wilderness. Luscious green trees, pristine water, crazy wildlife experience – **visit Kerala** for more such wonderful delights.

Attractions: Alappuzha Beach, Krishnapuram Palace, Kumarakom bird sanctuary , Marari Beach , Revi Karunakaran Museum, Punnamada Lake, Pathiramanal, and Sri Krishna Temple in Ambalappuzha, Kumarakom Bird Sanctuary, Kumarakom Backwaters, Aruvikkuzhi waterfall, Thirunakkara Mahadeva Temple, Vembanad Lake, Kumarakom Beach, and Pathiramanal Island, Periyar Wildlife Sanctuary, Mangla Devi Temple, Abraham’s Spice Garden, Murikkady, Kadathanadan Kalari Centre, Chellarkovil, Kumily, and Deepa World Spice & Ayurvedic

References

1. Job creation: Unexplored tourism opportunity [Electronic resource]: — 2019.— Access mode: <https://economictimes.indiatimes.com/blogs/et-commentary/job-creation-unexplored-tourism-opportunity/>
2. Press Information Bureau Government of India Ministry of Tourism [Electronic resource]: — 2014.— Access mode: <https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=103255>
3. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 [Electronic resource]: — 2019.— Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf
4. World Economic Forum travel and tourism competitiveness index: India wasted tourism potential [Electronic resource]: — 2017.— Access mode: <https://www.sriramsias.com/article/world-economic-forum-travel-and-tourism-competitiveness-index-india-wasted-tourism-potential-200226133900311/>

FEATURES OF INDIAN CULTURE

India has one of the richest and most exciting cultural tradition in the world our culture goes back several thousands year. That is why ours is known as one of the oldest civilization in the world. India is a land of festivals. There is hardly any month of the year without any festival. Therefore the festivals also play an important in our life & they remains our culture evergreen similarly there are many states in our India, all having their own traditional dress& food also because of all this about India it has be said that India has unity in diversity. In this project will learn about the varieties of our India & I will try to attract you towards the Indian culture or a great culture.

Religions of India

India, being a secular country does not have any state religion. The state of India allows for freedom of faith, worship & religion. People of many different religions live in our country. They are free to follow & preach the religion of their choice. Among the major religion in India, Hinduism is the largest,

followed by Islam, Christianity, Sikhism, Buddhism , Jainism & Zoroastrian

Hinduism

Hinduism is among the most ancient religions of India. The followers of Hinduism account for over 80% of India's total population. The holy books & scriptures of Hinduism include the Vedas, the Upanishads, the Puranas , the Bhagavad Gita & the epics like the Ramayana & the Mahabharata. Hindus believe in one supreme God but they worship God in different avatars or forms.

Islam

The followers of Islam are known as Muslim.

They are second largest religions community in India accounting for over 11% of her total population. Muslims believe in only one God of or Allah. Prophet Mohammad is believed to be the last & the greatest of the Prophets

Christianity

Christians comprise about two & a half % of India's population. Christianity was founded by Lord Jesus Christ. He was born at Bethlehem in Israel near two thousand year ago. Jesus taught the people the importance of peace, love & compassion.

The teachings of Jesus Christ are contained in the holy book, Bible Christians worship in a Church. The symbol of a Church is cross signifies the crucifixion of Lord Jesus Christ.

LANGUAGES OF INDIA

There are as many as 1,652 languages & dialects spoken in different parts of India. It is said that in India a dialect changes every thirty or 40km.

The constitution of India recognizes 18 major languages they are:

(1) Assamese	(2) Bangla
(3) Gujarati.....	(4) Hindi
(5) Kannada	(6) Konkani
(7) Malayalam	(8) Manipuri
(9) Marathi	(10) Nepali
(11) Punjabi	(12) Tamil
(13) Sindhi	(14) Kashmiri
(15) Sanskrit	(16) Oriya
(17) Telugu	(18) Urdu

Hindi is the official language of India. Before Independence English was the official language of India.

Dance & Music are an important part of the culture of our country. The people tell stories about their history through these forms of arts.

In India there are two main types of dances, folk dance & classical dance.

The most well-known folk dances & their areas are listed below.

Folk dances

State

Bhangra & gidda

Punjab

Natty

Himachal Pradesh

Bihu

Assam

Ghoomar

Rajasthan

Garba

Gujarat

Kolattam

Tamil Nadu

Lezhim

Maharashtra

Rouf

Jammu & Kashmir

Dandiya Ras

Gujarat

Classical dance are entirely different from folk dances. The main classical dances & their areas are given below.

Classical dance

State

Bharatnatyam

Tamil Nadu

Kathakali

Kerala

Manipuri

Manipur

Odissi

Orissa

Yakshagana

Karnataka

Kuchipudi

Andhra pradesh

Instrumental Music in India

Instrumental Music is also very popular in our country. The popular musical instruments are the flute, shanai, sitar, harmonium, tabla, sarangi, veena, moidangam & dhalak. Some of the famous instrumental musicians of our country are Ravi Shanker, Allo Rakha, Ali Akbar Khan, Amjad Ali Khan, Bismillah Khan, Hari Prasad Choursia & Zakir Husian.

Painting in India

Indian Painting has a style of its own. There have been artists in India for thousands of years. Kings employed artists & emperors to decorate their places & temples. Some kings were very fond of art & they employed artists even from other countries. For example, when Mughals first came to India they brought with them the Persian artists. They painted landscapes, hunting scenes, scenes from the royal durbars & battle fields. However, the most famous & the finest painting can be seen in the Ajanta caves. These paintings are nearly fifteen hundred years

old. They were painted by the Buddha Bhikshus or priests. These paintings look bright even today. These painting at Ajanta are called Frescos.

India's Architecture

When people think of India, they think of its architecture. India has an amazing variety of architecture. The ruins of the Indus valley civilization tell us how advanced we were even 5000 ago. The stupas of sanchi & sarnath, built by the emperor Ashok & his successors, The Kailash temple at Ellora , The Meenakshi temple at Madurai, are the finest specimens of Indian architecture.

The Turks and Mughals introduced the special style of central Asian architecture in our country. These styles were combined with ours and thus resulted in a new style of architectural designs. .

Festivals of India

India is a land of festivals. There is hardly any month of the year without a festival. We all celebrate festivals like Holi, Diwali, Id, Onam, Bihu, Guruparb, Chirstmas and Pongal with great Pomp and Slow.

A festival is a day of rejoicing. People wear new clothes and prepare many types of sweet and other dishes.

Some festivals are celebrated throughout the country. Other festivals are celebrated only in some parts of the country.

Festivals are mainly of three kinds:

- **National Festivals**
- **Religious Festivals**
- **Harvest Festivals**

Now some discussion about these festivals in detail

National Festivals:

National Festivals are celebrated by all the people in country. Independence Day, Republic day, Gandhi Jayanti are our National Festivals.

RELIGIOUS FESTIVALS

Religious Festivals are celebrated by the people of different religions. Some of the important religious of festivals are Dussehra, Diwali, Id, Christmas, Ganesh Chaturthi, & Durga Puja.

HARVEST FESTIVALS

Harvest Festivals are celebrated to mark the changes in seasons. Harvest is the time of gathering ripe crops. Holi, Pongal, Onam are the examples of harvest festivals.

	Festival	Reason for celebration
1	Raksha Bandhan	It marks deep affection between brother & sister. On this day sister ties a Rakhi on the wrist of her brother.
2	Basant Panchmi	It is celebrated in the honour of Saraswati, the goddess of learning. It is a seasonal festival
3	Good Friday	Christians fast on this day. Jesus Christ was crucified on this day.
4	Mahavir Jayanti	It is the birthday of lord Mahavira
5	Mohrrum	It is the mourning festivals of the Muslims.
6	Id-Milod	It is the birthday & death anniversary of Prophet Mohammad

7	Janam Asthmi	It is the birthday of lord Krishna. It is celebrated all over India.
8	Shivaratri	It is celebrated in honour of Lord Shiva
9	Children's Day	It is the birthday of Chacha Nehru. It is celebrated on 14 th November every year.
10	Teacher's Day	It is celebrated on 5 th September. It is the birthday of Dr. Radha Krishnan.

Reference

- 1.India: A History, 2nd Ed [Electronic resource]: – Access mode: <http://www.harpercollins.co.uk>
- 2.The foundations of the composite culture in India [Electronic resource]: – Access mode: <https://books.google.com.ua>
- 3.The Encounter of Zoroastrianism with Islam [Electronic resource]: – Access mode: <https://www.jstor.org/stable>
- 4.The Specter of Ideological Genocide: The Bahá'ís of Iran Affolter, Friedrich W. [Electronic resource]: – Access mode: – Access mode: <https://bahai-library.com/>

КРОС-КУЛЬТУРНА ГРАМОТНІСТЬ ІНОКОМУНІКАНТІВ: НИКАНОР ОНАЦЬКИЙ

Міжкультурна комунікація в інформаційному світі є звичним явищем. Потрапляючи в нове культурно-мовне середовище, здобувач фахової освіти не тільки вивчає мову як інструмент людської взаємодії, а опановує інший національний світ традицій, цінностей і законів спілкування. Тому дуже важливо сформувати *спільні* для рідної та української культури *зони емоційно-образної культурної пам'яті*, у сфері якої органічно поєднувалися б національно своєрідне й цінне та загальнолюдське [1], тобто *крос - культурна грамотність* у дії.

Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні УМІ є на часі, у цій царині останні десять років активно працюють науковці: І. Ключковська, Г. Швець, С. Дерба, О. Колтунов, О. Сікорська, Н. Лісова, Л. Тищенко, О. Криницька та ін.. Слушною є думка дослідниці О. Пальчикової, яка

стверджувала, що «...з поширенням ідей культурологічно орієнтованої освіти, для іноземних громадян, ... максимально необхідним стає набуття міжкультурної (крос-культурної) компетентності» [2, с.322]. У межах нашої розвідки ми акцентуємо увагу на необхідності вчасно поставити для студентів-іноземців соціально-культурні орієнтири, що є визначальними для міста й Сумщини, щоб унеможливити "культурний шок" (Н.Ботвина, 2000); викликати сталі інтерес і повагу до традицій, непересічних людей регіону; переконати іноземну молодь, що саме тут можна здобути не тільки професійну освіту лікаря, а й базові елементи корпоративної культури, комунікативно-креативні якості успішного фахівця, бізнесові навички.

Отже, зони емоційно-образної культурної пам'яті, що формують широкий асоціативний ряд, – як візуальний, так і предметно-понятійний [3, с.48], - набувають чітких обрисів у перші ж місяці перебування у місті навчання, коли інокомунікант долучається до культурно-мистецької аури міста.

Актуальності обраній темі додає той факт, що 2020 р. громадськість регіону відзначає три пов'язані між собою

знаменні дати – 100-річчя заснування Сумського обласного художнього музею (1920), 25-у річницю присвоєння музею імені Никанора Онацького (лютий 1995) та 145 років від дня народження фундатора музею (1875- 1937).

(лютий
народження
Зона
емоційно-

образної культурної пам'яті, – сто років поспіль – робимо спробу створити сторітеллінг про Никанора

Онацького – знаного краєнина, людину із народу, живописця, поета, педагога, мистецтвознавця, організатора музейної справи, громадського діяча, – та його дітище музей. Своєрідні *«реальна та віртуальна»* екскурсії (за О.Криницькою) історичним центром міста Суми, де 20 років (1913-1933 рр.) жив і працював митець, – його селфі-локаціями, що активізують різні канали надходження інформації – *слуховий, зоровий, моторне сприйняття*, - що позитивно впливає на запам'ятовування іноземними студентами мовного та краєзнавчого матеріалу. Принагідно зазначаємо, що на сьогодні оприлюднені не чисельні матеріали краєзнавців про життя та діяльність Н. Онацького;

ми ж за джерело інформації обрали набутки й публікації шанованого в регіоні журналіста-дослідника Г. Т. Петрова (1936-1996) [4] та ювілейний буклет до 85-річчя Сумського обласного художнього музею та до 130-ої річниці від дня народження Никанора Харитоновича [5].

Отже, в центрі створюваного нами сторітеллінгу є енергійний чоловік козацької зовнішності з відкритим обличчям і довгими вусами («Автопортрет у смушковій папасі» 1909 р.) Никанор Харитонович Онацький (09.01.1875–23.11.1937), уродженець села Хоменкове Липоводолинського р-ну Сумської області, походить з родини козака-хлібороба, *«...завжди говорив рідною мовою, і мова в нього добірна, виважена і ласкава»* (П. Дорошенко, лікар). Ми досліджуємо саме сумський період його життя та творчості (1913-1933рр.), який зосередився саме в центрі міста. *«Онацький полюбив сумську оселю - простору й зручну, на 6 кімнат... в одноповерховому особняку Д. Куклярського на тодішній Реальній вулиці (нині вул. Антонова)»* [4, с.890] (будинок зберігся донині). Тут бували українські поети О. Олесь, Я. Мамонтов, сумські художники, тут вирувало мистецьке життя. Друга адреса в центрі міста –

на розі вулиці Соборної та Суругинського провулку (нині 9 Травня) по лівій стороні квартира на 3-ому поверсі непоказного на вигляд будинку, де 12 років (1920-1933) жив і працював професійний художник (будівля збереглася). Символічний факт: *Вітальня, як і на Реальній, була увішана картинами, на одній із стін висіла бандура... Бували друзі й однодумці по сумській «Просвіті», письменники із Сум, Києва та Харкова.*

Саме цей будинок слугував за повітовий історико-художній музей, а його натхненником і фундатором став Н. Онацький (1920-1931). Журналіст-дослідник Г. Петров наголосив, що від загибелі на значному терені регіону музейником було врятовано й збережено неоцінену художню спадщину, зокрема твори із приватного зібрання О. Гансена та інших приватних колекцій. Так, «...у 1926 р. кількість експонатів досягла 9 тис., у 1931 р. – 13 тис. Спершу музей займав 5 кімнат 2-го поверху, далі під його експозицію відійшов другий поверх наступного будинку з 7 кімнат..., а потім ще 11 кімнат 2-го поверху ще одного будинку... у вестибюлі стояв великий дзвін...» [4, с.891]. Таким чином зона *емоційно-образної культурної пам'яті*

окреслена візуально й предметно (у локаціях можна побувати й сьогодні). Предметності додають музейні експозиції картин і скульптур, колекції художнього скла, фаянсу, українських килимів, вишиванок, стародавніх ікон.

Музейна справа, педагогічна й просвітницька діяльність стали сенсом його життя, на живопис залишалися години і дні, вільні від інших занять, - і цього вистачало, щоб на полотнах передати мальовничу природу Слобожанщини. Уже перші картини «Місячна ніч», «Останній сніг», «Вулиця» вражали поціновувачів цільністю живописної гами, свіжістю, ліризмом. *Їм було притаманне щось близьке до запашної української народної пісні.* До слова, на першій сумській художній виставці (1914р.) експонувалося близько 50 його робіт, – українські степи і села, то запорошені снігом, то завітчані весною, то залиті барвами золотавої осені, ... вітряки, отари, тополі й берізки. Г. Петров - мистецтвознавець зазначав: *«Онацький дуже любив писати осінь («Парк восени», «Альтанка»). В ній знаходив силу різних відтінків. Вона вся була для нього святом, сяяла, мінилась.... Колір живе, він у нього невгамовний. У використанні тонів і напівтонів маляр (художник) виявляє*

себе тонким майстром плерного живопису...» [4, с.56].

Так, «Вітряк з соняшниками» – це живописна пісня про літо, де владарює сонце, а там, де сонце, – зникає смуток.

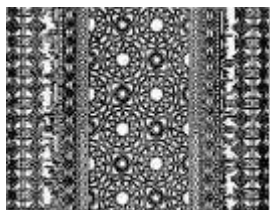
Прикметно, що деякі роботи: «Місячна ніч», «На пасіці», «Хата біля Тарасової гори», – вражали сучасників, були розтиражовані як поштові листівки.

Никанор Харитонович понад усе любив мальви, які в народі називають калачиками, проскурниками або ружами. Ці білі, рожеві і шарлатно-фіалкові мальви пишно квітують на полотнах і етюдах майстра [6].

Квіти у сквері біля Альтанки, поруч з художнім музеєм, та на картинах майстра активізують візуально-емоційну пам'ять іноземців, нагадують їм рідну країну, краєвиди малої батьківщини. Так, квіткою-символом Пакистану є жасмін. Ці духмяні кущі прикрашають й господи багатьох українців.

Культові споруди (мечеті), осередки духовної культури, мають картини світових майстрів пензля, оздоблені візерунчастими орнаментами, що нагадують квіти та рослини.

Під час роботи над темою відкрився цікавий факт: при музеї Никанор Харитонович організує для молоді мистецьку студію (1928 р. – 4 класи) на громадських засадах. Крім загального керівництва, митець-педагог викладав у 3-4 класах. Допомогавав йому художник Іван Охрімович Крапівін. Студія не ставила за мету підготовку до вступу в художні навчальні заклади (дипломів не видавала), проте рівень викладання був високопрофесійний: всі, хто пізніше вступав до вишів, успішно витримували іспити. У студії вчилися такі відомі українські художники другої половини ХХ ст., як Д. Зелінський, Г. Калітаєва, З. Юдкевич, С. Луньов, Б. Костюківська, Я. Народницький та ін.. Слід наголосити, що ця плеяда митців Слобожанщини визнавали Н. Онацького своїм учителем, несли через життя закладену ним любов до людини й природи, непідробну захопленість навколишнім світом. Ювілейний вернісаж робіт учителя в обрамленні

творів його вихованців – художників, архітекторів, аматорів (1985р.), особиста участь останніх у цій виставці, – це жива пам'ять і шана Учителю. І згадка про учнів, зокрема Зіновія Юдкевича, професора Харківського художнього інституту, доктора архітектури, який часто приїздив у м. Суми, місто своєї юності, і залишив малюнки, виконані тушшю і пером «Суми. Троїцький собор», «Суми. Воскресенська церква». Архітектор залишив краянам відтворену внутрішню музику, гармонію архітектурних форм цих пам'яток культури. [4, с.677-678].

Завершуючи сторітеллінг Никанора Харитоновича як зону *емоційно-образної культурної пам'яті*, ми презентуємо ще одну іпостась митця – поезія. Віршів небагато, останні як емоційний «вибух» – реакція на події буремних 10-их – 20-их рр. ХХ ст. Як приклад, віршований етюд «Весна»: *«Гей, орачі, до плуга, в поле!/ Ріжте, глибоко крайте чорнії груди землі./ Рийте дороги, рийте обніжки і межі старі./ Ниви убогі до купи зливайте./ Готуйте великий, без краю і кінця лан-колектив»*. Поезія Н. Онацького доповнює його живопис. Слушно зауважує Г. Петров, що художника Онацького ми зможемо глибше пізнати, прочитавши його

поезії. *«В картинах і етюдах...- розмай ліричного українського пейзажу, у віршах – вир народної боротьби за волю!»* [там само, с.118].

Вірші професійного маляра, педагога, діяча «Просвіти» у Сумах містяться в тогочасних збірках «З неволі», «Терновий вінок», антології «Українська муза». Ці книжки, як і полотна Н. Онацького, стали експонатами художнього музею його імені, окреслили постать цієї непересічної людини.

Список літератури

1. Лісовий М. Лінгвокраєзнавчий аспект у викладанні української мови як іноземної /М. Лісовий, Л. Тищенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elkniga.info/book_20_glava_29_LINGVOKRAÏNOZNAVCHIJJ_
2. Пальчикова О. О. Крос-культурна компетентність у навчанні української мови як іноземної / О. О. Пальчикова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/hSt_2012_8_33.pdf
3. Криницька О. Методика вивчення краєзнавчого матеріалу на заняттях української мови як іноземної/ О. Криницька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2016_2_13.pdf

4. Петров Геннадій. Щоденники. Нариси. Статті: Матеріали 2-ої науково-практ. конференції дослідників «Петровські читання»/ Держархів Сумської обл.; упоряд. Покидченко Л. А. – К.: «Фенікс», 2016. – 977с.

5. Онацький Никанор Харитонович (До 130-річчя від дня народження)/ Автори тексту Г. В. Ареф'єв, Н. С. Юрченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 24с.

6. Майченко К. Він любив мальви / Кость Майченко, Геннадій Петров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ounb.sumy.ua/index.php?page=on1>.

*Сасед Мубаашера Ірфан,
студентка МЦ.м-737, Індія
Пилипенко-Фріцак Н. А.
м. Суми, СумДУ*

КУЛЬТУРА ІНДІЇ: ДІАЛОГ СПІЛЬНОТ, МОВ, РЕЛІГІЙ

Немає у світі країни, де б поєдналися, на перший погляд, протилежні різноманітності. **Індія** – вражаючий край з багатовіковою історією і дивовижною культурною спадщиною. Індія – країна загадок, чарівності і краси, де

безліч способів життя зливаються в один народ. Тут стираються межі національностей та релігій, панують мир і гармонія. Це дивне змішення мов, звичаїв, вірувань, релігій, етнічних груп настільки багатогранне, що потрібне ціле життя для їх пізнання [3].

Індія – сьома по величині країна в світі і друга за величиною в Азії з протяжністю 3.39 мільйонів кв. км. і населенням більш ніж 900 мільйонів чоловік. Індія – найбільша демократична країна світу, у ній живе понад 1 млрд людей. За дослідженням демографів, за декілька років кількість населення Індії перебільшить населення ще однієї країни-гіганта Китаю.

Це одна з найбільш густонаселених країн у світі. На площі, що займає всього 2.42 відсотка території земної кулі, проживає 15 відсотків світового населення. Припускають, що в Індії живе не менше 200 народів, але їх загальне число не можливо точно визначити. Основна маса населення представлена 20 найбільшими народами, що налічують десятки мільйонів чоловік. Вони складають понад 80% населення країни. Поряд з ними проживає до 150 дрібніших племен і народів різного походження та різного рівня

розвитку; їх чисельність коливається від декількох тисяч до 3-4 млн. чоловік.

Країна відрізняється неймовірною безліччю мов, релігій і етнічних груп. Можна виділити такі етнічні групи як Гінді в північній частині країни, Таміли на Півдні, Бенгали на Сході й Наги на північному сході, що говорять на різних мовах. Індія представляє яскравий приклад того, як можна досягти синтезу Західного матеріалізму й Східного духовного початку та залишитися в гармонії з собою та зі світом.

Пращури сучасних жителів Індії потрапили в країну через гірські перевали Гімалаїв, долаючи на своєму шляху океанські простори з Середземномор'я, Близького Сходу та Австралії. Тому не дивно, що народи Індії являють усю палітру рас, історичних коренів, культурних і релігійних традицій, які зберігають в своїх генах, мові, способі життя і обрядах кілька сотень народностей: хиндустанци, телугу, бенгальці, маратхі, таміли, пенджабци, гуджаратци, каннара. Кастова система, якої упродовж століть дотримується більшість індійців, дозволила зберегти в недоторканності все відтінки етнічної різноманітності Індії.

Переважна більшість (близько 75%) індусів – індо-арійці, близькі до європейської раси рисами обличчя і кольором шкіри. Вчені вважають, що пращури сучасних індусів цієї гілки (хіндустанці) прийшли до Індії з півночі: з Близького Сходу, а, можливо, і з Європи. Вони проживають на півночі і заході країни. На півдні Індії проживають представники дравидських народів, а на передгірних районах Гімалаїв – нащадки монголоїдної раси. В горах, напівпустелях і на островах мешкають невеликі народності і племена.

Громадяни Індії іноді різко відрізняються за своїм виглядом один від одного: так, пенджабці зазвичай високорослі, світлошкірі, чоловіки переважно бородаті, а у жителів андаманських островів середній зріст 140 сантиметрів і шкіра темна, практично чорна.

Більшу частину народів Індії складають індоєвропейські: панджабці, раджастханці, маратхі, бенгальці та інші, що мешкають на півночі, частково на заході та сході. Дравидські народи населяють південь Індію (таміли, телугу, каннара, малаяльці). Малі етнічні групи зустрічаються в горах, лісах і напівпустелях.

Незважаючи на дрібний і строкатий склад населення країни, всі громадяни Індії утворюють єдину націю. У кожного з індійських народів є своя мова, яка зберігає історію і свої загадки. Індія — багатомовна країна, індійці розмовляють кількома сотнями різних мов — мовами корінного населення країни. Індія є домом для двох великих мовних сімей: індо-арійська (якою говорять близько 74% населення) і дравідійська (якою розмовляють 24%).

Мова гінді, найбільш вживана, є офіційною мовою в Індії. Англійська мова широко використовується в бізнесі і державному управлінні, має статус «офіційної мови», суттєвим також є її використання в освіті, особливо в середовищі вищої освіти. Крім того, у кожному штаті та союзній території використовують свою власну мову, як офіційну, і в Конституції Індії також визнаються, ще 22 мові, якими найчастіше користуються в індійському суспільстві надано офіційного статусу; це мови: ассамська, бенгальська, бодо, догрі, гуджараті, каннада, кашмірі, конкані, майтхілі, малаялам, мейтей, маратхі, маніпурі, непалі, орія, пенджабська, санталі, санскрит, сіндхі, тамільська, телугу і

урду [2]. Слід відмітити, що дослідниками з мовознавства нараховано в Індії безліч діалектів, кількість яких сягає 1652.

Попри певні тертя між носіями різних мов у Індії щодо прав тієї чи іншої мови (перший значний конфлікт був пов'язаний із планами запровадження гінді, як єдиної офіційної мови) усі народи Індії знаходять мовне порозуміння. Уряд Індії намагається пом'якшити ці конфлікти за допомогою різноманітних кампаній, координованих Центральним інститутом індійських мов та відділеннями міністерства розвитку людських ресурсів.

Дослідники індійської культури називають Індію духовною лабораторією людства, мудрим співрозмовником, а мешканців цієї загадкової країни – геніальним в культурному відношенні народом на землі з його духовними досягненнями [1]. В Індії ній присутні всі світові релігії: буддизм, християнство та іслам, а також кілька національних: індуїзм, джайнізм, сикхізм, які співіснують з первісними віруваннями. Цей таємний, позачасовий світ духовних цінностей, який зберігає безперервність розвитку з первісних часів, не погубили ні вторгнення техногенної цивілізації, ні війни і революції, що прокотилися світом.

Індія є прикладом країни толерантного ставлення до оточуючих, до всього суцього у світі. Підґрунтям толерантного ставлення індійського народу дослідники вважають учення про дхарму, яке лежить в основі індуїстського світогляду. Дхарма – релігійно-філософська категорія «універсального Закону» або «правила». Слово «дхарма» можна перекласти як соціокосмічеський порядок. Дхарму можна описати як сукупність встановлених норм і правил, дотримання яких необхідне для підтримки космічного порядку, порядку всесвіту. Про значимість цього вчення говорить той факт, що на державному прапорі сучасної Індії зображено колесо дхарми. Сенс навчання полягає в тому, що світ є єдине і впорядковане ціле. Ненасильство і толерантність є особливий, етично насичений тип суспільного зв'язку, в основі якої лежать цінності добра, любові і справедливості.

Від архаїчної епохи культурою Індії була сприйнята, відшліфована і збережена індуїзмом доктрина варна – ашрама – дхарма, тобто священний закон станових і вікових обов'язків, грандіозна і чудово опрацьована система соціальної нормативності. Толерантність передбачає

визнання різноманіття людської культури, норм, вірувань, звичаїв, традицій, світоглядних позицій; допущення, дозвіл цього різноманіття. Толерантність неодмінно повинна передбачати відмову від наміру змінити іншого відповідно до власних уявлень про належне, від вторгнення в його ціннісну систему.

Отже, характерною рисою культури Індії є її толерантність, діалогічність між багатьох суб'єктів, суть якої полягає у тому, що кожна людина та все навколо неї розглядається як унікальна цінність. У цьому діалозі народжується порозуміння, солідарність, дружба і любов.

Список літератури

1. Альбедиль М.Ф. Индия: беспредельная мужрость. – М. : Изд. «Новый Акрополь», 2013. – 416
2. Мови Індії. URL: <https://myvic.com.ua/movi-indiyi/>
3. Традиції та звичаї Індії. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/30323/>

ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Полікультурність є однією з головних особливостей сучасності. Майбутня професійна діяльність іноземних студентів у різних сферах діяльності (технічних, економічних, медичних, міжнародних) вимагатиме ґрунтовних знань про полікультурний світ, здатності гармонійно існувати серед світової спільноти. Адже більшість іноземних студентів повертаються до своїх рідних країн після навчання в українських ЗВО. Вони привозять із собою не лише багаж професійних знань, а й велику кількість інформації про історію та культуру тієї країни, де вони навчалися.

Величезне значення для формування полікультурної компетентності іноземних студентів, зокрема студентів-інженерів, відіграють заняття з української мови як іноземної, з країнознавства та географії, а також країнознавчі

просвітницькі проекти у процесі аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності [8, с. 93–94].

Різні дослідники вносять свої незначні корективи у тлумачення поняття «полікультурної компетентності». У цілому компетентність розглядають як здатність людини реалізовувати певну професійну діяльність завдяки володінню відповідними компетенціями [10, с. 285]. На нашу думку, полікультурна компетентність іноземних студентів – це комплекс знань і способів полікультурної комунікативної діяльності у поєднанні з особистісною готовністю до реалізації цієї діяльності. Наявність у студентів цієї компетентності говорить про здатність особистості гармонійно реалізовувати полікультурні компетенції, володіючи сумою полікультурних знань та мовленнєвими навичками, толерантне ставлення до людей різних національностей із метою кваліфікованого вирішення завдань у сфері власної професійної діяльності. Тому для іноземців дуже важливим є володіння українською мовою на належному рівні, за допомогою якої вони пізнають Україну та отримують знання зі спеціальності [1; 2].

Серед іноземних студентів Вінницького національного технічного університету було проведено опитування, у якому взяли участь 100 респондентів. Основне завдання опитувальників полягало в тому, щоб дізнатися, який бар'єр складніше подолати іноземцям – мовний чи культурний. Результати анкетування – 30/70%. З'ясувалося, що подолання мовного бар'єру – це не найважче. Куди важче пізнати чужу культуру. Іноземному студенту доводиться ще входити у студентське середовище, вписуватися в основні норми міжнародного колективу, знаходити почуття академічної рівноправності, і водночас навчатися професії [5].

Для розвитку полікультурного виховання іноземних студентів у Вінницькому національному технічному університеті створено умови, у яких молоді люди можуть зберігати звичний спосіб життя, підтримувати свої національні традиції, і це, звичайно, сприяє тому, що вони швидше «входять» в нове соціальне та культурне оточення українського суспільства. За нашими спостереженнями, не всі іноземні студенти однаковою мірою набувають полікультурної компетентності. Хтось із них легко й гармонійно входить у нове середовище, опановує мову,

розділяє звичаї, з пошаною ставиться до духовних цінностей та культурних надбань українського народу. Дехто робить це лише частково, погоджуючись прийняти тільки обов'язкові норми за умови збереження власних традицій. Хтось із студентів зовсім не готовий йти ні на які компроміси, так і залишається відокремленим. Безперечно, найскладніше слухачам підготовчих факультетів (відділень). Але їм на допомогу приходять студенти тієї ж національності, але старших курсів. Така взаємодія, прийнята в студентському середовищі, є важливою складовою полікультурної компетенції іноземних студентів та їхньої поступової інтеграції в незнайоме середовище.

Як уже зазначалося, культурні заходи університету, де навчаються студенти, позитивно впливають на формування полікультурної компетентності та толерантного ставлення в загальному студентському середовищі [6]. Крім того, в подібному спілкуванні іноземні студенти основного етапу навчання (1–5 курси) легше опановують українську мову, адже навчаються уже разом з українськими студентами.

У структурі полікультурної компетентності іноземних студентів науковці виділяють різну кількість критеріїв. Ми

вважаємо за доцільне звернути увагу на шість взаємопов'язаних компонентів, а саме: знаннєво-інформаційний (освітній), комунікативний, мовленнєвий, мотиваційний, емоційний, діяльнісний [3, с. 66–67; 9, с. 159–160]. Ці критерії взято ідо уваги на основі аналізу сформованості уявлень іноземних студентів про українську культуру, інтересу до неї, використання ними цих уявлень у різних видах діяльності, практики їхнього спілкування з однокурсниками та викладачами. Усі ці критерії лише доповнюють один одного і працюють у поєднанні. Так, знаннєво-інформаційний компонент пов'язаний зі здатністю студента володіти сумою країнознавчих знань, навичками пошуку, переробки та засвоєння інформації про полікультурний світ. Комунікативний компонент відображає вміння студента застосовувати набуті знання на практиці у процесі міжкультурної взаємодії, володіти комунікативними вміннями й навичками в полікультурному середовищі, налагоджувати дипломатичні стосунки, володіючи переговорним процесом. Мовленнєвий компонент пов'язаний зі здатністю володіти іноземними мовами, розуміти й передавати іншомовну інформацію у процесі

міжособистісної комунікації, що значно розширює можливості знаходження взаєморозуміння між партнерами [9, с. 286]. Водночас, мотиваційний критерій передбачає сукупність мотивів і потреб, які спонукають студента до розвитку полікультурної компетентності; оцінне ставлення студента до вчинків та дій, які спрямовані на задоволення потреб у процесі міжкультурного спілкування. А діяльнісний критерій полягає в набутті досвіду міжкультурного спілкування; володінні певними комунікативними стратегіями, здатності вирішувати завдання полікультурної взаємодії, застосуванні набутих знань, умінні вступати в міжкультурну комунікацію з представниками інших культур, рефлексувати власну діяльність і поведінку [3, с. 68].

Розглянувши всі критерії полікультурної компетентності, можна стверджувати, що полікультурна освіта іноземних студентів в Україні має свої особливості [4, с.47].

По-перше, одним із завдань сучасної освіти стає створення умов для того, щоб іноземні студенти набували досвіду міжкультурного спілкування, розвитку вмінь і

навичок спілкування з представниками інших національностей, у процесі якого відбувається розвиток полікультурної компетентності. Кожен іноземний громадянин, що прибуває до українського ЗВО, є представником певної країни зі специфічною ментальністю, психологічним станом, особливим сприйняттям світу й іншого соціокультурного середовища. Це необхідно враховувати для успішного керування освітнім процесом студентів-іноземців.

По-друге, для багатьох іноземців уперше постає проблема інтернаціоналізації, необхідності спілкування з носіями різних соціальних, етнічних, національних норм і культур. Тому виникає питання полікультурного виховання студентів-іноземців в Україні, що передбачає вивчення української мови, літератури й історії, ознайомлення з культурою та звичаями українського народу тощо. Знання мови сприяє формуванню вмінь читання першоджерел, спілкування з українцями та іноземцями, позаяк українська мова для іноземних студентів є посередником у міжкультурній взаємодії. Для студентів-іноземців і викладачів, які з ними працюють, мовний бар'єр є важливим

чинником, що суттєво ускладнює процеси соціалізації й інтеграції [7, с.45].

Отже, задля успішного міжкультурного спілкування, гармонійної ідентифікації людини в багатоетнічному соціумі необхідно зацентувати увагу на такій важливій характеристиці особистості, як «полікультурність», яка реалізується через готовність та здатність міжкультурної взаємодії. Полікультурна компетентність іноземних студентів полягає не лише у здатності жити й діяти в багатокультурному середовищі, а ще й бути теоретично та практично готовими до реалізації своєї професійної діяльності в такому суспільстві. Основним складником удосконалення навчання іноземців є розроблення концепції мовної освіти, бо саме мова є засобом реалізації комунікативних потреб. Полікультурна компетентність іноземних студентів є однією з ключових складових професійної компетентності. Полікультурна компетентність, як і інші види професійної компетентності, формується протягом усього навчання студентів в Україні, а її засоби та способи формування можуть удосконалюватися й розвиватися.

Список літератури

1. Дирда І. А. Реалізація підходів до формування полікультурної компетентності студентів-іноземців у процесі навчання української мови. *Молодий науковець XXI ст.* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, магістрів, молодих дослідників, 16 листопада 2017 р., Кривий Ріг : СПД Залозний В. В., 2017. С. 95–98.

2. Зозуля І. Є. Вивчення української мови та країнознавства як один з напрямків формування полікультурної вихованості іноземних студентів (досвід Вінницького національного технічного університету). *Вища освіта України: Тематичний випуск «Інтеграція вищої школи України до європейського та світового освітнього простору»*. Київ, 2012. № 1. С. 504–511.

3. Зозуля І. Є. Критерії, показники та рівні полікультурної вихованості іноземних студентів вищих навчальних закладів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. № 3. Хмельницький: ХІСТ, 2011. С. 65–69.

4. Зозуля І. Є. Методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо покращення полікультурного виховання іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія «Педагогіка. Соціальна робота» / ред. кол. І. В. Козубовська*. Ужгород, 2011. № 23. С. 46–48.

5. Зозуля І. Є. Полікультурне виховання іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах України. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: Зб. наук. пр. – (сер. «Педагогіка та*

психологія») / ред. кол. : І. С. Руснак (наук. ред.) та ін. Чернівці, 2011. Вип. 543. С. 68–75.

6. Зозуля І. Є. Полікультурні взаємовідносини іноземних студентів у середовищі вищого навчального закладу України (досвід Вінниччини). *Вісник Вінницького політехнічного інституту : Зб. наук. праць*. Вінниця, 2011. № 1. С. 156–160.

7. Зозуля І. Є. Формування навичок міжнаціонального спілкування як педагогічна умова полікультурного виховання іноземних студентів. *Матеріали VII Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції «Сучасна освіта і наука в Україні : наукові здобутки, стан і перспективи» (23–25 березня 2011 року)*. Дніпропетровськ, 2011. С. 44–46.

8. Зозуля І. Є. Шляхи покращення полікультурного виховання іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. *Актуальні проблеми педагогічної науки [Текст] : Матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Актуальні проблеми педагогічної науки» (м. Миколаїв, 10–12 листопада 2011 р.) / Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова освіта»*. Миколаїв, 2011. С. 92–94.

9. М. О. Дудченко, А. Ф. Артеменко, Л. Ю. Левченко, К. В. Васильєва, В. Б. Свиридюк. Особливості навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України. *Світ медицини та біології*. 2013, № 3. С. 158–160.

10. Мелько Л.Ф. Полікультурна компетентність студентів як фактор інтеграції. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до Вип. 5, Том IV (55): Тематичний випуск «Вища освіта України у*

контексті інтеграції до європейського освітнього простору». К.: Гнозис, 2014. С. 282–290.

А. Бильке, студент ПВр-92, Турция,
М. Махмудов, студент ПВр-92, Узбекистан
Н. А. Тубол, викладач
г. Сумы, СумГУ

ОБРАЗЫ МУЖЧИНЫ И ЖЕНЩИНЫ В ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ

Пословицы и поговорки являются важным источником знаний, который позволяет наблюдать за укладом жизни в прошлом, ценностями, отрицательными и положительными моделями поведения и образом мышления. Каждый язык в пословицах и поговорках хранит информацию о менталитете народа, общественной морали, системе ценностей, отношении к окружающему миру, к труду, к людям и т.д. Они несут в себе информацию о социуме, традициях той или иной общности, объединенной одной культурой. Внутренняя форма большинства пословиц и поговорок содержит смыслы, придающие им национальный колорит.

Пословицы, отображающие типовые ситуации и представления, начинают выполнять роль символов, стереотипов данной культуры.

Назидательный характер пословиц и поговорок отображает реальность с помощью оценочной шкалы с противоположными понятиями: добро – зло, правда – ложь, любовь – ненависть, нравственно – безнравственно, хорошо – плохо, допустимо – недопустимо. По своей сути пословицы служат для выражения совокупности мыслей о ценностях, сложившихся в этническом сознании и выработанных каждым народом как лингвокультурной общностью.

Оппозиция «мужской – женский» является одной из ключевых для общечеловеческой культуры.

Исследование русских, турецких и узбекских паремий о мужчине и женщине путем сопоставительного анализа представляется нам актуальным и интересным, поскольку оно способствует лучшему пониманию национального характера конкретного народа, познанию системы его ценностей, знакомству с разнообразной культурологической информацией. По данной проблематике на сегодняшний

момент имеется немало исследований. Среди них можно отметить работы Е. А. Аносова, Ю. И. Левина, Е. А. Яковлевой, М. В. Порхомовского, З. А. Биктагировой, Р. Хайруллиной, Р. С. Ибрагимовой, Р. Маджидовой и др. С турецкой стороны исследования представлены такими авторами, как Н. Муаллимоглу, Б. Озкан, М. Айчичек, А. Е. Гюндогду, А. Г. Ерсоз, Н. Г. Ерган, Е. Акбалык, О. Карадаг, С. Кучук, О. Бекироглу, Р. Ерджан, А. Дуварджи.

По пословицам и поговоркам, посвященным мужчине и женщине, по тому, как в них представлены образы мужчины и женщины, складываются характерные портреты, типичные для того или иного этноса.

В сознании представителей разных культур женщина ассоциируется прежде всего с красотой, женственностью, нежностью, обаянием, добротой. В турецких паремиях акцент делается на привлекательности женщины как главном и необходимом для нее качестве: тур. *Мужа красит честь, а жену – красота; Мужчина вспоминается зрелостью, а женщина – красотой; [В мужчине ценят зрелость, а в женщине красоту]; У блондинок слава, у брюнеток – шарм/обаяние; Каждая красавица красива, но*

та, которую любит сердце, еще красивее [2] – узб. Цветок вырастет – землю украсит, девушка вырастет – народ украсит; Красота нужна на свадебном пиру, а любовь повседневно; Не красавица красива – возлюбленная прекрасна; Любимая прекраснее красавицы [3].

Иное отношение к женской красоте наблюдается в русских и узбекских пословицах и поговорках: русск. *Красота приглядится, а ум пригодится; Красота с умом редко уживаются; Красота без разума пуста; Красота разума не придаст; Красота до вечера, а доброта навек [1] – узб. Не смотри на красоту, а смотри на ум; Умная женщина – украшение дома, глупая женщина – развлечение улицы.* Как видим, приоритет в них отдается не красоте женщины, а ее уму и доброте.

В турецких паремиях осуждается образованность женщины: *Ученая женщина – развлечение дьяволу.*

Отметим, что в паремиях рассматриваемых нами языков наряду с красотой достоинством женщины является длина волос: тур. *Если девушка – то с длинными косами, если поле – то с маленькими камнями, если бык – то с маленькой головой; Если поле – пусть будет каменистое, если*

женщина – то длинноволосая – узб. И волосы придают красоте – русск. Коса – девичья краса.

Напротив, для мужчины не важна привлекательная внешность: русск. *Мужчина, коли хоть немного казистее черта – красавец; Не урод, так и красавец – узб. Мужчине достаточно иметь нос.*

Турецкий, узбекский и русский народы ценят в женщине скромность, честь и порядочность, которые выступают мерилom при выборе будущей жены: тур. *Женщину не мужчина бережет, а скромность и честь; Жену не муж красит, а честь; Стыдливая женщина стоит целого города, а стыдливый мужчина – козлѐнка – русск. Береги платье снову, а честь смолоду; В доброй, трудолюбивой семье и дочь, будущая жена, будет порядочной.*

Наибольшее количество пословиц во всех языках связано с характером человека. Подавляющее их большинство, обозначая разные черты характера женщины и мужчины, имеют отрицательную коннотацию.

В количественном отношении преобладают пословицы и поговорки о характере женщины.

Самой распространенной отрицательной чертой женского характера является болтливость, что отражено в подавляющем большинстве пословиц и поговорок в рассматриваемых нами языках: тур. *Бойся злой собаки и болтливой женщины* – узб. *Хорошая жена работающая, плохая – языкастая* – русск. *Бабий язык, куда ни завались, достанет; Волос долг, а язык длинней; Бабу не переговоришь.*

Изменчивость, нелогичность и непредсказуемость поведения женщины получили отражение в пословицах всех языков: тур. *Женщина – как море.* [*Женщина такая же изменчивая, как море*] – русск. *Девичьи думы изменчивы; Меж бабьим «да» и «нет» не проденешь иголки; У бабы семь пятниц на неделе* – узб. *Торопливой девице женихом не разжиться.*

Характерной чертой женского характера является излишняя эмоциональность и слезливость: русск. *Лучше раздражить собаку, нежели бабу; Женское сердце, что котел кипит; Баба, что горшок: что ни влей – все кипит. Любит баба плакать – с горя плачет, с радости плачет; Женский обычай – слезами беде помогать* – тур. *Капризная*

возлюбленная быстро надоест; Есть женщины – холоднее снега, есть женщины – горячее углей.

Среди порицаемых народом женских пороков – такие, как коварство, хитрость, лживость, изворотливость: тур. *Женщина – дьявол мужчины / Дьявол мужчины – женщина. [Женщина соблазняет мужчину и сбивает с пути]; Баба да бес – один у них вес; Куда черт не поспеет, туда бабу пошлет; Не играй с огнем – руку обожжет, не играй с бабой – дом сожжет (разрушит); Хитрость женщины победила мужчину – русск. Жена льстит – лихо мыслит; Бабье вранье и на свинье не объедешь; У бабы семьдесят две увертки в день – узб. Хитрость одной женщины – вьюк для сорока ишаков.*

Возведенным в аксиому стереотипом является мнение о женской тупости и глупости, отсутствии интеллекта, что получило отражение в пословицах и поговорках разных культур: тур. *Женщина глупее коровы; Совет женщин годится женщине. Не иди с женщиной (женой) в путь – на голову обрушится множество напастей – русск. Собака умней бабы: на хозяина не лает; Бабе дорога от печи до порога.*

Традиционно в пословицах противопоставляются длинные волосы короткому уму, причем это может быть в различных вариациях: тур. *У женщин волосы длинные, ум короток*; Волос долг, да ум короток – русск. *Волос долг, да ум короток*.

В разных языках находим большое количество пословиц и поговорок, оскорбляющих женщину как личность: русск. *Я думал, идут двое, а мужик с бабой*; *Кобыла не лошадь, баба не человек*; *Курица не птица, баба не человек*; *Курице не быть петухом, а бабе мужиком* – тур. *Лучше один день прожить петухом, чем каждый день жить курицей*.

Анализ языкового материала показал, что пословицы, называющие различные черты характера женщины, в основном имеют отрицательную коннотацию. Однако есть немало пословиц, отражающих положительные качества женского характера. Например, ум, доброта и милосердие: узб. *Умная женщина – украшение дома, глупая женщина – развлечение улицы*; *Добрая жена – цветок в доме* – русск. *Умная жена, как нищему сума. С доброй женой горе – полморя, а радость вдвойне* – тур. *Сердце женщины –*

источник милосердия. Не чужды женщине и такие качества, как смелость: Баба и в горящую избу войдет (русск.); выносливость: Баба – не кваиня: встала да пошла (русск.); верность: С любимым рай и в шалаше (русск.).

В пословицах, называющих черты характера мужчины, также преобладает отрицательная коннотация. К критикуемым качествам мужского характера относятся глупость и неверность: тур. *Каков в девять лет, таков и в девяносто; Ищет телёнка под быком; Кто поручает дело ребёнку, сам идёт за ним следом. Что позорно для женщины – похвальба для мужчины (о предосудительной любовной связи) – русск. На чужих жен не заглядывайся, а за свою пригляди – узб. Плохая арба портит дорогу, плохой мужчина разрушает семью.*

Высмеиваются в паремиях лень и болтливость, присущие многим представителям «сильного пола»: русск. *Муж возом не навозит, что жена горшком наносит – узб. Ленивый делает двойную работу, и в конце концов кусает палец; Плохому танцору круг тесен – тур. Поручи дело лентяю – он тебя же учить станет!; Моя голова отдохнёт,*

если твой язык остановится; Вранье слушать – труднее, чем говорить.

Среди положительных качеств мужского характера особое место занимает мужественность, которая понимается как сила, отвага, честь, бесстрашие, надежность: узб. – *Верность слову – мужчине пристойна, непостоянство – удел недостойных; У мужчины слово одно; Где мужчина есть, там и сила; Горы украшены снегом, а добрый молодец – честью* – тур. – *Для мужчины лучше смерть, чем бегство.* – русск. *Не бойся никого, кроме Бога одного; Честь лучше богатства; Где честь, там и правда.*

Об умственных способностях мужчины в паремиях сказано очень мало: русск. *Мужик всегда задним умом крепок.* Вероятно, это связано с тем, что умственные способности мужчины не нуждаются в назывании.

Многочисленна группа пословиц и поговорок, которые определяют характер отношений мужчины и женщины, некоторые из паремий содержат своеобразные указания-рекомендации об отношении мужчины к женщине, особенно при выборе жены и создании семьи. Они выражают определенные нормы морали, типичные для разных народов,

какой должна и не должна быть женщина: узб. *Женись не на гулливой, а на чадолюбивой* – тур. *Жениться на соседке – что из лужёной чашки воду пить*; *Не выбирай жену глазами холостяка* – русск. *Женился на скорую руку, да на долгую муку*.

Кроме того, в пословицах называются те необходимые качества, которыми должна обладать хорошая жена: узб. *Хозяйство ведётся и заработками мужа, и шитьём жены* – русск. *Муж жене – отец, жена мужу – венец*.

Рассмотренные нами турецкие, узбекские и русские пословицы и поговорки показывают сходные черты в образах женщины и мужчины. В основном, паремии в рассматриваемых языках описывают женщину. Анализ практического материала выявил некоторые различия в оценке образа женщины в разных культурах.

Пословицы рекомендательного характера представляют моральные нормы, типичные для разных народов, которые в целом схожи. Исследуя турецкие, узбекские и русские паремии, мы пришли к выводу о том, что в семантическом плане они имеют универсальный оттенок.

Изучение данных паремий способствует более глубокому пониманию национального мировосприятия, что является важной предпосылкой межкультурного общения.

Список литературы

1. Пословицы и поговорки про женщин[Электронный ресурс].Режим доступа:<https://millionstatusov.ru/poslovitsi/zhenshiny.html>.
2. Турецкие пословицы и поговорки[Электронный ресурс].Режим доступа:<https://citatyok.ru/poslovitci/turkish.html>
3. Узбекские пословицы и поговорки[Электронный ресурс].Режим доступа: <http://fmc.uz/maqollar.php>.

Д. Океріо, студент МЦ.м-818, Кенія
Науковий керівник: *О. В. Похілько*,
к. пед. наук, м. Суми, СумДУ

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Однією з пріоритетних стратегій оновлення всієї системи сучасної освіти стає її гуманізація, в центрі якої знаходиться особистість. Курс на активізацію її творчого потенціалу в Україні закладено в Державній національній

програмі «Освіта (Україна XXI століття)», Законі України «Про позашкільну освіту», Концепції виховної роботи з молоддю, Програмі роботи з обдарованою молоддю на 2014-2020 роки. Для вирішення завдань гуманізації загальної освіти, стимулювання гармонійного, самодостатнього розвитку молоді у кожний віковий період, формування її творчих умінь з огляду на потребу суспільства у відтворенні й примноженні здобутків вітчизняної культури важливого значення набувають наукові пошуки українських дослідників у галузі етнопедагогіки. Реформування національної системи освіти в Україні, модернізація всієї освітянської справи неможливі без опору на народні традиції виховання. Народна педагогіка – неодмінна умова подальшого розвитку наукової педагогічної теорії і практики, надійний орієнтир у створенні виховної системи у період українського державотворення й формування високоосвічених, духовно багатих і морально стійких особистостей. Гадаємо, що напрацювання українських вчених у цьому питанні буде корисним для педагогів, що працюють у різних куточках земної кулі. З окремими модифікаціями та доповненнями думка про важливу роль

народної педагогіки у вихованні та освіті молодого покоління може активно реалізуватися у будь-якій країні, що піклується про майбутнє своїх дітей.

Дослідженню виховних традицій українського народу присвятили свої праці філософи, історики, етнографи, педагоги минулого: Г. Сковорода, М. Драгоманов, О. Потебня, Хв. Вовк, О. Духнович, Б. Грінченко, С. Русова, М. Максимович, М. Грушевський, А. Онищук, Н. Заглада, Г. Ващенко, І. Огієнко. Праці К. Ушинського та В. Сухомлинського пройняті ідеями самовизначення, самоствердження вихованців відповідно до їх здібностей, інтересів у різних формах діяльності та спілкування на основі народно-педагогічних традицій. Переконливими зразками традиційно-народного виховання, які облагороджують душу молоді людини і стимулюють її до творчості, є художні твори І. Котляревського, Т. Шевченка, Лесі Українки, П. Мирного, художні, наукові та публіцистичні твори І. Франка, М. Коцюбинського, П. Грабовського.

Вивчення проблем етнопедагогіки як науки передбачає з'ясування відповідного поняттєво-термінологічного апарату з урахуванням поглядів сучасних науковців.

Так, у «Педагогічному словнику» С. Гончаренка [1] етнопедагогіка розглядається як наука про народну педагогіку, що досліджує досвід народу, з'ясовує можливості й ефективні шляхи реалізації прогресивних педагогічних ідей народу в сучасній науково-педагогічній діяльності, досліджує способи встановлення контактів народної педагогічної мудрості з педагогічною наукою, аналізує педагогічне значення певних явищ народного життя і їх відповідність чи невідповідність сучасним завданням виховання. Народна ж педагогіка позиціонується як галузь емпіричних педагогічних знань і народного досвіду, які виражаються в панівних у народі поглядах на мету та завдання виховання, в сукупності народних засобів, умінь та навичок виховання і навчання. Джерелами вивчення народної педагогіки, на думку автора «Словника», є твори фольклору з педагогічним змістом і спрямуванням, етнографічні матеріали, народні виховні традиції, ігри та іграшки, народні та молодіжні свята, досвід сімейного

виховання тощо.

Сучасне тлумачення означених понять знаходимо в «Енциклопедії освіти» під редакцією В. Кременя [2]. У цьому виданні етнопедagogіка визначається як міждисциплінарна галузь знань, яка вивчає і розробляє етнічні складові педагогічної науки. Народна ж педагогіка об'єднує емпіричні знання і досвід народу з виховання дітей (зберігаючись у пам'яті, ці знання і досвід передаються наступним поколінням збагаченими і оновленими).

Видатні українські педагоги і просвітителі кінця ХІХ – початку ХХ століття: Х. Алчевська, О. Потебня, Б. Грінченко, Олена Пчілка, Ганна Барвінок, К. Ушинський – зверталися до народних джерел виховання. Сумського дослідника Ю. Ступака можна вважати їх послідовником. Адже саме він в умовах радянської дійсності наважився заявити, що «першим вихователем людини є рідний народ», зробивши це положення «наріжним каменем» усіх своїх праць.

Як педагог і фольклорист Юрій Петрович Ступак активно досліджував народні погляди на виховання дітей, доводив доцільність використання терміну «народна

педагогіка», висвітлював її роль у розвитку педагогічної думки. [7, с.94]. Так, ще в 50-х роках ХХ століття Ю. Ступак наголошував на потенційно значних педагогічних можливостях народної педагогіки, вважаючи її інструментарій могутнім засобом патріотичного виховання української молоді. Цей напрям творчої спадщини дослідника знайшов утілення, насамперед, у розвідках «До вивчення народної педагогіки» [12], «Педагогічні ідеї в народній творчості» [11].

Сумський дослідник стверджував, що назріла потреба глибокого вивчення питань народної педагогіки. Він підкреслював, що цей процес матиме значення не лише для більшого розуміння розвитку педагогічної думки в минулому, але й сприятиме правильній орієнтації в багатьох сучасних питаннях практики навчання та виховання.

Злет досліджень відповідної проблематики припадає на період 70–80-х років ХХ століття. Так, у 1971 році М. Стельмаховичем було видано книгу «Мудрість народної педагогіки», згодом вийшло друком дослідження Є. Сявавко «Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку» (1974 р.), в якому авторка обгрунтовувала

основні принципи, засоби й ідеали української педагогіки, виокремлюючи особливості трудового, морального, розумового, естетичного і фізичного виховання на різних історичних етапах розвитку, порушувала питання використання видатними вітчизняними педагогами традицій народної педагогіки. Зауважимо, що з науковою діяльністю М.Стельмаховича пов'язан стійкий інтерес українських дослідників до самого широкого кола питань народної педагогіки. Академік вважав, що «педагогіку творить народ, а професійні педагоги її тільки аранжують». Цю принципову думку він поширював у всіх своїх дослідженнях. Учений був твердо переконаний, що «усі видатні педагоги минулого і сучасного досягли високого наукового злету завдяки тому, що свою педагогічну творчість будували на ґрунті народної педагогіки» [10, с.3].

Дослідник справедливо вважав, що одним із основних джерел наукового дослідження української народної педагогіки є фольклор. Збирання українського фольклору розпочалося ще в середині XIX століття: про це свідчать збірники А. Метлинського, С. Сементовського,

С. Номиса, П. Єфименка, П. Чубинського, В. Гнатюка, Лесі Українки і К. Квітки та ін.

Протягом багатьох століть у народі склалася сума знань і умінь, сукупність навичок і прийомів, які застосовувалися з метою формування особистості в тому чи іншому напрямі; таким чином склалася певна практика народного виховання. Народна педагогіка не нав'язлива: це й колискова пісня, і казка або скоромовка, прислів'я і приказки, загадки і думи тощо. Усі вони спонукають дитину замислитися над почуттями та діями людей, невідомими явищами, історією своєї родини та долею рідної землі.

Людина з'являється на світ маленькою, безпомічною істотою. Як навчити її робити перші життєві кроки, як виховати здоровою і розумною, чесною і правдивою, відважною і кмітливою, витривалою і спритною, наполегливою і працьовитою, доброю і щирою? Ці та інші педагогічні проблеми здавна постають перед батьками, вчителями, усією освітянською роудиною. У результаті виховних дій мільйонів людей протягом століть сформувався певний педагогічний досвід, який згодом викристалізувався у велику педагогічну мудрість — народну

педагогіку.

Ю.П.Ступак доводив, що «подібно до того, як усна поетична творчість народу мала величезне значення для розвитку художньої літератури, як народні мелодії і народний живопис мали величезний вплив на розвиток класичної музики, на творчість видатних художників, так і народні погляди на виховання дітей в багатьох випадках становили сприятливий ґрунт для виникнення передових педагогічних ідей, були важливим джерелом науково-педагогічної думки». А відтак Ю. Ступак вважав закономірним вживання терміну «народна педагогіка», подібно до того, як існували терміни «народна медицина», «народна метеорологія», «народне мистецтво» [12, с.3–4]. Таким чином, згідно із сучасними науковими підходами, вважаємо за необхідне позиціонувати доробок Ю. Ступака відповідної спрямованості як етнопедагогічний, незважаючи на те, що вчений оперував поняттям «народно-педагогічний» [9, с.13].

Як зазначав авторитетний сумський краєзнавець та журналіст Г. Петров, Юрія Ступака «щиро подивовував геній народу, який проявлявся в невмирущих піснях, у

творач літераторів і митців минувшини і сьогодення». Так, на думку вченого, виховання у дітей і молоді почуття любові до рідної землі, поваги до історії своєї країни, народу, роду, родини необхідно починати з раннього дитинства, враховуючи здатність малечі до беззаперечного сприйняття материнського слова. І в цій благородній справі першим помічником як за часом, так і за безпосередністю впливу, повинна бути усна народна творчість.

Ще у 60-х роках ХХ століття суголосні думки висловлював і В. Сухомлинський, який зазначав, що «народ – живе, вічне джерело педагогічної мудрості», а «школа – духовна колиска народу». Опрацювання літератури засвідчує, що Василь Олександрович навіть мав намір написати фундаментальну наукову працю з народної педагогіки, свідченням чого є його листування з академіком Г. Волковим, який вважається засновником етнопедагогіки як науки. Зокрема, В. Сухомлинський підкреслював, що «про народну педагогіку ніхто досі серйозно не думав, і, мабуть, це завдало багато шкоди педагогіці... Народна педагогіка – це зосередження духовного життя народу. У народній педагогіці розкриваються особливості

національного характеру, обличчя народу». Відтак можемо констатувати спорідненість поглядів Ю. Ступака та В. Сухомлинського, які в межах радянського дискурсу актуалізували загальнолюдські і національні цінності: духовність, совість, милосердя, честь, гідність, свободу, самовиховання, самовдосконалення, відданість українському народу.

Взаємозв'язку фольклору з педагогікою Ю. Ступак присвятив цілу низку своїх праць, позиціонуючи його як найбільш яскравий прояв народної педагогіки, її конкретної та практичної реалізації в усі часи. Етнопедагогічні погляди Юрія Петровича знайшли докладне обґрунтування в таких працях, як «Педагогічні погляди О. В. Духновича» (Братислава, 1956), «Педагогічні ідеї в українській народній поетичній творчості» (Суми, 1958), «Виховне значення українського фольклору» (Київ, 1960) та ін. Всього ж творча спадщина українського вченого включає в себе понад двадцять праць, предметом яких є проблеми вивчення виховного значення фольклору, його впливу на розвиток і становлення особистості від народження впродовж усього життя.

Перші розвідки Ю. Ступака, присвячені питанням етнопедагогіки, датовані 50-ми роками ХХ століття. Заслуговує на увагу звернення вченого до педагогічних поглядів О. Духновича – одного із засновників вітчизняної народної педагогіки. Юрій Петрович усебічно аналізував наукову спадщину Закарпатського Будителя, виокремлюючи його погляди на народні джерела педагогіки, роль і місце фольклору у вихованні національно свідомого громадянина.

О. Духнович позиціонується сумським дослідником як автор антологій людського досвіду, досягнень культури та принципів народної моралі. Аналіз численних наукових розвідок та навчально-методичної літератури [3, 4, 5, 6]. дозволяє наголосити на солідарності Ю. Ступака з відомим просвітником, «зачинателем народності нашої»: позиціонування народної творчості як важливого засобу розумового, морального і патріотичного виховання дітей; підтримка тези «Людина без народності подібна до вовка-кочівника, якому всілякий ліс вітчизною є.

Варто зауважити, що в своїх етнопедагогічних наукових пошуках Ю. Ступак апелював до таких авторитетних постатей української культури, літератури,

філософії, як Г. Сковорода, К. Ушинський, Т. Шевченко, які високо цінували надбання народної педагогіки. Так, вченому імпонували слова Г. Сковороди: «Учитель належить бути всюдисущим в народі, адже основа освіти має бути із народу, заради народу, для народу, народною». Ю. Ступаку імпонувало широке використання у творах Григорія Савича зразків народної творчості, як-то підкріплення всіх моральних висновків приказками («Добре братство краще за багатство», «Не май сто карбованців, а май одного друга»), що сприяло вихованню у юнацтва пошани та любові до праці, почуття дружби і взаємодопомоги, засудженню пихи й зарозумілості.

Вислів К. Ушинського «Перший вихователь – народ» став камертоном усієї педагогічної діяльності Ю. Ступака. Зауважимо, що до поглядів К. Ушинського на роль фольклору в освітньому і виховному просторі сумський дослідник неодноразово звертався у своїх педагогічних працях, зокрема у статті «Костянтин Ушинський і фольклор» та ін. Ю. Ступак підкреслював актуальність думок Костянтина Дмитровича, зокрема щодо позиціонування фольклорного твору як «вікна, через яке ми можемо показати

дітям ту чи іншу сторону народного життя», українських народних пісень як прекрасного матеріалу для виховання високих моральних і етичних уявлень, «найблагородніших і найніжніших почуттів у серці молодого покоління». Юрій Петрович був цілком солідарним з К. Ушинським у тому, що український народ «добряче потрудився для нас і створив велику мову і велику поезію».

У статтях про творчість Л. Глібова, П. Грабовського, М. Коцюбинського, Лесі Українки, І. Франка дослідник звертає увагу на педагогічний потенціал їх доробку, який здебільшого реалізується за рахунок звернення до надбань народної творчості: вживання різноманітних її жанрів, численного цитування, наведення прикладів, порівнянь тощо.

Особливе місце автор відводив вивченню народного підґрунтя педагогічних поглядів Т. Шевченка. В 60-ті роки ХХ століття у своїх наукових пошуках етнопедагогічного напрямку Ю. Ступак розширив шевченкознавчий аспект літературознавчих та історико-педагогічних робіт. Дослідник докладно аналізував «Буквар» й окремі художні твори Т. Шевченка з точки зору пропагування народних думок на освіту й виховання, які широко представлені в українському

фольклорному просторі. Найбільш виразними в цьому плані стали статті Ю. Ступака «Фольклор у «Букварі» Т. Г. Шевченка» (1962 р.), «Використання Шевченком народної творчості з навчально-виховною метою» (1963 р.) [, «Шевченко і народна педагогіка» (1964 р.), у яких, поміж іншого, виокремлювалися погляди Великого Кобзаря щодо вагомого педагогічного значення народної творчості.

Як педагог і літературознавець Ю. Ступак проаналізував подані у творах Т. Шевченка фольклорні матеріали, зазначаючи, що звернення до них у навчальній роботі розкривало перед учнями багатство й красу рідної мови, «давало їм зразки соковитого народного слова». Так, у «Букварі» серед матеріалів, призначених для читання, зразки народної творчості займають головне місце (їм відведено майже половину книжечки), що «вчать єдності між словом і ділом, кличуть до активності... викривають індивідуалізм, лицемірство, байдужість до людини». Зокрема, Т. Шевченко зауважував на педагогічному значенні «Думи про пирятинського поповича Олексія» та «Думи про Марусю Богуславку», що виховували благородство, гуманізм, патріотизм.

Солідаризуючись із Великим Кобзарем щодо важливої ролі фольклору у формуванні молодого покоління, Ю. Ступак виокремлював жанри народної творчості з найбільшим педагогічним потенціалом (казки, прислів'я і приказки, пісні, думи, перекази, загадки, скоромовки тощо). Так, у ліричній пісні він цінував її змогу звеличувати благородство й душевну красу людини, у героїчній пісні й думі – відвагу. На думку Ю. Ступака, загадка розвивала кмітливість і спостережливість, казка – художню уяву, скоромовка вдосконалювала мову дитини. Найбільшу увагу вченого і педагога привертала такі фольклорні жанри, як приказки та прислів'я, в яких він вбачав глибокий життєвий й філософський зміст, синтезований досвід простого народу.

Дослідник наголошував, що високохудожня, образна форма вираження різних жанрів художньої творчості збільшувала силу виховного впливу, полегшувала не лише розуміння й запам'ятовування основної думки, змісту творів, але й сприяла їх емоційному сприйманню.

Ю. Ступак звертав увагу на таку важливу з дидактичної точки зору ознаку фольклору, як врахування вікових особливостей слухачів і виконавців, а його праці містили

конкретні методичні вказівки, до яких жанрів потрібно звертатися у тому чи іншому віці [8, с.65]. Так, розкриваючи значення народної творчості у вихованні дітей найменшого віку, науковець здійснив розлогу характеристику колискових пісень, які імпліцитно починали знайомство дитини зі світом та в яких окремими штрихами проглядалося «зерно народного характеру», що відзначалися глибокою задушевністю, чутливістю, спонукали до спостережливості, виражали надії на майбутнє щастя дитини. Зокрема, дослідник наводить приклад української народної колискової пісні, в якій яскраво представлено ставлення до дитини:

Ой, щоб спало – щастя мало,

Ой, щоб росло – не боліло,

На серденько не кволіло.

Соньки-дрімки в колисоньку,

Добрий розум в голівоньку,

А рісточки у кісточки,

Здоров'ячко у сердечко.

Аналіз праць Ю. Ступака засвідчує переконаність дослідника у тому, що дитячий фольклор, тобто народна творчість розрахована на дітей, сприяє їх розумовому,

моральному й фізичному вихованню, пробуджує творчі нахили і здібності. Різноманітні пісеньки-ігри (потішки, ладушки тощо) зацікавлюють малят не тільки змістом, а й багатством, красою, різноманітністю звуків і рухів, викликають радісний настрій, почуття бадьорості. Вони привчають бачити світ різнобарвним, мінливим, сповненим чудових таємниць і відкриттів. Саме у процесі знайомства з усною народною творчістю розвиваються розум і пам'ять, збагачуються уява і мовлення маленьких слухачів, з'являється відчуття життєрадісності.

В етнопедагогічних працях було розкрито вплив засобів народної педагогіки різних видів і жанрів на розвиток мислення, пам'яті, уяви, почуттєвої сфери і позитивних рис характеру у вихованців та наголошувалося на необхідності забезпечення єдності педагогічних та естетичних вимог до художніх творів, що використовуються у вихованні дітей.

Педагогічний вплив народної педагогіки на формування особистості важко переоцінити. Діти й підлітки сприймають її легко, природно і просто, навіть не відчуваючи, що їх виховують. Те ж саме можна сказати і про студентів-іноземців. Українські казки, приказки та

прислів'я, народні пісні подобаються молодим людям. Вони добре розуміють виховний потенціал таких творів. Цілком справедливими виглядають слова К. Ушинського, що "виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої нема в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу".

Народна мудрість «Навчай народ, навчайся у народу» звучить актуально в усі часи. На різних мовах і в різних країнах: від аравійських пустель до холодних арктичних земель.

Список літератури

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 206 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Євтух В. Б. Етнопедагогіка: навч. посібник / В. Б. Євтух, А. А. Марушкевич, Н. М. Дем'яненко, В. В. Чепак. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. – Ч. 1. – 149 с.
4. Кузь В. Основи національного виховання: концептуальні положення / В. Кузь, Ю. Руденко, З. Сергійчук. – Умань: ІСДО, 1993. – 109 с.

5. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навчальний посібник / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К.: Знання, 2006. – 447 с.: іл.
6. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка / В. А. Мосіяшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 174 с.
7. Похілько О. В. Основні напрями науково-педагогічної спадщини
Ю. Ступака / О. В. Похілько // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси, 2016. – № 12. – С. 92–98.
8. Похілько О. В. Фольклор як засіб виховання дітей молодшого віку в педагогічній спадщині Ю. П. Ступака / О. В. Похілько // Освітні інновації : філософія, психологія, педагогіка : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (3 грудня 2015 р.). – Суми, 2015. – Ч. 4. – С. 62–66.
9. Похілько О.В. Педагогічна діяльність та творча спадщина Юрія Петровича Ступака (1911-1979)/О.В.Похілько//СумДПУ ім.А.С.Макаренка: автореф дис... канд. пед.наук:13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» – Суми, 2017. – 20 с.
10. Стельмахович М. Г. Мудрість народної педагогіки / М. Г. Стельмахович. – К.: Знання, 1971. – 48 с.
11. Ступак Ю. П. Виховне значення українського фольклору / Ю. П. Ступак. – К.: Знання, 1956. – 64 с.
12. Ступак Ю. П. До вивчення народної педагогіки / Ю. П. Ступак // Наукові записи Сумського державного

педагогічного інституту. Серія : Філологія. – 1957. – Т. 6, вип. 2. – С. 160–173.

СЕКЦІЯ 3

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Дехінсілу Аденсола Ннеамака,
студентка МЦ.м-811, Нігерія
Пилипенко-Фріцак Н. А.
м. Суми, СумДУ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Інтеграція України у світовий освітній простір зумовлює нове бачення основної мети вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах, зокрема вивчення української мови іноземними студентами, які навчаються у

медичному інституті. Навчання студентів-медиків мови спеціальності передбачає вивчення нової наукової термінологічної лексики, синтаксичних і граматичних конструкцій, мовних норм, які властиві науковому стилю, застосування отриманих умінь і навичок при виконанні різноманітних завдань, вміння отримувати та передавати інформацію професійно-навчальних текстів в усній і письмовій формах, розвиток набутих знань у різних видах мовленнєвої діяльності.

Концепція вивчення української мови як іноземної ґрунтується на українських та загальноєвропейських законодавчих документах, таких як Закон України «Про вищу освіту», «Про засади державної мовної політики», Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України, Державного стандарту з української мови як іноземної, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти тощо [5, с. 12-13].

Перед вищими навчальними закладами стоїть завдання модернізації змісту освіти, розробка й впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, створення

умов для всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Реформування сучасної вищої школи, процес євроінтеграції вимагають підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців, центрується навколо однієї мети – розвитку структурних елементів професіоналізму, за допомогою яких формується особистість майбутнього спеціаліста. Пріоритетними професійними якостями будь-якого фахівця є вміння контактувати з людьми, вміння самостійно, у межах компетенції, приймати рішення і нести за нього відповідальність, навички міжособистісного спілкування.

Мета мовної підготовки іноземних громадян полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: навчально-науковій, суспільно-політичній і соціально-культурній, побутовій, а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу [2, с. 2]. Зміст мовної освіти іноземців, що навчаються в українських вишах, поєднує чотири взаємопов'язані складники: лінгвістичний, мовленнєвий, фаховий, соціокультурний. Як зазначено у Концепції мовної освіти іноземців у вищих

навчальних закладах України, фаховий змістовий складник націлений на формування загальнонавчальної та професійної компетентності іноземних громадян; ґрунтується на мовному та мовленнєвому, зокрема термінологічному, матеріалі, що відображає особливості письмових та усних текстів зі спеціальності студентів; є підґрунтям формування вмінь у видах мовленнєвої діяльності, які є актуальними для реалізації комунікативних потреб іноземних студентів, здійснення професійної комунікації відповідного напрямку освіти [2, с. 6-7].

Одним з напрямів професійної підготовки майбутніх спеціалістів-медиків є формування в них професійно значущих якостей, зокрема комунікативних, оскільки комунікативна діяльність є визначальним фактором ефективності професійної діяльності. Професія лікаря належить до професій типу «людина – людина», отже професіоналізм фахівця залежить насамперед від його комунікативних якостей, стилю спілкування, від сили впливу на поведінку інших людей та інтегральної чутливості до об'єкта, процесу й результату професійної діяльності [3, с. 21].

Навчання студентів-медиків мови спеціальності передбачає вивчення нової наукової термінологічної лексики, синтаксичних і граматичних конструкцій, мовних норм, які властиві науковому стилю, застосування отриманих умінь і навичок при виконанні різноманітних завдань, вміння отримувати та передавати інформацію професійно-навчальних текстів в усній і письмовій формах, розвиток набутих знань у різних видах мовленнєвої діяльності. Ці знання необхідні для створення та реалізації на практиці професійно спрямованої діалогової комунікації.

Розвиток професійного діалогічного мовлення входить до переліку спеціальних компетентностей, формування яких має забезпечити навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна». Зокрема, у примірній програмі дисципліни «Українська мова як іноземна» **діалогічне мовлення зазначене як** одна з ключових компетентностей студента-медика, характеризується як «здатність організовувати інформативний діалог із елементами прескриптивного діалогу, діалог-дискусію, використовуючи розвинену тактику мовленнєвого спілкування (починати й закінчувати розмову в ситуаціях різного ступеня складності, вербально

та за допомогою невербальних засобів спілкування реалізовувати комунікативні завдання; уточнювати деталі повідомлення

співрозмовника, підхоплювати й розвивати його думку, аргументувати та рекомендувати власні судження, враховуючи «дистанції» у спілкуванні; забезпечувати психологічний комфорт» [4, с. 7].

Підкреслюючи поступовість процесу підготовки англомовних студентів-медиків до професійного діалогічного спілкування, М. Цуркан виділяє наступні етапи:

1). Етап мотивації, на якому викладач чітко сформулює студентам основні цілі та кінцеву мету побудови професійного діалогу, акцентує увагу на необхідності ведення діалогу впродовж усього процесу навчання як показника професійного спілкування; **2). Етап засвоєння лексичного мінімуму професійної лексики,** основна увага якого зосереджується на лексичній роботі, а граматичні навички виконуватимуть допоміжну функцію; **3). Етап розвитку монологічного мовлення** передбачає розвиток уміння студента формулювати власну думку щодо певної проблеми; **4). Етап моделювання професійної ситуації** як

засобу стимуляції та розвитку мовлення, підвищення рівня комунікативної активності студента; **5). Етап розподілу ролей і побудови усного діалогу (спонтанного чи підготовленого) має на мети формування навичок логічного мислення через правильну послідовність запитань, пошук причинно-наслідкових зв'язків, виокремлення головної й другорядної інформації, диференціація запитань лікаря на загальні та уточнюючі; 6). Етап побудови усного діалогу з письмовим заповненням лікарем медичної карти хворого, спрямований на розвиток усного мовлення в поєднанні з розвитком навичок письма [6].**

У мовленнєвій діяльності лікаря зазвичай виділяють 4 основні види спілкування: 1) у системі «лікар – пацієнт»; 2) у системі «лікар – медичний персонал»; 3) у системі «лікар – лікар»; 4) у системі «лікар – родичі пацієнта». У кожній з систем лікар вибирає дискурсивну стратегію – спосіб комунікативної поведінки, спрямований на досягнення мети спілкування, шляхом послідовного вирішення комунікативних завдань.

Комунікація у системі «лікар-пацієнт» є, на наш погляд, сферою спілкування, в якій студенту-медику

найбільш важливо проявити всі мовленнєві вміння, щоб показати свій професіоналізм. У цій системі особливу увагу слід приділяти такій комунікативній ситуації як збір анамнезу шляхом ретельного розпитування.

На просунутому етапі навчання студенти-іноземці медичного інституту залучаються до професійний діалог, що допомагає виробити навички професійного діалогічного спілкування при вирішенні загальної проблеми, вміння слухати і коректно реагувати на висловлювання співрозмовника. Для студентів-іноземців медичного інституту СумДУ викладачами кафедри мовної підготовки було розроблено навчально-методичний посібник з української мови «Я буду лікарем!» [1], мета якого – допомогти студентам-іноземцям, які навчаються в англomовних групах, підготуватися до спілкування в навчально-професійній сфері на практичних заняттях з української мови. Матеріали навчально-методичного посібника спрямовані на формування у іноземних студентів навичок професійного мовлення в усній і письмовій формах і навичок мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування, формування та розвиток діяльнісного комунікативного

компонента, лінгвістичної та комунікативної компетенції у сфері навчально-професійного спілкування. Основу операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх лікарів до професійного спілкування становлять наступні комунікативні дії: ведення діалогу з пацієнтом з метою встановлення паспортних даних хворого і заповнення паспортної частини медичної карти під час прийому; ведення з хворим діалогу-розпитування з метою виявлення загальних скарг і оформлення запису скарг у медичну картку; ведення з хворим діалогу-розпитування з історії певного захворювання і оформлення відповідного запису в медичному документі; ведення з хворим діалогу-розпитування з історії його життя і оформлення запису в медичній карті; ведення з пацієнтом діалогу-розпитування анамнезу та оформлення відповідного запису.

Отже, підготовка студентів-іноземців на заняттях із української мови як іноземної до професійно спрямованої діалогічної комунікації – тривалий процес, що передбачає мотивацію студентів, вивчення нової наукової термінологічної лексики, синтаксичних і граматичних конструкцій з подальшим їх включенням у діалогічне

мовлення, мовних норм, які властиві діалогічній комунікації, розігрування діалогу з подальшим заповненням медичної картки пацієнта.

Список літератури

1. Бурнос Є.Ю., Пилипенко-Фріцак Н.А. Я буду лікарем! : навч.-метод. матеріали з української мови для інозем. студ. мед. ін-ту СумДУ. Суми : 2017. 104 с.
2. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України : проект виправлений та доповнений. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/lang/ru/concept.php> (дата звернення : 20.04.2020)
3. Рагріна Ж.М. Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 298 с.
4. Українська мова як іноземна : примірна програма навчальної дисципліни підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ, 2017. 54 с.
5. Ушакова Н., Тростинська О. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Випуск 9. С. 12–21
6. Цуркан М.В. Підготовка англомовних студентів-медиків до ведення професійного діалогу на заняттях із української мови як іноземної. *Мова і соціум: етнокультурний аспект*: матеріали VII Міжнародної наукової інтернет-конференції

молодых ученых (м. Бердянськ, 18–19 жовтня 2018 р.).
Бердянськ: БДПУ, 2018. С. 99-101.

С. Рагимов, Д. Бабаев, студенти гр.Ф-91р, Азербайджан
Научный руководитель: *Казанджиева М. С.*,
к. пед. наук, г. Сумы, СумГУ

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ТРАДИЦИИ И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В КУЛЬТУРЕ АЗЕРБАЙДЖАНА

Менталитет азербайджанского народа исторически складывался как гуманитарно-политический мост между Западом и Востоком. Азербайджан по праву может гордиться тем, что на практике сумел доказать: ислам не только совместим с прогрессивным светским развитием страны, но и позволяет всему обществу заиграть совершенно уникальными, многообразными гранями, максимально полно и бережно использовать историческое и культурное наследие во имя гармоничного развития.

Сегодняшний Азербайджан уже приобрел устойчивый имидж реально и эффективно действующего *моста цивилизаций*. Произошло это прежде всего благодаря активной межкультурной дипломатии, общей атмосферы

высокой толерантности, присущей, к сожалению, сегодня далеко не всем исламским странам.

Сегодня Азербайджан реализует данный ему временем исторический шанс, укрепляя свое влияние в исламском мире как страны *прозападного толка*. Азербайджан – участник Организации Исламская Конференция (ОИК) с 1992 года. Он постепенно увеличивает там свой вес и предлагает собственные инициативы в рамках этой авторитетной организации. Азербайджан добился того, что в 2009 году Баку стал в ряду первых городом-столицей исламской культуры, утвердив тем самым новый проект межисламского культурного сотрудничества [1].

Азербайджанскому обществу удалось обойти трудности интеграции исламского сознания в западный и прежде всего европейский мир. Для этого нужна такая форма ислама, которая устраивала бы как мусульман, так и Европу. Азербайджан предлагает такую модель. Известно, что в самой Европе вместе с ростом влияния ислама на мировые процессы, увеличением количества мусульман растут и опасения, порой националистические, ксенофобские. Конфликтами на религиозной почве охвачен целый ряд

европейских государств. В этом контексте опыт интегрального сочетания Запада и Востока в азербайджанской ментальности приобретает особую актуальность.

Азербайджанский народ, являющийся одним из наиболее древних народов мира, по праву гордится своими историческими памятниками материальной культуры, своей богатой литературой, искусством и музыкальной культурой. Хотя каждый вид искусства в нашей стране сам по себе прошел длительный и сложный путь развития, они, тем не менее, составляют единое целое и позволяют составить полное представление о «культурном пространстве» Азербайджана [2].

Искусство Азербайджана, как и его природа, разнообразно, целостно и богато. Одно из важнейших мест занимают *народные промыслы*, связанные с повседневной жизнью азербайджанского народа. Это искусство с древнейших времен и до наших дней охватывает весьма широкую сферу – от одежды и до разнообразных украшений и хозяйственного инвентаря. Естественно, особенности быта азербайджанского народа, его эстетическая направленность,

одним словом, его национальное лицо, самосознание особенно ярко отражается в этом виде искусства. Не случайно в богатейших музеях мира можно встретить многочисленные прекрасные образцы народных промыслов Азербайджана. В богатейших экспозициях музейных коллекций Лондонского Музея Виктории и Альберта, Парижского Лувра, Вашингтонского Метрополитена, музеев Вены, Рима, Берлина, Стамбула, Тегерана, Каира можно увидеть произведения народного прикладного искусства, созданные мастерами из Тебриза, Нахчывана, Гянджи, Газаха, Губы, Баку, Шеки, Шамахи и Карабаха.

Азербайджанские народные промыслы, широко применяемые в современной жизни и быту, имеют большую и богатую историю. Произведения искусства, изготовленные из металла, найденные в Нахчыване, Мингячевире, Кедабеке, Газахе, Гяндже и других местностях, инасчитывают около 5000 лет. Найденные на этих территориях образцы посуды, оружия и украшений являются ценнейшими источниками информации о мастерстве людей, чьими руками были созданы эти образцы.

Предметы материальной культуры, найденные при раскопках на территории Азербайджана, свидетельствуют о том, что наши предки еще во втором тысячелетии до нашей эры изготавливали из бронзы посуду, кинжалы, топоры, пояса и другие предметы украшения изящных форм и пользовались ими в жизни и быту. Среди образцов предметов, сделанных из металла, есть такие, по украшениям и изображениям которых мы можем ознакомиться с обычаями и традициями людей того времени, их религиозными взглядами и даже одеждой [1, 3].

Исторические, этнографические и художественные особенности народного творчества отражаются *в одежде*. Эта особенность проявляется как в одежде определенной формы и ее украшениях, так и в образцах художественного шитья, вязания и текстиля. При археологических раскопках на территории Азербайджана были обнаружены иголка и шило, сделанное из бронзы в начале бронзового периода (III тысячелетие до нашей эры). Глиняные скульптуры, найденные в Кюльтепе и Мингячевире (II тыс. до н.э.), и печати-напалечники (V век до н.э.) дают представление об одежде того времени. А в могилах Мингячевирской

катакомбы (V–VI вв. нашей эры) найдены остатки одежды, сшитой из различных шелковых тканей. При раскопках также найдены многочисленные украшения из золота, относящиеся к III–IV века до н.э., глиняная посуда и многое другое, убедительно свидетельствующее о том, что азербайджанцы еще с древнейших времен обладали высокой материальной культурой.

Различные рисунки, запечатленные на домашней утвари и предметах украшения, сделанных из меди, бронзы и золота, доказывают существование *изобразительного искусства* в этих краях еще в древние времена. Так, например, в городе Маку (Южного Азербайджан) была найдена фигурка лошади, сделанная из глины (II тыс. до н.э.) и украшенная цветочными узорами. А на золотой пиале, обнаруженной на холме Гасанлы вблизи озера Урмия (I тыс. до н.э.), изображен лев с попоной на спине, что свидетельствуют о том, что искусство ковроткачества, являющееся одной из ветвей народного искусства Азербайджана, имеет очень долгую историю. При археологических раскопках в Мингячевире, в могилах-

катакомбах, относящихся к I–III вв., были обнаружены остатки паласов и ковров.

Согласно археологическим материалам и письменным источникам, ковроткачеством в Азербайджане занимались еще со времен бронзового периода (конец II тыс. н.э. начало I тыс.). О развитии ковроткачества в Азербайджане сообщали Геродот, Клавдий Элиан, Ксенофонт и другие историки древнего мира. В разные времена в отдельных школах ковроткачества Азербайджана (Губа, Баку, Ширван, Гянджа, Газах, Карабах, Тебриз) были сотканы ковры, красотой которых люди восхищаются и сегодня. Многие из них хранятся в известных музеях мира [2, 3].

Среди древнейших образцов изобразительного искусства исключительно важное значение имеют наскальные изображения Гобустана, относящиеся к VIII-V вв. до н.э., рисунки в горах Айычынгылы и Перичынгыл вокруг озера Залха (Кельбаджарский район), относящиеся к началу бронзового периода (III тыс. до н.э.), а также наскальные рисунки в горах Гемигая севернее от города Ордубад. Особый интерес представляют изображения на скалах Гобустана. Здесь запечатлены отдельные

динамические сюжеты, связанные с охотой, животноводством, земледелием, разные сцены, изображения людей и животных. Гобустанские наскальные рисунки-пиктограммы охватывают многовековой исторический период – от первобытнообщинного строя до этапа феодализма. Среди гобустанских наскальных рисунков особый интерес заслуживает рисунок, где изображены люди, исполняющие танец "яллы".

С древнейших времен Азербайджан славился не только произведениями изобразительного искусства, но и произведениями архитектуры. Девичья Башня и комплекс Дворца Ширваншахов в Баку, мавзолеи Момине Хатун и Юсифа ибн Кюсеира, созданные известным зодчим Аджеми в Нахчыване, дворец Панахали хана, дом поэтессы Натаван в Шуше, рисунки на стенах дворца шекинских ханов – все это жемчужины архитектурного искусства [3].

Азербайджанская музыка, обогатившая сокровищницу мировой музыкальной культуры своими редкими жемчужинами, имеет многовековые традиции. В азербайджанском национальном музыкальном искусстве

особое место занимают такие жанры, как народные песни, танцы и ашугское творчество.

Краеугольным камнем, фундаментом азербайджанской национальной музыки являются мугамы. С древнейших времен национальная музыка развивалась параллельно с литературой, например, искусство мугама – вместе с восточной поэзией. Наиболее распространенные жанры азербайджанской национальной поэзии – гошма, мухаммес, устаднаме, гыфылбенд, а ее поэтическими формами – герайлы, дивани, гошма, теджнис, являющиеся наиболее любимыми формами ашугского творчества.

Азербайджанское искусство, как и история нашего народа, – древнее и богатое. О значении культурного наследия азербайджанского народа свидетельствуют следующие факты: образцы рукоделия и ковров, созданных народными мастерами в разное время, хранятся в самых известных музеях мира, азербайджанский мугам по инициативе ЮНЕСКО включен в список культурного наследия человечества, и это далеко не полный перечень достижений азербайджанской культуры [3].

Перед нацией никогда не стоял выбор – или то, или другое, никогда не стоял вопрос об отказе от собственных национальных традиций. И поскольку Азербайджан исторически находился на перекрестке различных мировых культур, выбор всегда был в пользу синтеза культур. Современный Азербайджан сознательно развивает едва ли не главное наследие своего исторического прошлого – *плюрализм религий и культур*, который исторически, веками закладывался в ментальность народа, в бытовые традиции и в каждодневную поведенческую культуру.

Список литературы

1. Culture of Azerbaijan – history, people, traditions <https://www.everyculture.com/A-Bo/Azerbaijan.html> (дата обращения: 01.04.2020).
2. National Traditions of Azerbaijan <http://www.orangesmile.com/travelguide/azerbaijan/traditions.htm> (дата обращения: 04.04.2020).
3. Culture of Azerbaijan <https://www.everyculture.com/A-Bo/Azerbaijan.html> (дата обращения: 15.04.2020).

СЕКЦІЯ 4

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вішал Шарма, студент ЛС-633ан,
Індія
Науковий керівник: *Скварча О. М.*
м. Суми, СумДУ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Одним із пріоритетних завдань сучасної школи є виховання особистості, здатної ефективно працювати і навчатися протягом життя. Найважливішою умовою й водночас показником успішності процесу формування ініціативної, самостійної особистості, яка бажає та вміє вчитися, прагне до постійного й активного накопичення знань, є пізнавальна активність, ставлення до засвоєння знань, мотиви пізнавальної діяльності.

Видатний педагог В.О. Сухомлинський вважав, що майстерність учителя полягає в умінні вчити дітей мислити [1]. На думку педагога, навчальний процес у сучасній школі повинен розвивати всемогутню радість пізнання [2, с. 27]. Тому вчитель, зокрема вчитель іноземної мови, має використовувати адекватні педагогічні засоби, спрямовані на збереження й подальший розвиток природної допитливості учнів, на формування їхньої зацікавленості, самостійності, наполегливості у процесі навчання [21].

Проблема розвитку пізнавальної активності особистості набуває особливої актуальності в наш час. Важливе значення для розвитку пізнавальної активності школяра та студента має будь-який освітній рівень, включно з етапом навчання у вищому навчальному закладі. Іноземці, котрі прибувають до України з метою навчання, потрапляють у цілковито нове соціально-культурне середовище, адаптація в якому супроводжується активізацією пізнавальних процесів. Тому викладач, зокрема викладач української мови як іноземної, має використовувати адекватні педагогічні засоби, спрямовані на збереження та подальший розвиток природної

допитливості молодих людей, на формування їхньої зацікавленості, самостійності, наполегливості в процесі навчання [9, с. 51]. Одним із засобів, спрямованих на розвиток пізнавальної активності студентів, є інтенсивне та науково обгрунтоване використання інформаційних технологій.

Розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій активно займаються такі дослідники, як Є.І. Дмитрієва, С.В. Новиков, Є.С. Полат, Т.А. Полипова, Л.А. Цветкова, Н.В. Апатова, В.П. Беспалько, Г.Е. Борецька, Л.П. Бочарова, Н.Д. Гальскова, А.Ф. Єфременко, І.Є. Колесникова та ін. [5; 6; 7; 8; 15; 17]. Крім того, на сьогодні вже набуто певний практичний досвід використання нових інформаційних технологій під час вивчення іноземної мови учнями, який свідчить про невпинний інтерес педагогів-практиків до пошуку шляхів ефективного використання вищезазначених технологій як засобу розвитку пізнавальної активності учнів.

Мета статті – розкрити сутність поняття «комп'ютерні технології навчання» та особливості їх використання на уроках української мови як засобу розвитку пізнавальної

активності іноземних студентів, розглянути основні відмінності комп'ютерних технологій від традиційних методів навчання. Перш ніж визначити сутність поняття «пізнавальна активність», проаналізуємо поняття активності, тісно з ним пов'язане. Сучасний словник іношомовних слів подає наступні тлумачення досліджуваних понять: *активний* – «діяльний, енергійний; який розвивається», *активність* – «енергійна, посилена діяльність; діяльна участь у чому-небудь» [18, с. 35]. Розширюючи тлумачення цього терміна в лінгвістичній літературі, можна знайти такі синонімічні ряди: «активний, діяльний, енергійний, ініціативний»; «активність, енергія, ініціатива» [13, с. 8]. **Загальне поняття активності визначається як психічна якість, риса характеру людини, що виражається в посиленій діяльності людини** [18].

Важливе місце у процесі навчання займає пізнавальна активність студентів та її розвиток. За визначенням Т.А. Алексєєнко, пізнавальна активність – це поєднання цілеспрямованої напруженої розумової і практичної навчальної праці, творчого підходу й самостійності в

оволодінні знаннями, уміннями, навичками та способами діяльності, спрямованими на досягнення мети навчання і здатності ставити перед собою нові завдання [3]. Г.І. Щукіна розглядає пізнавальну активність як **цінне і складне особистісне утворення**, яке виражає особливий стан студента і його ставлення до діяльності [2]. Найбільш ємне визначення пізнавальної активності, на наш погляд, належить В. Лозовій, яка розглядає це поняття як рису особистості, що виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, котра передбачає прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності [12].

Перш ніж розпочати характеристику особливостей використання інформаційних технологій на уроках УЯІ, необхідно розкрити сутність поняття «інформаційні технології». Загалом інформатизація є одним із головних напрямів сучасної науково-технічної революції. Сучасні науковці розуміють інформатизацію як процес перебудови життя суспільства на основі використання достовірного, вичерпного та своєчасного знання в усіх суспільно значущих

видах діяльності [10]. Поняття «інформаційні технології» з'явилося з виникненням інформаційного суспільства і було вперше проаналізовано академіком В.М. Глушковым [10].

Вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду використання засобів новітніх інформаційних технологій, зокрема комп'ютера, з метою навчання, а також теоретичні дослідження в галузі проблем інформатизації освіти дозволяють констатувати, що включення комп'ютера в навчальний процес спричиняє вплив на засоби навчання, які використовуються в процесі викладання того чи іншого предмета, зокрема, застосування засобів нових інформаційних технологій деформує традиційно сформовану структуру навчального процесу.

Основною метою нових інформаційних технологій навчання є підготовка студентів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, а до педагогічних завдань належать інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності; система інтеграції предметних галузей знань; розвиток творчого потенціалу учнів; розвиток умінь експериментально-дослідницької діяльності; формування

інформаційної культури особистості; реалізація соціального замовлення, обумовленого інформатизацією сучасного суспільства тощо [14, с. 9].

Інформаційні технології мають наступні властивості: предметом обробки є відомості; метою процесу – одержання інформації; засобом здійснення інформаційного процесу – програмні комплекси; процеси обробки даних включають окремі операції відповідно до проблемної сфери; вибір керуючих дій на процеси виконується особами, які приймають рішення; критеріями оптимізації процесу є вірогідність, надійність, цілісність і своєчасність інформації [14, с. 10].

Інформаційні технології створюють нові можливості для розвитку суспільства і мають стратегічне значення для ефективного використання інформаційних ресурсів; оптимізації та автоматизації інформаційних процесів [20, с. 15]. Отже, за сучасними уявленнями, нові інформаційні технології – це сукупність принципово нових засобів і методів обробки даних, що вбудовуються в педагогічні системи та являють собою цілісні технологічні системи, що забезпечують цілеспрямований збір, збереження, обробку,

передачу і представлення інформації, необхідної для навчально-виховного процесу [21].

Застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі значно урізноманітнює процес сприйняття, осмислення та переробки інформації. Вони мотивують, активізують і зосереджують увагу учнів на потрібному матеріалі, що сприяє кращому усвідомленню та запам'ятовуванню інформації.

У педагогічній практиці інформаційними технологіями навчання називають усі технології, які використовують спеціальні технічні інформаційні засоби. За визначенням Г.К. Селевка, *комп'ютерні технології навчання* – це процес підготовки та передачі пізнавальної інформації учневі, засобом здійснення яких є комп'ютер [9, с. 55]. У педагогічному словнику зазначено, що інформаційні технології в навчанні – це не лише використання комп'ютерів у навчальному процесі, а й формування інформаційно-пошукових навичок. У науковій літературі *комп'ютерні технології навчання* визначено як сукупність засобів (програмного і технічного забезпечення, теоретичних знань, методичних прийомів) і способів їх

використання для ефективної діяльності тих, хто навчається, і тих, хто навчає [1].

Більшість учнів та студентів у процесі навчання стикаються з певними проблемами, пов'язаними з труднощами оволодіння навчальним матеріалом, унаслідок чого спостерігається апатія, байдужість, зниження інтересу до навчання. Комп'ютерні технології є одним із чинників підвищення інтересу до навчання. Психологічні дослідження свідчать, що більш ніж у 60% людей переважає зоровий тип пам'яті, тому використання комп'ютерних технологій допомагає в розвитку пам'яті, уваги, спричиняє зростання зацікавленості та формування позитивного ставлення до вивчення предмета. Кожне заняття викликає емоційний підйом, навіть студенти, які «відстають» від інших, з охотою навчаються, а поганий результат, який є наслідком прогалин у знаннях, спонукає їх звернутися по допомогу до викладача або самостійно набути цих знань [3, с. 23].

Використання комп'ютера в процесі вивчення іноземної мови сприяє зацікавленню студентів. Під час роботи з навчальною програмою діє методичний прийом «перенесення» студентів в іншомовну ситуацію, наближену

до реального життя. У них також виникає інтерес до роботи з комп'ютером, зокрема з різноманітними комп'ютерними програмами [16, с. 39]. Тож застосування на заняттях комп'ютерних навчальних програм – досить ефективний і доцільний засіб у навчанні іноземних студентів української мови, спрямований на розвиток їх комунікативних здібностей. Крім того, використання комп'ютерних технологій у викладанні української мови як іноземної дозволяє відійти від традиційних форм навчання й підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності студентів, оптимізувати засвоєння мовних структур і граматичних правил, а також подолати монотонність заняття при формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції іноземців. Однак зауважимо: лише викладач зі сформованою інформаційною культурою здатен до створення й ефективного використання в навчальному процесі методичного забезпечення, заснованого на інформаційних технологіях.

За допомогою комп'ютера вивчати іноземну мову легше, ніж за допомогою традиційних навчально-методичних комплексів, адже він поєднує в собі можливості

книги, аудіо та відео, а за наявності доступу до мережі інтернет є джерелом нескінченної кількості автентичних іншомовних текстів. У комп'ютері, на відміну від традиційних засобів навчання, матеріал подається за допомогою аудіо, відео й анімації, що значно полегшує його сприйняття та засвоєння [2, с. 26].

Нині на ринку навчального програмного забезпечення України з'являються різні програмні продукти. Багатофункціональність запропонованих комп'ютерних програм дає можливість постійно урізноманітнювати навчальну діяльність, робить її доступною і цікавою для кожного учня. Новітній напрямок застосування інформаційних технологій пропонує наступний порядок дій: спочатку – педагогічне завдання, потім – технологія його розв'язання, причому інформаційні технології обираються тільки там, де їх застосування дає змогу отримати кращий результат. На наш погляд, такий напрямок застосування сучасних інформаційних технологій уможливорює розширення можливостей дидактичного забезпечення викладання будь-якої дисципліни. Наведемо приклад застосування нових інформаційних технологій в

окресленому ключі. Педагогічне завдання в даному разі полягає в наступному: раціонально організувати пізнавальну діяльність студентів на заняттях і в позаурочний час; розвивати вміння експериментально-дослідницької діяльності та культури навчальної діяльності студентів, формувати їх інформаційну культуру; використовувати комп'ютери з метою індивідуалізації навчального процесу.

Технологія розв'язання окресленого педагогічного завдання має такий порядок: створення мультимедійного забезпечення заняття в середовищі PowerPoint; експлуатація електронного устаткування (мультимедійний проєктор, ноутбук) на заняттях; знайомство та використання мережі Інтернет [11; 21, с. 43].

У результаті такої поетапної роботи над упровадженням інформаційних технологій у навчально-виховний процес рівень проведення занять підніметься на рівень, відповідний інформаційному суспільству. Вони стануть мультимедійними, бо супроводжуватимуться електронними презентаціями, створеними в середовищі PowerPoint, яке ідеально підходить для створення мультимедійної навчальної підтримки заняття: з барвистою

графікою, відеосюжетами, звуковим рядом. Мультимедійна презентація дає змогу подати навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку, що особливо важливо при вивченні предметів, пов'язаних із запам'ятовуванням та візуалізацією. У цьому разі залучаються різні канали сприйняття, а це уможливорює закладення інформації в пам'ять студентів не тільки у фактографічному, але й в асоціативному вигляді. Використання мультимедійних презентацій сприяє побудові навчально-виховного процесу на основі психологічно коректних режимів функціонування уваги, пам'яті, розумової діяльності, реконструкції процесу навчання з позицій цілісності. Значне поширення мережі інтернет дає можливість викладачу підготуватися до занять, знайти необхідну інформацію та визначити способи пошуку інформації для іноземних студентів як на заняттях, так і в позаурочний час.

Застосування комп'ютерних технологій на уроках української мови як іноземної дозволяє прослухати діалоги, тексти, пісні, радіопередачі іноземною мовою; здійснити

заочну подорож містами, музеями, галереями певної країни; розвивати практичні навички зі швидкої зміни граматичної структури речення; віднайти необхідні морфологічні елементи в запропонованому тексті; деталізувати структуру тексту за заданими параметрами (сконструювати послідовність тексту, вилучити й поновити частини мови, відновити речення тощо).

Комп'ютерні навчальні програми дозволяють розвивати різні види мовленнєвої діяльності, допомагають краще усвідомлювати мовні явища, формувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовленнєві дії, а також забезпечують реалізацію індивідуального підходу й інтенсифікацію самостійної роботи студента [4].

Основними тенденціями розвитку інформаційних технологій навчання науковці називають розширення сфери використання комп'ютера в навчальному процесі; перехід від епізодичного до систематичного використання комп'ютера (від використання на окремих заняттях до цілих курсів); перехід від адаптивного до індивідуалізованого навчання; інтелектуалізацію навчальних систем; появу

комп'ютерних систем, які забезпечують динамічний розподіл функцій управління через передачу деяких навчальних функцій студентів; діалогізацію комп'ютеризованого навчального процесу [11].

Підсумовуючи, можна сказати, що використання інформаційних технологій належить до реалій сьогодення. Можна зазначити, що сучасні технології навчання – це ефективний, цікавий спосіб навчання УМІ, котрий передбачає активну участь студентів у навчальній роботі, краще сприйняття та запам'ятовування інформації, демократизацію навчального процесу тощо.

Застосування комп'ютерних технологій і ресурсів інтернету відкриває нові перспективи для вирішення завдань навчання, освіти й розвитку особистості в навчальному процесі. Адже комп'ютер як носій інформації має практично невичерпний потенціал для задоволення інформаційних потреб студентів і стимуляції різних мотивів їхньої діяльності: комунікативних, лінгвопізнавальних, соціокультурних, естетичних. У свою чергу, новизна інформації та способу її подачі за допомогою комп'ютера суттєво прискорює процеси сенсорного сприймання,

активізує інтелектуальну, вольову та емоційну сфери особистості й тим самим забезпечує міцність запам'ятовування навчального матеріалу. Використання інформаційних технологій сприяє значному розвитку пізнавальної активності іноземних студентів і їх самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей, робить процес навчання української мови більш змістовним, динамічним та ефективним.

Список літератури

1. Агафонова А. С. Практикум по общей педагогике / А. С. Агафонова. – СПб. : Питер, 2003.
2. Азимов Є. Г. Матеріали Інтернету на уроках англійської мови / Є. Г. Азимов // Іноземні мови в школі. – 2001. – № 1. – С. 25-27.
3. Алексеєнко Т. А. Формування пізнавальної активності студентів в умовах блокової організації навчання / Т. А. Алексеєнко. – К., 1995.
4. Алтуф'єва А. А. Деякі основні проблеми створення загальної мови спілкування в системі Інтернет. URL: <http://linguact.hyperlink.ru/articles/altufjeva.html> (дата звернення: 21.04.2020).
5. Апатова Н. В. Информационные технологии в школьном образовании / Н. В. Апатова. – М. : Просвещение, 2004.

6. Беспалько В. П. Освіта та навчання за участю комп'ютерів (педагогіка третього тисячоліття) / В. П. Беспалько. – К. : Видавництво психолого-соціального інституту, 2002.
7. Борецька Г. Е. Сучасні технології формування англomовної компетенції в говорінні в учнів основної і старшої школи / Г. Е. Борецька. – К., 2007.
8. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : Пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.
9. Горська О., Живицька Л. Активні методи навчання при викладанні методики мови / О. Горська, Л. Живицька // Школа першого ступеня: теорія і практика. – Переяслав-Хмельницький. – 2003. – Вип. 6. – С. 55-62.
10. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. І. Пушкаря. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2002.
11. Леонов А. Н. До питання про забезпечення навчального процесу комп'ютерними засобами. URL: <http://linguact.hyperlink.ru/articles/leonov.html> (дата звернення: 20.04.2020).
12. Лозова В. І. Позанавчальна пізнавальна діяльність та її вплив на формування особистості школяра / В. І. Лозова // Управління школою. – 2003. – № 10 (22). – С. 16-22.
13. Ніколенко Л. Т. Розвиток пізнавальної активності і самостійності учнів / Л. Т. Ніколенко // Початкова школа. – 2001. – № 8. – с. 8–18.
14. Носенко Є. Л. Застосування ІТ в освіті / Є. Л. Носенко // Іноземні мови в школі. – 2004. – № 6. – С. 9–11

- 15.Полат Є. С. Інтернет на уроках іноземної мови / Є. С. Полат // Іноземні мови в школі. – 2001. – № 5. – С. 23–24.
- 16.Полат Э. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Э. С. Полат. – М., 2000.
- 17.Полипова Т. А. Упровадження комп'ютерних технологій у викладання іноземної мови / Т. А. Полипова // Іноземні мови в школі. – 2002. – № 3. – С. 3-14.
- 18.Семотюк О. П. Сучасний словник іншомовних слів / О. П. Семотюк. –Харків : Видавництво «Ранок», 2008. – 688 с.
- 19.Фадєєв С. В. Про питанням застосування комп'ютера в навчанні іноземної мови / С. В. Фадєєв // Іноземні мови в школі. – 2003. – № 5. – С. 15-17.
- 20.Цветкова Л. А. Использование компьютера при обучении лексике в начальной школе / Л. А. Цветкова // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 2. – С. 14-17.
- 21.Яковлева Т. В. Використання інноваційних технологій при вивченні англійської мови // Освіта.ua. – URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/21519/. – 10.02.2013 (дата звернення: 16.04.2020).

Айдин Мехмет, студент МЦ.м-813
ан., Туреччина
Науковий керівник: *Чернякова А. В.*,
к. пед. наук
м. Суми, СумДУ

ПРАКТИКА УПРОВАДЖЕННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ СВЯТКОВО-ОБРЯДОВОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Розширення мовних і культурних контактів між представниками студентської молоді україномовного й іншомовного освітнього середовища потребує впровадження інноваційних методів навчання задля обміну традицій, звичаїв та поширення національної святково-обрядової культури.

Навчаючись в Україні, на базі Сумського державного університету, стало зрозуміло, що етнічне та культурне розмаїття є незамінним компонентом процесу встановлення крос-культурних зв'язків, а сучасна освіта набуває статусу полікультурної.

Згідно з результатами дослідження О. Пальчикової різноманітність культур у сучасному світі – важливий

поштовх до духовного взаємозбагачення етносів, проте іноді породжує проблему взаєморозуміння соціумів та прийняття мовної картини світу носіїв тієї чи іншої культури, особливостей світобачення її представників [1]. Відповідно носії різних мов та культур бачать світ по-різному, всі події, що відбуваються довкола, закріплюються у свідомості та мають своє вираження в мові й поведінці.

З метою подолання утруднень у процесі міжкультурної комунікації студентів та розвитку міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти України більше уваги приділяється розвитку крос-культурних студій. У контексті такого навчання важливим є впровадження крос-культурного підходу до навчання української мови іноземних студентів, що визначено О. Пальчиковою як стратегічний напрям, що охоплює всі компоненти навчання української мови як іноземної (цілі, завдання, зміст, методи, прийоми, система контролю), спрямовані на формування крос-культурної компетентності через зіставлення нетотожних елементів мовної та культурної систем задля подолання непорозумінь, бар'єрів чи конфліктів спілкування

між представниками культурних спільнот, які проживають на різних територіях [1].

У контексті стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми до 2025 року, розробленої департаментом комунікацій та інформаційної політики та ГО «Центр освіти впродовж життя», викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету наразі впроваджується освітня платформа дистанційного вивчення української мови, традицій, звичаїв, особливостей культури з урахуванням краєзнавчої інформації. Крос-культурні студії є університетською ініціативою, що охоплює різноманітні напрями соціокультурної та навчальної діяльності, зокрема: діагностичну роботу, навчальну роботу з використанням інноваційних технологій навчання (комунікативні тренінги, майстер класи, презентації, інтерактивні ігрові технології), проектну роботу, наукову роботу (дослідження актуальних проблем). З метою підвищення пізнавальної та краєзнавчо-пошукової активності студентів викладачі розробляють методичні рекомендації і посібники з акцентом на вивчення традицій, звичаїв як елементів святково-обрядової культури.

Впровадження крос-культурних студій спрямоване на вирішення низки проблем, з якими стикаються іноземні громадяни під час крос-культурних контактів: 1) брак знань з культурного етикету, традицій, звичаїв українського народу, мова якого вивчається; 2) вивчення цінностей та особливостей українського населення; 3) запобігання дезадаптації в іншомовному оточенні; 4) запобігання різним проявам насильства, дискримінації, сегрегації; 5) формування крос-культурної компетентності українських та іноземних студентів; 6) формування етнокультурної компетентності та культури взаєморозуміння у процесі крос-культурної взаємодії.

Сучасна методика навчання української мови як іноземної зорієнтована на залучення етнографічного та краєзнавчого матеріалу до змісту навчально-методичної літератури з метою формування крос-культурної компетентності студентів.

Апробація запропонованої методики передбачає використання навчальних матеріалів посібника «Суми – нова мова, нові друзі, нове життя» за загальною редакцією Л.

Біденко [2], що містить тексти з етнографічною та краєзнавчою інформацією тощо.

На практичних заняттях продуктивними є вправи, які спрямовані на вивчення святково-обрядової культури. У вступі доцільно інформувати про обрядовість українців і пояснити, яку роль виконують обряди для людини.

Обряди охоплюють все життя людини від народження до смерті (пологи, запросини баби-повитухи, відвідини новонародженого та породіллі, хрестини, дівування, заручини, весілля, поховання); всі сфери людської діяльності та сільського господарства (заклик весни, веснянки, перша борозна, зажинки, жнива, обжинки, Спас). У контексті вивчення української обрядовості цікавим для іноземних студентів є виготовлення оберегів і символів, декорування великодніх писанок. Наводимо приклад завдання, спрямованого на формування етнокультурної компетентності іноземних студентів щодо обізнаності про оберіг «Лялька-мотанка».

Завдання. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання. Наведіть приклади оберегів, які є поширеними у вашій місцевості.

Лялька-мотанка – берегиня оселі

Лялька-мотанка, або берегиня-ляля – символ захисту природи, землі, людини, дому (див. рис.1). Це не просто дитяча лялька, це образ чистоти людської душі. Саме тому для того, щоб не нашкодити людині, яку лялька охоронятиме, її виготовляють без ножиць та голки.

Спочатку роблять голову і тулуб, обличчя залишають білим чи намотують на нього нитками хрест – щоб у ляльку не вселився злий дух. Очі – дзеркало душі, в якому концентрується негатив; отже, без очей лялька є безпечною. Виготовляють ляльки з трави, сіна, соломи, стебел кукурудзи, ниток, ганчірок.

Рис.1 Лялька-мотанка

Одягають ляльку-мотанку в речі, де обов'язково є червоний колір – знак сонця, тепла, здоров'я, радості. На одязі ляльки зображають знаки води – хрестики, кола, хвилі; землі – горизонтальні лінії; принти у формі жінки та оленів – символи родючості; ромби з цятками всередині – символи засіяного поля, вертикальні лінії – знаки дерева, живої природи.

У сучасній українській культурі ляльки-мотанки – модний сувенір, який дарують одне одному на свята. Це чудовий подарунок, який сподобається дітям і дорослим.

Дайте відповіді на запитання:

1. Що символізує лялька-мотанка?

2. Без чого виготовляють ляльку?
3. Для чого на обличчя ляльки намотують хрест?
4. Чому лялька без очей?
5. Із чого виготовляють ляльку-мотанку?
6. Який колір має бути на речах ляльки?
7. Що зображають на одязі ляльки?
8. Підготуйте розповідь про обереги, які є поширеними у вашому регіоні.

Як підсумок зазначимо, що результати наукової розвідки дали можливість підкреслити важливу роль крос-культурного підходу до вивчення обрядовості у процесі мовної підготовки іноземних студентів, оскільки знання етнокультурних та краєзнавчих надбань, традицій, звичаїв сприяють успішній соціокультурній інтеграції й формуванню крос-культурної компетентності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговує

порівняльне дослідження святково-обрядової культури представників різних національностей.

Список літератури

1. Пальчикова О. О. Реалізація крос-культурного підходу до навчання української мови іноземних студентів [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Олександра Олександрівна Пальчикова ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ, 2016. - 20 с.

2. Суми – нова мова, нові друзі, нове життя : навч. посіб. / за заг. ред. Л. В. Біденко. – Суми : Сум ДУ, 2018. – 132 с.

Хардін, студент гр.МЦМ-828-ан, Індія
Науковий керівник: *Завгородній В. А.*
м. Суми, СумДУ

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧ - СТУДЕНТ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

У зв'язку з офіційно визнаною Всесвітньою організацією охорони здоров'я пандемією коронавірусу в більшості країн запроваджено режим карантину: населення

закликають по можливості залишатися вдома, рух транспорту обмежують. Не стала винятком і Україна. Одним з наслідків введення карантину стало переведення студентів на дистанційне навчання. Саме тому в СумДУ стало дуже актуальним питання дистанційного навчання іноземних студентів мови в інститутах та на факультетах СумДУ. Для інформування студентів на сайтах структурних підрозділів було розміщено актуальну інформацію про можливості навчання у дистанційному форматі. Зокрема, були надані точки доступу до ресурсів дистанційного навчання на веб-сайтах інститутів, факультетів, технікумів, коледжів: <https://examenarium.sumdu.edu.ua/> - екзаменаріум: освіта в один клік; <https://mix.sumdu.edu.ua/> - змішане навчання; <https://dl.sumdu.edu.ua/> - система on-line навчання; <https://ocw.sumdu.edu.ua/> - навчально-методичні матеріали OCW-СумДУ -<https://elearning.sumdu.edu.ua/> - конструктор Lectur.ED. Наприклад, на сайті факультета ІФСК це - <https://ifsk.sumdu.edu.ua/uk/studentam/navchalnyi-protses/dystantsiine-navchannia.html>.

Щоб карантин у виші не позначився на успішності іноземних студентів, дамо їм кілька рекомендацій.

Дистанційне навчання на карантині – не привід нехтувати навчанням. Чим більше матеріалу ви засвоїте і чим більше завдань виконайте, тим більше вільного часу у вас залишиться після закінчення карантину.

Складіть собі графік виконання завдань з дистанційного навчання під час карантину і намагайтеся його дотримуватися. Не йдіть на повідку у тих друзів, які будуть говорити, що ви і так все встигнете. Чітко встановіть час, яке будете присвячувати навчанням і займайтеся особистими справами тільки після того, як зробите все заплановане.

Щоб ефективно вчитися на віддаленому режимі, важливо підтримувати робочу атмосферу: щоранку робити звичні ритуали, одягатися і сідати за навчання, не подаючись спокусі спочатку подивитися кінофільм, послухати музику або довше повалятися в ліжку.

Уточніть в деканаті адресу електронної пошти або номер мобільного телефону викладачів: якщо вони з якоїсь причини не зв'язалися з вами, напишіть їм листа через e-mail, Viber, WhatsApp, Telegram тощо.

Якщо у вас залишається досить багато вільного часу – це чудовий привід зайнятися саморозвитком. Багато порталів відкрили вільний доступ до цікавих освітніх курсів, які пропонують придбати нові знання і навички з актуальних напрямів: підвищити рівень володіння мовою, навчитися основам програмування, «прокачати» емоційний інтелект тощо. Coursera, наприклад, відкриває до 31 липня 2020 роки для інститутів вільний доступ до більш ніж 3800 курсів і 400 спеціалізацій.

Платформа edX дає доступ до курсів з інженерії, мов, гуманітарних наук, управління бізнесом від Гарвардського, Гонконгського політехнічного, Бостонського, Массачусетського технологічного університетів. Потрібно лише зареєструватися, і ви отримаєте безкоштовний доступ до всіх ресурсів цього сайту.

Через пандемію коронавірусу і повсюдного карантину видавництво Кембріджського університету (Cambridge University Press) відкрило безкоштовний доступ до свого книжкового контенту до кінця травня 2020 року. Понад 700 книг з усієї навчальної програми Кембриджського університету в галузі фізики, науки про Землю, природничих

наук, математики, інженерії, соціальних наук і гуманітарних наук вже опубліковані і доступні на Cambridge Core.

Під час пандемії COVID-19 видавництво Oxford University Press намагається за можливості підтримати інститути і студентів в переході на дистанційне навчання.

З метою підтримки дослідників, медиків і працівників охорони здоров'я був створений всеосяжний хаб останніх досліджень з COVID-19, який є доступним абсолютно безкоштовно на час епідемії. Хаб включає в себе контент з журнальних статей, книг і книжкових розділів, словникових даних, а також контент з Oxford Medicine Online, включаючи Oxford Textbook of Medicine.

Ви також маєте нагоду відвідати найвідоміші музеї світу. National Museum of Natural History у Вашингтоні пропонує віртуальний тур по постійній експозиції, а також по нинішній виставці African Bush Elephant & Rotunda. Мадридський The Museo Nacional Thyssen-Bornemisza Madrid запустив віртуальний тур по виставці Rembrandt and Portraiture in Amsterdam, 1590-1670. Туринський The Castello di Rivoli вже виклав всі матеріали до нових трьох проектів, а також відеоекскурсії.

А ще карантин і дистанційне навчання дають хороші можливості нарешті заздалегідь підготувати, наприклад, курсові роботи, а не писати їх в останній момент.

Викладач не тільки планує свою роботу, а й дає план роботи для студентів. Їм план потрібен для того, щоб допомогти спланувати час роботи як протягом дня, так і всього навчального тижня. План роботи для студентів може містити рекомендовану дату і час для початку роботи над завданням, терміни виконання завдань, певний час для зустрічей з викладачем, певну платформу (блог, сайт, месенджери, закриту групу тощо) посилення на навчальні матеріали або платформу, де буде йти робота. У студентів є точка входу, через яку вони отримують доступ до навчальних матеріалів.

Які цифрові сервіси можна використати? Розподілимо їх на кілька груп. Виходячи з завдань викладача і студентів, можна визначити, які з них треба задіяти.

1. Онлайн-зустрічі зі студентами.

Сервіси, за допомогою яких можна організувати онлайн-урок в режимі реального часу.

- Zoom: <https://zoom.us/join>

Сервіс для проведення відеоконференцій і вебінарів. У безкоштовній версії можна проводити зустрічі до 40 хвилин і на 100 чоловік. Студенти можуть підключитися до зустрічі через телефон (рекомендується встановити додаток Zoom) або через комп'ютер. Кожен учасник зустрічі має можливість говорити голосом, демонструвати відео і «розшарювати» свій екран.

- Facebook Live:
<https://www.facebook.com/facebookmedia/solutions/facebook-live>

Трансляція відео прямо з Facebook. Треба створити закриту групу, в якій можна буде запускати Live трансляції та проводити уроки онлайн. Все це безкоштовно, і немає обмежень за часом.

- Instagram Live: <https://help.instagram.com/>

Трансляція відео з Інстаграм. Можна проводити в своєму акаунті. Якщо студенти підписані на викладача, то вони отримають сповіщення про вихід в ефір. Можна створити закритий акаунт групи і вести онлайн-зустрічі там.

- WiziQ : <https://www.wiziq.com/>

Сервіс для організації онлайн-навчання. Створюється клас, до якого підключаються студенти (вони повинні

створити в цьому середовищі аккаунт). Тут можна вести спілкування, публікувати завдання і оголошення. Можна проводити онлайн-зустрічі. У безкоштовній версії тільки 10 учасників можуть підключитися до курсу і до відеочату.

- Periscope :
<https://play.google.com/store/apps/details?id=tv.periscope.android&hl=ru>

Додаток для проведення прямих ефірів. Щоб студенти могли дивитися трансляції викладача, їм треба встановити цей додаток на телефон і створити обліковий запис.

- Skype: <https://www.skype.com/ru/>

Сервіс для проведення відеоконференцій. У кожного студента має бути аккаунт Skype. Створюється група, і в певний час робиться дзвінок, до якого підключаються всі учасники групи.

2. Передача навчального змісту. Сервіси, через які можна передавати навчальний зміст

Відео можна створити або через запис на камеру (смартфону, наприклад), або через запис екрану.

- ScreenCast-O-Matic: <https://screencast-o-matic.com/>.

Дозволяє створювати скрінкасти (відео з екрану монітора), відео за допомогою веб-камери або записувати екран і

зображення з веб-камери одночасно. Відео записується довжиною не більше 15 хвилин і зберігається на комп'ютер або публікується на YouTube. Рамку захоплення відео з екрану можна редагувати до необхідного розміру. Запис можна ставити на паузу і міняти місце розташування рамки на екрані.

За допомогою цього сервісу можна записувати інструкції щодо роботи з програмами та сервісами, пояснення теми (урок, лекція), вправи і рішення прикладів.

Робочі листи в документах Google: <https://sites.google.com/site/tkvgelearning/webservices/worksheets> допоможуть створити навчальний матеріал через документ Google і надати доступ студентам. Кожен з них робить копію для себе, надає доступ викладачу з правом коментування та працює індивідуально або спільно з кимось (залежить від завдання). Зручно таким чином і моніторити роботу студентів, і направляти їх.

За допомогою Edpuzzle <https://edpuzzle.com/> викладач може створити інтерактивні відео шляхом додавання в відео або вікторини з одним правильним варіантом відповіді, або відкриті питання, або коментарі у форматі аудіо, текстові

коментарі чи аудіотреки. Відео додаються з різних веб-сайтів, наприклад YouTube, Vimeo.

У Edpuzzle створюється клас, і викладач може моніторити роботу студентів з цим навчальним матеріалом.

3. Тести для самоперевірки

За допомогою цих сервісів студенти можуть перевіряти свої знання в певній навчальній темі.

- LearningApps: <https://learningapps.org/>

Простий сервіс, що дозволяє створювати різні додатки для самоперевірки: текст з пропусками, вікторини, класифікація, інтерактивне відео тощо.

- Kubbu: <http://www.kubbu.com/>

Інтерактивні завдання з будь-яких навчальних предметів.

- Quizlet <https://quizlet.com/ru>

Сервіс, що дозволяє створювати флешкарти та ігри, які можна використовувати для будь-якої навчального рівня з будь-якого навчального предмета. Quizlet найчастіше розглядають як сервіс для вивчення іноземних слів.

4. Моніторинг, або спостереження за процесом навчання.

- Таблиця просування

Викладач створює в таблицях Google таблицю, в яку внесіть імена студентів (ряди) і перерахування завдань / кроків, які вони повинні зробити. Студентам надається доступ для редагування. Вони заходять в цю таблицю і відзначають виконання завдання. Причому можуть відзначати зеленим, жовтим або червоним кольором залежно від того, наскільки легко впоралися із завданням.

- Робота в Google-документах

Студенти можуть працювати в документах Google над завданнями спільно або індивідуально. Викладач має змогу відстежувати просування студента за завданням, коментувати виконання завдання.

- Classtime: <https://www.classtime.com/ru/>

Гасло платформи – більше часу викладачу для роботи зі студентами. Зручний сервіс для створення інтерактивного матеріалу різних типів (вікторина, істина / неправда, класифікація, сортування, виділення тексту) і моніторингу навчального процесу.

- Formative: <https://goformative.com/>

Formative - інструмент формуючого оцінювання, який дозволяє в режимі реального часу відслідковувати процес

роботи студента, в будь-який момент коментувати їх роботи і залишати конструктивний зворотний зв'язок.

За допомогою цього інструменту можна створити навчальний матеріал, який може містити контент (картинка, текст, біла дошка, відео і вбудований код embed); завдання (вікторина, додавання короткої відповіді, додавання повної відповіді, демонстрація своєї роботи, питання з вибором кількох правильних відповідей, істина / неправда); додаткові питання (дати аудіовідповідь, класифікувати і встановити послідовність), але остання опція працює тільки в платній версії.

- Wizer: <https://app.wizer.me/>

За допомогою Wizer викладач створює неймовірно красиві за дизайном робочі листи, які містять інтерактивні завдання та дозволяють швидко надавати зворотний зв'язок.

5. Зворотній зв'язок

- Direct Poll: <https://strawpoll.de/>

У цьому сервісі можна створити опитування в лічені секунди. Використовується для отримання зворотного зв'язку від студентів. Питання можуть бути рефлексивні, навчальні або створені з метою проведення голосування.

- Google Form

За допомогою форм можна створити навчальний тест, форму зворотного зв'язку і анкету.

- Quizizz: <https://quizizz.com/>

Сервіс для створення вікторин. Студенти проходять вікторину, а викладач бачить статистику.

- Kahoot: <https://kahoot.com/>

За допомогою Kahoot теж створюються вікторини. У зв'язку з карантинном розробники запропонували функції пакета «Преміум» використовувати безкоштовно.

6. Платформи для навчання

Через ці платформи зручно вибудовувати навчальний процес: розміщувати навчальні матеріали, проводити обговорення, отримувати та надавати зворотний зв'язок.

- Google Classroom: <https://classroom.google.com/u/0/h>
- Google Sites <https://sites.google.com/>

7. Блог

Можна використати будь-яку найбільш зручну платформу.

Можна створити закриту групу в соціальних мережах. Наприклад, facebook групу, доступ до якої є у всіх студентів. Зручно бути на зв'язку і можна проводити онлайн-уроки.

Нехай дистанційне навчання буде плідним.

Список літератури

1. Педагогічні технології дистанційного навчання: монографія / [Є.С. Полат, М.В. Моїсеєва, О.Є. Петров, М.Ю.Бухаркіна]; під редакцією Полат Є.С.; М .: Видавничий центр «Академія», 2006. - 400 с.
2. Google Apps для Освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://edu.google.com/?modal_active=none. – Назва з екрану.

Висоцька Т. В., студентка 253 групи, Україна
Науковий керівник: *Беценко Т. П.*, док. філол. наук, проф.
м. Суми, СумДПУ ім. А. С. Макаренка

КОНСТРУКЦІЇ З ПРЯМОЮ МОВОЮ ЯК ЗАСОБИ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЗОВІЙ МОВОТВОРЧОСТІ БОРИСА ХАРЧУКА

У статті розглянуто способи передачі чужого мовлення в повістях Б.Харчука. Схарактеризовано структуру, інтонаційні особливості, емоційно-експресивні відтінки конструкцій з прямою мовою.

Постановка проблеми. Критичний аналіз наукової літератури з питань вивчення творчості Б.Харчука свідчить про малодослідженість доробку письменника. Тож існує

потреба комплексного лінгвоаналізу повістей Б.Харчука – а саме, висвітлення ролі прямої мови, діалогу, чужого мовлення як структур власне комунікативного спрямування у організації художніх текстів митця.

Мета статті – схарактеризувати специфіку використання конструкцій прямої мови як засобів художньо-образного текстоворення та художньої комунікації у мовотворчості Бориса Харчука.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження ідіостилю Бориса Харчука започатковано вітчизняними літературознавцями та лінгвістами. Творчість письменника в період шістдесятництва аналізувала С. Гречанюк. Значний внесок у вивчення літературного доробку письменника зроблено І. Співак, яка визначила поетикальні особливості повістей Б. Харчука у зв'язку з розвитком художнього мислення, динамікою стилю прозаїка. М. Слабошпицький, І. Маслов, Г. Сивокінь висвітлюють ідейно-змістові домінанти, проблематику повістей і романів Б. Харчука. Ю. Ярмиш проаналізовано художні особливості дитячої літератури письменника. Спроби опису прямої мови у творчості Б. Харчука були предметом наукових студій А.

Гурбанської. Творчий доробок митця привертав увагу С. Полякової, Г. Полещук та інших.

Виклад основного матеріалу Будь-який художній твір виражає авторське бачення світу, засвідчує специфіку його мислення та своєрідність мовотворення. Що стосується оповідної манери Бориса Харчука, то вона, як визнають учені, є досить індивідуальною та неповторною. Майстерне використання конструкцій прямої мови слугує одним з найкращих засобів розкриття внутрішнього світу персонажів та основним прийомом їх індивідуалізації. Привертають увагу в мовотворчості письменника конструкції з прямою мовою, що представлені складним синтаксичним цілим. Їх об'ємність і разом з тим гранична вмотивованість з усім текстом свідчить про високий ступінь організації художніх текстів, складність їх мовного оформлення [1, 6]. Наприклад: *«Вона перестала шепотіти: «Ліпше б я була поїхала в*

Німеччину, на каторгу...» – й подумала: «Якщо не розстріляють, якщо визволять, не накладу на себе руки, народжу дитину, впаду на коліна і буду у всіх просити прощення – не за себе, за маленьке. Невже не повірять? Невже не зглянуться?.. Я піду в широкий світ. Я вигодую, я тебе вилелію, ти моя муко!..» [6, 170]. Такі структури індивідуалізують мовостиль письменника.

У художніх текстах митця структури з прямою мовою відзначаються специфічним художньо-зображальним навантаженням, своєрідною синтаксичною організацією, інтонаційними якостями, емоційно-експресивними відтінками: *«І нащо я йому кивнула? Чом я, дурна, не плюнула на нього. Поїзд свиснув, рушив. Я весь час чую, як він їде, колеса стук-стук, вагони хитаються, а мене обмітає вітер» [5, 171]; «Вона перестала шепотіти: «Ліпше б я була поїхала в Німеччину, на каторгу...» – й подумала: «Якщо не*

розстріляють, якщо визволять, не накладу на себе руки, народжу дитину, впаду на коліна і буду у всіх просити прощення – не за себе, за маленьке. Невже не повірять? Невже не зглянуться?.. Я піду в широкий світ. Я вигодую, я тебе вилелію, ти моя муко!..» [6, 170].

Треба відзначити, що герої повістей Б.Харчука – небагатослівні, тому розкрити читачам внутрішній стан їхньої душі допомагають авторські ремарки:

«Христофориха не встигла обізватися, двері скрикнули - Ввійшов Відпасувач. Строгий, самовпевнений. - Ми заходимо до кімнати не інакше як постукавши... Добрий вечір! - Вона стояла, схилившись над столом, так і не встигну нічого прибрати. - Зиркнула й не привіталась - відтяла: - Стукати стукаєш, а «увійдїть» - не чекаєш. Зайшов, а тоді просишся. Ти здавен такий! - І відвернула очі, щоб не бачити його, і дивилася на хліб, і хліб утишував її: святий» [6, 165]. Відтак читач ніби комунікує з персонажами.

Крім діалогів висловлених, письменник досить часто послуговується діалогами беззвучними, уявним, бо часто герої його - люди, які залишилися самотніми, самотніми (Соломонія «Соломонія», Мар'яна «Коляда») чи перебувають у стані душевного горя (Павлинка «Палагна»).

Спостережено, що у повістях Борис Харчук доволі активно використовує невласне пряму мову. До невласне прямої мови Борис Харчук вдається з метою розкриття невисловлених персонажем думок, переживань, прагнень. Відтак митець занурюється у психологію особистості. Чужа мова є характерним засобом прозової манери письма письменника; вона допомагає тонко відтворити внутрішній світ героя, інсценує психічні процеси, що відбуваються у його душі: *«Їй хотілося туди, до них - до Тимора, до Софрона. Очі западалися, голова цокнула об мур, і стара спохотилася - навіщо я заздрю мертвим? Гріх заздрити мертвим, а ще більший гріх просити смерті. Нехай криваві вбивці й найбільші лиходії просять собі смерті як винагороди за ті кривди і зло, яких накоїли на землі...»* [6, 180].

Досліджуючи проблему психологізму в художніх творах, М. Кодак зазначив: «Катастрофічна ситуація збуджує психіку людини, активізує її думку. Пояснення становища для самого себе, пошук оптимального варіанта виходу з неї, чи, навпаки, вмотивування доцільності такої ситуації для особи відбувається у формах внутрішнього мовлення» [3, 117]. Саме у внутрішніх монологів авторська мова міцно переплітається з мовою літературного персонажа, а автор начебто починає сам жити життям своїх героїв, подає описане через призму сприйняття ними довколишнього світу: більше того, читач переймається долею героїв, сам стає співучасником подій і співбесідником: *«Сокотили кури, вітер розчахнув вишню - все, що чуло вухо, все, що бачило око, кликало й потребувало її. Що без неї ця хата? Це обійстя? Цей садок і город? Кабанець не рохкав, кролі не товклися, кури наситились, підбігали до калюжки й пили воду, задираючи дзьобаті голови, а вона стояла і втішалася»* [4, 386].

Невласне пряма мова допомагає зблизити авторський описовий виклад, який є однією з ознак стилю Бориса Харчука, з розмовною мовою персонажів, наприклад:

«Подвір'ячка сиділа темною купою, намагаючись розстебнутими полами прикрити живота. Пальтечко тісне й куце. Поли не стягувалися, і вона доєднала їх своїми долонями, похнюпила простоволосу голову. У такій позі їй полегшало, хоч душа лементувала криком: мамо, нащо народили мене на світ? Нащо?.. І товкла, як воду в ступі: Чому мене есесівець не порішив на місці, я ж так просилася? Місяцями, тижнями я не виходила з хати, не показувалася на люди, а дні такі довгі. Тітко Палагно, тіточко, нащо ви мене втримали, коли есесівець пошпурив мною?» [6, 165].

Такий прийом забезпечує сприйняття твору як живомовного організму.

Дуже рідко у повістях Бориса Харчука спостерігаємо інші структурні різновиди передачі чужого мовлення, зокрема: здогадну пряму мову, що фіксує пояснення поведінки тієї чи іншої особи як вираження невисловлених думок: *«Вона зняла кожух, щоб покласти Палагну навznak, але стара заперечила рухом: не треба» [6, 160].* Формальним показником здогадної прямої мови виступає слово «мовляв»: *« Не відриваючись від телефону, голова запитав: - У вас ще щось до мене?.. Я слухаю. - і, простягнувши руку,*

перебирає пальцями, загинаючи їх до себе, жестикулюючи Христоворисі, мовляв, кажіть, що там у вас» [5, 75].

Висновки. Борис Харчук доволі креативно, багатопланово використовує різновиди передачі чужої мови, що дає змогу ефектно та глибоко розкрити психологію героїв, подати характеристики персонажів. Художні твори письменника - своєрідний синтез монологів, діалогів, прямої мови, які, крім змістової, конститутивної функції, виконують суттєве стилістичне навантаження: виступають влучним засобом художнього зображення. Конструкції з прямою мовою у повістях Б. Харчука - мовні засоби з власне комунікативним спрямуванням.

Список літератури

1. Беценко Т. Пряма мова як явище стильове і стилістичне в українських думках// Філологічні науки. Збірник наукових праць. Суми: СумДПУ, 2001. С. 3. –11.
2. Беценко Т. Комунікативно-експресивний потенціал конструкцій з прямою мовою в думках//Режим доступу: phh.dspu.edu.ua
3. Кодак М. Психологізм соціальної прози. Київ: Наук. думка, 1980. 164 с.

4. Харчук Б. Подорож до зубра: Повісті. Київ: Рад. письменник, 1986. 386 с.
5. Харчук Б. Соломонія [Текст]: повість / Б. Харчук // Новый мир, 1985. № 3. 71–92 с.
6. Харчук Б. Шлях без зупинок: Повісті. Київ: Дніпро, 1982. 160 с.

Некрасова А., студентка 241 групи, Україна
Науковий керівник: *Беценко Т. П.*, док. філол. наук, проф.
м. Суми, СумДПУ ім. А. С. Макаренка

**БОТАНІЧНА КАРТИНА СВІТУ У ПОЕТИЧНІЙ
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ІВАНА МАЛКОВИЧА
(НА ПРИКЛАДІ СЕМАНТИКИ ФІТОНІМІВ
У ВІРШОВІЙ МОВІ МИТЦЯ)**

У статті розглянуто специфіку поетичної картини світу І. Малковича на основі аналізу фітонімічних одиниць. З'ясовано їх семантику, конотативні відтінки, схарактеризовано особливості використання фітонімів у поетичному мовленні письменника. Виокремлено основні структурно-семантичні групи фітонімів: дендроніми, городні культури і злаки, трав'янисті та квітучі рослини.

Постановка проблеми. Фітоніми (назви рослин) є вагомим компонентом поетичного тексту, оскільки

оприявнюють знання митця про рослинний світ. У художньому мовленні фітоніми набувають рис образно-естетичних і образно-тропеїчних перетвілень та символізації.

Аналіз актуальних досліджень. Фітоніми слугували предметом аналізу багатьох учених. Так, О. Діброва досліджувала метафоричні фітоніми в поезії Б. Олійника, представлені, за її спостереженнями, трьома групами: дерева: дуб, верба, вишня, тополя, клен, явір, ясен, береза, ялина, сосна, осика, смерека; кущі: калина, терен, жасмин; квіти та трави: любисток, троянда, мак, півонія, полин, ряс, м'ята, ковила, очерет, спориш та ін. [3, с. 14].

О. Черемська, О. Масло намагалися розглянути конотативні компоненти етнічно маркованих фітонімних одиниць в народнопоетичних текстах; суттєво, що вчені визначили етнокультурні джерела конотації у проекції на внутрішню форму окремих фітонімів, назви яких різняться у східнослов'янських мовах, як-от: «Рожа (біл. ружа, рос. роза) є символом дівочої краси і кохання» [8, с. 550]. О. Тележкіна на матеріалі поетичної збірки Л. Талалая «Безпритульна течія» описала лексику на позначення предметів рослинного

світу; за ознакою структурно-семантичної організації номенів встановила групи найменувань на позначення флористичних одиниць: а) найменування сукупностей (елементи ландшафту) – об'єкти природи, створені без участі людини; об'єкти природи, створені людиною; б) загальні найменування; в) власне фітоніми; г) партитивні фітоніми (частини рослин) [7, с. 129].

Фітоніми є вагомими компонентами номінативних (предметно-поняттєвих) і образних одиниць художнього тексту. Науковцями досліджено назви рослин у поетичному ідіостилі окремих митців (О. Діброва (Б. Олійник), І. Іваненко (Леся Українка), Л. Оліфіренко (В. Стус), О. Тележкіна (Д. Павличко) та інші). Незважаючи на інтерес науковців до можливостей використання назв рослин у художньому тексті, до цього часу в означеному аспекті не розглядали поетичний доробок І. Малковича. Тому видається доцільним описати мовну картину світу в поетичній інтерпретації І. Малковича, схарактеризувати її специфіку на прикладі семантики фітонімів у віршовій мові митця.

Мета статті – схарактеризувати картину світу, інтерпретовану в поетичному дискурсі І. Малковича, як фрагмент етнобуття на основі аналізу семантики фітоодиниць.

Виклад основного матеріалу. У ліриці І. Малковича засвідчено функціонування таких груп фітонімів, як дендроніми, городні культури і злаки, трав'янисті та квітучі рослини. Найбільшою за чисельністю у ліриці поета є група дендронімів (назви дерев та кущів) (18): **каштан** («каштани – цвіт згребли у тисячі копчикок, / що хилиталися і пахли між листків», «Ми в вуличку пройшли, в каштани, в поворот» [2]), **явір** («І так нам сумно буде стояти під яворами», «Я стану явором: зайди у тінь мою / і притулись до крони молодой»), **ясень** («коріння ясенів / подорожують по тих горах»), **сандал** («сонце затинив сандалом»), **смерека** («ніби снігу зі смереки / натряслося мені за душу», «вони [кораблі] усідаються під смереками»), **сосна** («сосна горить очима в степ»), **ялина / ялинка** (поет вживає зменшено-пестливу форму з суфіксом **-к-**, що надає слову позитивної суб'єктивної оцінки: маленьке деревце для дитячого новорічного свята («ялинка – чарівна різдвяна квочка»)),

горіх («сухий горіх зазеленіє: / А в північ копитату й вічну – / за той малий горіх зелений»), **груша / грушка** («під грушкою в холодочку»), **яблуня / яблінька** – діалектна назва, що відповідає ботанічній, зафіксована у словнику [4, с. 174] («мама змерзлими ночами / не спить, до яблуні іде», «жовта яблінка вийшла за ліс», «шкірка на Йвановім яблуні перервалася»), **вишня** («бджоли / стануть кісточками здичавілих вишень»), **черешня / черешенька** (для позначення позитивної суб'єктивної оцінки митець використав лексему з суфіксом **-еньк-** («притулить чоло, / до черешні», «ввійде вона [кісточка] у серденько, / як в черешеньку»)), **біждеревце** («і я побачив ту гіллячку на біждеревці»). Спостережено, що фітоназва не розкриває свій семантичний потенціал поза контекстом, наприклад: **лавр** («У Таврії крислаті лаври»), **калина** («мов за туманами калина», «Не над ними калина палає»), **смородина** («Так вже смородину зриває»), **шипшина** («Криваві мурашки. Шипшина. Бойня. Блуд»), **ожина** («чорною ожиною підперезаний», «не поколить собі губи / у чорну ожину», «в синім – ожина»).

У поетичному дискурсі І. Малковича представлені також назви городніх культур (7): **картопля** («ледь глибше за картоплю», «свої крохмальні і тугі яєчка / висиджують, мов кури, картоплі», «Як я чорта боявся, коли мене послали під вечір / набрати картоплі в пивниці»), **буряк** («як буряк – зимував у землі»), **цибуля** («зелені стебла цибулі»), **часник** («Господи, я голий, як часник»), **капуста** («може, я салату із капусти / хочу тільки?..», «будеш мати славу і капусту», у значенні «гроші»), **кукурудза** («стану заробляти / цеберчик кукурудзи день при дні», «повне горіще старої напівоблущеної кукурудзи»), **кавун** («щоби земля родила нам з тобою / по картоплині і по кавуну»), і злаки (2) – **гречка** («сотає вічний мед дбайлива гречка», «я тебе люблю і не скачу, а лиш повіваю на гречку»), **пшениця** («повіватиму, сумний, / на гарячу пшеницю в місяці липні»).

Чільне місце в українській етнокультурній традиції посідають трави, назви яких активно вживає митець (12): **будяк** («Десь на звалищі, між будяками»), **лопух** («скрекекекає і плаче / бульката жабка в лопусі»), **подорожник** («Я – подорожник, / прикладайте мене до рани»), **деревій** («довкола – деревії (мій їм уклін, їх віялам) –

вітай / їх помахом на помах»), **очерет** («*Кордони наші вкаже пісня / і черепи в очеретах*», «*Іній, / вже й очерети змерзли*»), **конюшина** («*урвіть собі по конюшинці*»), **ситник** (автор використовує також діалектне слово **сітник**, що фіксує словник [9, с. 145]) («*Надлетіло до мене вночі сітника шелестіння...*» / «*я толочив сітник, але він не образивсь*»), **євшан / полин** («*Будуть знову коні й мужі... / нюхати євшани*»), **безсмертник** («*Шукання безсмертника*», «*а в Львові ще безсмертник не зацвів*», «*після цих дощів / виростуть великі жовті безсмертники*»), **болиголов** («*Ніколи більше, / зриваючи квітки болиголова, / не затру собі ними очі*»), **рута**, поет також вдається до зменшено-емоційної форми іменника **рутка** на означення розміру рослини («*Рутка в зеленім*»), **льон** (діалектне слово **лен**) («*рутку ж зелену разом із леном*»).

Окрасою української землі є квітучі рослини (5), що не залишились поза увагою поета: **троянда / рожа / ружа**. Як переконуємося, поет активізує ботанічні і діалектні назви рослини, що їх фіксують словники [9, с. 141]: «*Букет жовтих троянд*», «*ой вже продав ти Напередовцю / душу свою як рожу*», «*не ружі нетривкі, не вірші дарувати*».

Мовна картина світу І. Малковича репрезентована такими етнокультурними номенами, як **чорнобривці** («і довго нюхали прив'ялі чорнобривці», «пахнуть отут чорнобривці»), **мак** («і вухо – як мак / розрізаний навпіл»), **незабудка** («я там [у суфлерській будці] сиджу, мов незабудка»), **кульбаба** («вознесуться плантації кульбаб»).

Треба відзначити, що світ у поетичній інтерпретації І. Малковича постає у колориті гуцульських традицій, адже дитинство І. Малкович провів у Карпатах, тому у віршовій мові митця відтворені зорові картини на тлі гірської природи. Фітоніми тут займають домінуючу позицію.

Дендроніми, виражені іменниками чоловічого роду (б): каштан, явір, ясень, сандал, горіх, лавр, символізують 1) *красу* (каштан зі спрямованими догори суцвіттями, зібраними «у тисячі копичок»), 2) *силу* (через нещасливе кохання ліричний герой воліє перетворитись на явір, щоб кохана могла знайти прихисток від спеки в його тіні, притулившись «до крони молодій»), сандал, сухий горіх, що може зазеленіти, лавр як символ нагороди й перемоги, 3) *міцність* (ясень, який може легко подорожувати горами). Біждерецьце тримається осібно, на ньому сумна зозулечка

кує, відраховуючи роки. Дендроніми, виражені іменниками жіночого роду (11), передають *жіночу красу і витривалість*: смерека, сосна, ялинка, грушка, яблінка, вишня, черешенька, калина асоціюються з гордою і п'янкою скіф'янкою «з прадавнім іменем Ярина»; смородина, шипшина, ожина так само асоціюють осіб жіночої статі: «у сестрички гірка й прозора смородина дозріла під очима».

Городини (7): картопля, буряк, цибуля, часник, капуста, кукурудза, кавун – уособлює заможність селянина; городні культури – дар землі й випробування на міцність. До злаків – гречка, пшениця – у землероба завжди поважне ставлення – як до годувальників («вітром, тим, що під носом, повіватиму, сумний, / на гарячу пшеницю в місяці липні», «повіваю на гречку»).

Трав'янисті рослини (12): будяк, лопух, подорожник, деревій («довкола – деревії / (мій їм уклін, їх віялам), очерет, конюшина («урвіть собі по конюшинці – / вівці мої вівці / ніжна моя маржино»), ситник (сітник), євшан, безсмертник, болиголов, рута (рутка), льон (лен) – зображені поетом відповідно до української етнокультурної традиції. Спогади виринають з весни митця, коли 19-річним юнаком «...до

півночі, до крові на пальцях, грав на гітарі і співав призабутих гуцульських і лемківських пісень...» [4].

Квітучі рослини (5): троянда (рожа, ружа), чорнобривці, мак, незабудка, кульбаба – вжито поетом з метою надання зображуваним подіям позитивного забарвлення («*так пронизливо й імлаво-сумно / пахнуть отут чорнобривці*»); лише деякі з рослин забарвлюють контекст негативно («*Пробігла жовта квітка [жовта троянда символізує розставання] поміж нами*», «*і вухо – як мак / розрізаний навпіл, – пусте і залите пільмою*» (мак символізує кров, страждання)).

Висновки. Спостережено, що у мовотворчості І. Малковича активно функціонують різні групи фітонімів: дендроніми, городні культури і злаки, трав'янисті та квітучі рослини. Найбільшою за чисельністю є група дендронімів (назви дерев та кущів), репрезентована номенами каштан, явір, ясень, сандал, смерека, сосна, ялина, горіх, груша, яблуня, вишня, черешня, біждеревце, лавр, калина, смородина, шипшина, ожина. Представлені також назви городніх культур: картопля, буряк, цибуля, часник, капуста, кукурудза, кавун і злаки – гречка, пшениця, що

безпосередньо пов'язані з картиною світу етносу. Назви трав поет вживає відповідно до української етнокультурної дійсності: будяк, лопух, подорожник, деревій, очерет, конюшина, ситник (сітник), євшан, безсмертник, болиголов, рута (рутка), льон (лен). Квітучі рослини (троянда (рожа, ружа), чорнобривці, мак, незабудка, кульбаба) надають зображуваним подіям позитивного або негативного забарвлення. Поетичні образи, змальовані на основі фітонімів, побудовані на асоціативних зв'язках порівняння («там сиджу, мов незабудка», «не чорноту, як терен»), уподібнення рослин людині: («сосна горить очима в степ – дивіться!», часник втягає в себе люту земну: / людський посол, він жертвує собою»). Символічне значення фітонімів безпосередньо пов'язане з естетикою краси відповідно до української етнокультурної традиції.

Список літератури

1. Беценко Т. П.Эпитет «зелёный» как ключ к пониманию поэтической модели мира, представленной в украинских думах. *Стереотипность и творчество в тексте*: межвуз. сб. научн.тр. Пермь, 2003. Вып. 6. С. 354-366

2. Беценко Т. П. Традиції поетичного слововживання кольороназви зелений (на прикладі думового епосу та української поезії ХХ ст. (60-2000 рр.). СумДПУ іМ А.С.Макаренка. Філологічні науки. Суми, 2004. С.10-17
3. Діброва О. В. Фітоніми в художньо-поетичному наповненні Бориса Олійника. Харків: Лінгвістичні дослідження, 2013. Вип. 36. С. 13-16.
4. Іван Малкович / Україна. Учасники-2017. URL : <http://www.meridiancz.com/blog/ivan-malkovych-ukrajina-2/>
5. Малкович І. А. Поезії. URL : <http://poetyka.uazone.net/>
6. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1971. Т. 2. 494 с.
7. Тележкіна О. О. Фітоніми у поетичному мовленні Леоніда Талалая. Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2016. Вип. 10. С. 125-131.
8. Черемська О. С., Масло О. В. Етнокультурні джерела номінації фітонімів в українській мові / Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Т. 26 (65). № 1. С. 547-552.
9. Шкрумеляк М. С. Тлумачний словник-довідник гуцульських говірок. Івано- Франківськ : ІФОЦППК, 2016. 176 с.

Писаренко К. О.,
студентка 253 групи, Україна
Науковий керівник:
Беценко Т. П.,
док. філол. наук, проф.
м. Суми, СумДПУ ім. А. С. Макаренка

РОЛЬ ВСТАВНИХ ТА ВСТАВЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЙ ЯК ЖИВОМОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ ОПОВІДІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

У статті зроблено спробу розглянути роль вставних і вставлених конструкцій у структурі художньої оповіді Григора Тютюнника.

Постановка проблеми: Мовотворчість Григора Тютюнника є оригінальним явищем в історії української художньої думки. Синтаксична організація мови митця - живомовна, легка, проста для сприймання. Значну роль у структурі художньої прози митця відіграють вставні та вставлені конструкції.

Аналіз останніх досліджень: Мову творів Григора Тютюнника досліджували С. Єрмоленко, Л. Мацько, С. Бибик, Н. Сологуб та ін.

Мета дослідження: схарактеризувати особливості використання вставних і вставлених конструкції у творчості Григора Тютюнника.

Виклад основного матеріалу: Вставні слова - це слова, що формально не пов'язані з членами речення, не є членами речення і виражають ставлення мовця до висловлюваного або вказують на джерело повідомлення, спосіб словесного оформлення думки, відношення між окремими думками в мовленні тощо. [1]

За значенням вставні слова традиційно поділяються на кілька розрядів.

У художній мові Григора Тютюнника засвідчено функціонування таких різновидів вставних і вставлених конструкцій:

1) вставні слова з модальним значенням, які виражають оцінку мовцем міри реальності повідомлюваного (впевненість чи невпевненість, передбачення, можливість чи неможливість тощо: звичайно, безсумнівно, ймовірно, можливо, напевне, здається, очевидно, безумовно, мабуть, може, либонь та ін.): *Іду попід тинами, зазираю в кожен двір, може, десь не так густо постояльців; Аж тоді Климко зрозумів, що*

цей солдат, який, **очевидно**, був чехом, боїться якихось партизанів і мало не застрелив його, Климка, зненацька; Так воно ж якби само отаке пережило (це я про голову), то, може б, і не становилося цапа. А як у нього й машина своя, і ноги здорові, та й пика, щоб сказати, немала; Десь надсадно, як на заріз, ревіло теля, очевидно, загубивши матку; Я тільки тріньки-трішечки пам'ятаю тата: вони були великі, і рука в них теж була велика. Вони часто клали ту руку мені на голову, і під нею було тепло й затишно, як під шапкою. **Може**, тому й зараз, коли я бачу на голівці якогось хлопчика батьківську руку, мені теж хочеться стати маленьким... ” [6].

2) вставні слова, що вказують на джерело повідомлення, вираженого реченням в цілому або його окремими частинами (**кажуть**, як **кажуть**, як **відомо**, **по-нашому**, **по-моєму**, **на думку**, **з точки зору...**, **за повідомленням** та ін.): **Не** служиться, **кажуть**, **попа** забрано, **а** другий **став** на його місце, **так** безбожник і п'є... **Кажуть**, як батіг загубить, **то** хрестом божим нагрудним коняку поганяє, як налигачем; **Та** не бійся, як умру, **а** збігай до тітки Насті й скажи: **так і так**, **мовляв**, чиста сорочка й спідниця бабині в коморі, у зеленій скрині...; **Видно**, **думаю собі**, волосся умирає раніше, ніж людина; – **Симін** здоровий, як беззвін, і молодий. **А** мене вже скоро й курка лапою загребе. **Бо** де ж те здоров'я візьметься,

скажіть, коли на мій вік три голодовки випало і три війни! От і поділіть: на кожні десять років або те, або те” [6].

3) вставні слова, що вказують на зв'язок висловленої думки з попередньою, на послідовність викладу (*по-перше, по-друге, нарешті, інакше кажучи, наприклад, навпаки, отже, таким чином, однак, проте*): *Отже, й глибше докопуєшся до витоків. Літературу за всіх часів робили люди, які вмiли носити правду за пазухою; Якщо, **приміром**, йому треба в магазин, і справна машина, і є гроші, то, одягаючись або шукаючи в коробочці з тiтчиними нитками ключ од "зажигання", він неодмінно приспiвуватиме; Скажете, **приміром**, бригадирові неголосно, мовби й не казали нічого, а так собі стояли поруч з ним і дивилися в затуманену далеч [6].*

4) вставні слова, звернені до співрозмовника з метою активізувати його увагу, викликати бажану реакцію з приводу висловленого (*знаєте, вірите, уявіть собі, зверніть увагу, зрозумійте тощо*): *А потім, **дивись**, так тебе струсоне, що аж ноги підламуються...” [6].*

5) вставні слова, що вказують на оцінку міри того, про що йдеться, а також на міру його звичайності: (*найбільше, найменше, у крайньому випадку, буває, бувало,*

звичайно тощо): *І так мені руки потім засверблять, що, буває, ложки хлопцям ріжу на дозвіллі [6].*

б) вставні слова, за допомогою яких робиться висновок, зв'язок з попередньою думкою, підбиваються підсумки (*отже, взагалі, словом, значить, виходить, навпаки та ін.*): *Можна було б, звичайно, побазарувати й дядьковою машиною, інвалідською, так несправна ще з літа; **Значить**, карбюратор підгуляв [6].*

Поряд зі вставними конструкціями, що переважно виражають суб'єктивне ставлення мовця до висловленої ним думки, у художній мові Григора Тютюнника виокремлюємо ще так звані вставлені конструкції, серед яких розрізняємо вставлені слова, словосполучення і речення. На відміну від вставних, вставлені конструкції не виражають модальних значень, не містять вказівок на джерело повідомлення, на зв'язок з іншими повідомленнями тощо. Вставлені конструкції виражають такі додаткові повідомлення чи побіжні асоціативні зауваження, які доповнюють, уточнюють, розвивають зміст висловлювання, вказуючи на певні деталі чи нові факти, що не були передбачені за

первісного формулювання думки, вираженої реченням без вставлених конструкцій.[1]

Вставлені конструкції здебільшого випадають із синтаксичної структури основного речення, проте їх місце в ньому визначене досить виразно і пов'язане з їх значенням. Виражаючи додаткові зауваження, вносячи певні уточнення і поправки до висловленого в основному реченні, вставлені конструкції не можуть починати речення, а стоять лише в середині або в кінці його.[1]

Як з'ясували, у ролі вставлених конструкцій у художній мові Григора Тютюнника можуть виступати окремі слова (вставлені слова), словосполучення (вставлені словосполучення), прості та складні речення і групи самостійних речень, об'єднані однією темою. Наприклад: *У затінках поїд гінкою ліщиною (рибалки тут щоосені вудлища собі ріжуть) прозоро-зелені шпичаки конвалій, кропива з-під торішнього листя пнеться ;*

Климко прокинувся від холодної роси, що впала йому на босі ноги (видно, кидався уві сні), і побачив над собою скам'яніло-бузкове небо, яким воно буває лише восени на

сході сонця, — без жайворіння, без легких з позолотою хмарок по обрію, без усміхненої радості пробудження [6].

То я ж забув, що включив його, ще як виїжджав із двору, хай йому абищо! — покаянно вигукує дядько Никін, і вони йдуть у хату. ("Загляньте ж хоч, як ми живемо",— припрошує дядько)... [6].

І вставні, і вставлені конструкції - факти, живої, народної мови, показники рухливої, справжньої моводійності, почерпнутої з джерел національної культури, побуту.

Висновки: Отже, для лінгвостилію Григора Тютюнника характерне використання вставних та вставлених конструкцій. Вставні компоненти надають реченням певного смислового відтінку, увиразнюють мовну картину твору письменника, оживляють, динамізують її. Вставлені конструкції уточнюють зміст висловлювання, додають нові факти, розвивають зміст думки, увиразнюють, конкретизують її.

Список літератури

1. Бевзенко С.П., Литвин Л.П., Семеренко Г.В. Сучасна українська мова. Синтаксис / С.П. Бевзенко С.П. Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005.- С.270.

2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови. — К., 1982. — С. 184—193.

3. Горпинич В.О. Українська мова. Частина 2: підручник для педучилищ. / В.О. Горпинич, В.Д. Горяний. – К.: Вища школа, 1993. – 239 с.

4. Дудик П. С. Просте ускладнене речення: навчальний посібник / П.С. Дудик. – Вінниця, 2002. – 335 с.

5. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. / М.А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1984. – 255 с.

6. Тютюнник Г.М. Твори. Книга II: Повісті. – К., 1984. – 328 с.

Сердюк К. І., студентка гр. 221

СумДПУ ім. А. С. Макаренка

Науковий керівник: **Беценко Т. П.**, доктор філологічних наук,
м. Суми, СДПУ ім. А. С. Макаренка

ПОЕТОНІМ *СОНЦЕ* У ВІРШОВІЙ МОВІ

АНДРІЯ МАЛИШКА

У статті засвідчено спробу схарактеризувати природу поетичного стилю Андрія Малишка, з'ясовано його характерні риси. Описано особливості мовностилістичного моделювання образу сонця у поетичній мові письменника. Визначено в загальних рисах денотативно-конотативні відтінки слова-образу, встановлено специфіку його репрезентації.

Постановка проблеми. Андрій Малишко – неперевершений майстер художнього слова. Навіть звичайні буденні речі під його пером набували нового глибокого змісту. Мовностильова манера поетизації та інтерпретації образів-символів у митця є незрівняним явищем в історії української літератури. У зв'язку з цим творчий доробок художника потребує різноаспектних лінгвостилістичних студій.

Аналіз актуальних досліджень. Поетична мова А. Малишка неодноразово ставала об'єктом вивчення для мовознавців та літературознавців. Стильові особливості лірики Андрія Малишка досліджували Надія Обжирко, Дмитро Павличко, Всеволод Неділько, Любов Мацько, Тетяна Коць, Віктор Гриневич, Тетяна Беценко та інші. Учені розглядали поетичну мову письменника: символіку, стильові особливості мовотворчості, мовосвіт поета взагалі.

Про поезію Андрія Малишка – про її жанрово-стильову специфіку, особливості художньої мови, способи інтерпретування образів та мотивів – писали майже всі дослідники його творчості: Надія Гаєвська, Людмила

Дем'янівська, А. Ткаченко, В. Базилевський та ін., однак цих розвідок недостатньо.

Маємо незначну кількість праць, у яких приділено увагу лексемі *сонце* в ідіостилі письменника. Частково до опису слова-образу *сонце* в ідіостилі письменника зверталася Беценко Т. у розвідці «Народнопісенна універсалія *зоря* в мові поезії А. Малишка» [4, С. 18-22].

Надія Обжирко, досліджуючи мовотворчість Андрія Самійловича, зазначає, що у його художньо-образній системі «розширюються горизонти поетичного світовідкриття – змінюється і творчий стиль поета від традиційно-народного до філософського» [9, С. 39-42]. Характерними особливостями творчості А. Малишка авторка вважає пісенність, народність та фольклорні мотиви й образи, їх наскрізний характер зображення, українськість. Щодо пісенності мовостилю Андрія Малишка, то, за слушною думкою Н. Обжирко, «слід зауважити, що українська поезія не знає більш-менш визначного поета, який би не відчув на собі благотворного впливу народної пісні» [9, С.

39]. Поетичне мислення письменника завжди було взаємозв'язане з елементами народно-пісенної поезики.

Оцінку творчості Андрія Малишка дав також і Дмитро Павличко, який констатував, що «творчість Малишка, як зрештою творчість кожного великого художника, має цілісну мистецько-ідеологічну концепцію світу і людини. Вона скристалізувалася вже в перших його книжках і до кінця поетового життя не перебудовувалася в своїй основі, а тільки очищалася в гранях, збираючи все більше світла Малишкової душі. Шевченківська пристрасть, глибоке знання і розуміння ... перемін у житті українського народу, жертвовність громадянина ... безмежна любов до рідної землі – все це у поєднанні з ясным, оригінальним, близьким до народнопісенного ладу поетичним висловом створює алмаз Малишкової творчості [7, С. 106-171].

Микола Ткачук зауважує, що своєю творчістю Андрій Самійлович утілював своєрідний принцип: світ крізь оптику його серця, тобто у творчості Сурмача воєдино злилися поєднання епох, часів, фактів та емоцій. Саме цим поет досягав великої внутрішньої свободи, неперевершеного ліризму української поезії. І саме цим прагнув, щоб його

сучасники усвідомлювали й відчували святість рідної землі, він виховує перш за все це відчуття в собі, його ліричне «я» легко проникає в різні епохи, не розпадаючись, а міцніючи від цього.

Мета статті – схарактеризувати мовно-образні засоби, використані А. Малишком для поетичної репрезентації образу *сонця*.

Як відомо, сонце – це небесна сила, про яку люди в різні часи мали певне уявлення, завжди шанували, возвеличували і водночас боялися його гніву. Його уявляли як отвір, крізь який видно справжнє небо, як іскру, яка невідомо як тримається на небі, як Око Боже, свічку, яку носять ангели, як велике колесо, яке можна дістати навіть рукою, коли воно опускається на землю ввечері. У християнській традиції символічне значення знака *сонце* дуже різноманітне. Захід і затемнення сонця означають гнів Божий, праведну кару, страждання. Світло сонця символізує щастя, відкриття. Цих давніх уявлень по-своєму дотримувався і А. Малишко

В інтерпретації А. Малишка сонце постає як бог, як вічне буття:

О вічне сонце огнелике,

Ти встало недругам на зло

І радості чуття велике

Прийма людина і зело.

Тобі, пресвітле, ласка й шана! [3, С. 54-55].

До сонця як єдиного божества на небі звертається ліричний герой поезії:

О зоре світла, зоре світова!

Пливи, палай над рідною землею...

О зоре рідна, як вогонь меча,

Ніхто й ніде не зітре твого цвіту [3, С. 154].

У світосприйнятті А. Малишка народнопісенний образ-символ *сонце* (в авторській інтерпретації образ світанкової зорі) пов'язаний з поняттям «пам'ять» – невмируща, незітерта, на вітрах не розвіяна, духовна пам'ять нації, пам'ять народу, зокрема у поезії «Вікові зелені кручі»:

Зоре ж моя світанкова, палай наді мною! [5, С. 154].

Така авторська інтерпретація слугує доказом семантичної розбудови народнопісенної універсалії «*сонце*», що вже набуває статусу поетичної універсалії у віршовій мові А. Малишка.

Сонце – символ життєдайної сили, символ життя:

Все живе у світанкову пору,

Рветься к сонцю, радується з ним! [5, С. 137].

Без сумніву, квіти, трави, дерева, тварини, птахи, люди - живуть лише з ласки сонця: «Поглянь: стеблинка й та – ламає камінь дикий, щоб нічним вінчиком зустріти сонця схід» [8, С. 321]:

Так буває: в радості чи в тузі,

Жевріє на серці я біда,

З весняною повіддю у лузі

Красноталю гілка молода.

Що його й недосвітом глушило,

І сніжком згинало до землі,

Але сонця золоте вітрило

Обгорнуло листячка малі [3, С. 180].

І навіть рослини, особливо соняшники – великі сонцепоклонники, які завжди повертають свої голівки до сонця, кожного ранку вітають сонце, віддаючи йому свою шану, вони «кладуть без ліку поклони гарячі, як вигляне сонце в небесні обходини» [6, С. 60]. І сира сонна після зими «тужава земля потягнулась до сонця устами» [8, С. 199].

Як переконуємося, надприродною, всюдисущою, вищою силою - отже, божественною, - наділене *сонце* у поетичній уяві митця:

Та мовить сонце з високості:

- Я бачу: пилу сивина...

Я за синів своїх з Путивля

Ворожі орди спопелю

Огнем смертельним! [5, С. 54-55].

Сонце, володіючи могуттям, може й руйнувати все навкруг:

Сонце виплинуло вище,

Іскри крешуть ув очу

– Ах ти, снігу-хвастунище, –

Я тебе ось проучу!

Як метне огнені ружі,

Як заблиска в три сліди, -

З снігової бороди...

... Він у поле – сонце коле...[6, С. 129].

Як антропоморфізований образ *сонце* постає у поезії: «Ярославно, Ігор знову кличе»:

Сяє сонце яре, бунтівниче

Пил походу щоки обпіка [3, С. 137].

В інших творах митець послідовно вдається до одухотворення сонця:

На молодім зеленавім житі

Сонце гойдає тіло своє [8, С. 480].

Одухотвореність, близькість образу *сонце* до людського ества спостерігаємо у рядках:

Он весна викреслює шлях по птицях,

І виплескує сонце блакитну брагу,

І зелені луги у твоїх зіницях [8, С. 373].

Як і людина, у творчій уяві поета «... сонце випікає хліби і сідає спочити» [8, С. 467]. Сонце здатне змінити довколишню дійсність, воно «в багряні шлеї впрягає землю, змінюючи світ» [8, С. 435].

Слово-образ *сонце* репрезентоване іменниками *сонце* (а також *світанок*, *захід*, *схід*, *заграва*), прикметником *сонячний*.

Спостережено, що розгляданий образ є складником індивідуально-авторських метафоричних конструкцій: «біляста туча небо полонила, і в ній котився сонця *стиглий плід*» [4, С. 169] «сонце стеле пурпурові

пасики» [6, С. 185], «а сонце міниться і мліє на горбочку» [3, С. 226], «вставало сонця ранне пожарище, небесних кленів обсипалась мідь» [5, С. 31], «вже сонячні злитки розливаються злотом в небеснім горнилі» [3, С. 280], «сонце звелось над полем» [5, С. 92], «теплу тишу світанкову вкриє сонячна юга» [3, С. 112], «як *тепле* сонце, що ламає кригу, і спіє плодом у липневу рань» [6, С. 256], «Тут обеліск у житі, а на нім медалі сонця й неба теплі жили» [8, С. 500],

«Половіє в полі жито, сонце падає в траву» [8, С. 30]. «І настроюють хмари велетенські оркестри сонця теплого, злив і розкутого грому» [8, С. 399].

Поетичний словесно-образний знак *сонце* входить до складу порівняльних зворотів: «звисає сонце, *мов яблуко*» [3, С. 201], «повелось: не карбувати в знаки, пить любов, як сонце п'є росу» [3, С. 243], «на шаблі виблискує сонце, як зайчик у росяній жмурці» [6, С. 90], «червіньково спіє сонце, *мов гарячий плід*» [5, С. 24], «не малюй мені сонце, як *вистиглий овоч*, покажи мені сонце, що в бурі *суворе*» [6, С. 177], «палає *схід*, мов кров'ю змочені знамена» [8, С. 51], «та сонце сходить угорі, мов шабля блискає знов» [8, С. 83]. «Сонце росло, як велетенська *бджола*, і бриніла природа. І

молилися соняхи біля його чола, щоб Україні була свобода» [8, С. 495].

Без перебільшення можна стверджувати, що поетонім сонце - часто вживаний у поетичній мові митця, різнобічно обіграний.

Висновки

Отже, слово-образ сонце є доволі активним у поетичній творчості А. С. Малишка. Показово, що поетичний знак *сонце* митець осмислює як вищу надприродну силу, як антропоморфізований образ. Лексема сонце входить до складу епітетних структур: *гаряче, молоде, соковите, українське, жнивварське, веселе, задимлене, полудневе, бунтівниче, закурене, тепле, яре*, що в свою чергу виступають органічними складниками метафоричних конструкцій. Поетонім сонце митець порівнює *із стиглим, гарячим плодом, із яблуком, із вистиглим овочем, із велетенською бджолою*.

Образ сонце уподібнюється образіві України: «сонцевита» Батьківщина, «Вітчизна, як сонце, одна».

Поетичний знак *сонце* самобутньо представлений в ідіюстилі письменника.

Список літератури

1. Беценко Т. П. Народнопісенні універсалії в мовотворчості Андрія Малишка // Дивослово. 2012. №11. С.34-39
2. Беценко Т. П. Фольклорні джерела поетичної мовотворчості Андрія Малиш // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія: Збірник наукових праць. Вип. 24 том 1. Одеса, 2016. С.7-11
3. Беценко Т. Народнопісенна універсалія зоря в мові поезії А. Малишка Культура слова, Вип. 78, 2013, С. 18-22.
4. Малишко А. Вибране. Поезії. За загальною редакцією М. Бажана. Київ: Радянський письменник, 1978. 296 с.
5. Малишко А. Жайворонка срібляний смичок. Київ: Веселка, 1988. 270 с.
6. Малишко А. Зорі світ провіщають : лірика та поеми. Київ: Дніпро, 1969. 302 с.
7. Павличко Д. В. Магістралями слова. Київ, 1977. С. 106-171.
8. Поетичні твори: Літературно-критичні статті / Вступ. стаття О. В. Шпильової; Упоряд. і приміт. Н. М. Гаєвської; Ред. тому Б. І. Олійник. Київ: Наукова думка, 1988. 736 с.
9. Обжирко Н. Особливості ліричних творів А. Малишка, Українська мова і література в школі 1970. № 2. С. 39-42.

Набок М., канд. філол. наук,
м. Суми, СумДУ
Алсаєдахмед Махмуд,
студент ЛС-626, Палестина
Бадер Моса Мохаммад,
студент ЛС-626, Йорданія

СПРИЙНЯТТЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ З БЛИЗЬКОГО СХОДУ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМ: ЕТНОПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Фольклор, як універсальний засіб вираження національного характеру, – важливий чинник формування духовного світу особистості, морально-етичного ідеалу, національної самосвідомості. У такому разі *актуальним* є зіставлення національного, етнічного з етнопсихологічними особливостями героїв фольклорних творів народів світу, адже в період розбудови національної держави та в межах міжкультурного спілкування етнопсихологічні знання сприятимуть гармонізації міжособистісних, міжнаціональних зв'язків як в Україні, так і далеко за її межами. Тож *мета* нашого дослідження – *на підставі первнів (архетипів), виражених в символічних формах*

«колективного несвідомого», з'ясувати своєрідність національних психотипів українців, палестинців та йорданців, визначити основи їх етнічного «Я-буття».

У зв'язку з цим в Сумському державному університеті ми проводимо науково-дослідну роботу з чужоземними студентами, які приїхали з країн Близького Сходу. Вони переглядають відео/аудіозаписи українських народних дум, аналізують образи героїв, порівнюють їх з образною системою своїх народних творів. Студенти з Палестини, Йорданії є представниками арабського психологічного типу, сформованого протягом багатьох століть. Цей тип виявляється у колективній та індивідуальній поведінці, тобто первнях (архетипах), що утворюють апріорні психічні та поведінкові програми людини. Духовне життя народів тісно пов'язане з архетипами, оскільки в процесі творчої діяльності у представника певного етносу з їх допомогою утворюється своєрідна послідовність образів, втілена у певних символічних формах.

Первообрази, виражені в символічних схемах «колективного несвідомого», зауважуємо у сприйнятті

студентами українських народних дум. Прослухавши, наприклад, думи про «Козака Голоту», «Марусю Богуславку», «Плач невільника», «Про бурю на Чорному морі», «Втечу трьох братів із города Азова» [1, с. 2], вони спершу звертають увагу на виконавську манеру кобзаря: мистецьку гру на бандурі з неймовірно професійним перебиранням струн, яке створює чаруючу мелодію, гру тональностями як спосіб передачі емоцій слухачеві, що збуджує центральну нервову систему. Студент Абу Трабах Ахмад з Йорданії порівнює його спів зі співом птаха: «Кобзар виспіває як пташка, яка вміє добре співати. Цей спів діє на центральну нервову систему і надихає на щось красиве, ніжне, приємне» (архів М. Набок).

Прослухавши думу «Маруся Богуславка» у виконанні Ярослава Криська, запис думи про «Втечу трьох братів із города Азова» та думу про «Бурю на Чорному морі» у виконанні кобзаря В. Мішалова, Хамаршех Амер з Палестини написав у відгуку: «Я відчув, що кобзар розповідає нам історію. Він співає цю думу для того, щоб поділитися з нами емоціями. Я, як громадянин іншої держави, який не розмовляє українською мовою, зразу

відчув, що це сумна пісня» (архів М. Набок). Іноземні студенти звернули увагу, що виконавець думи «Маруся Богуславка» Ярослав Крисько співав думу із закритими очима. «Таким чином, – роблять висновок іноземні студенти, – він входить в транс, щоб глибше передати свої почуття і переживання» (архів М. Набок).

Студенти звертають увагу на манеру виконання кобзарем народних творів, адже багато арабських пісень виконуються подібно до українських народних дум, тобто розповідним тоном. Це давня арабська традиція, коли існували співці-поети «шаіри» (الشاعر), яких називали «віщими». Вони були творцями і виконавцями пісень, мали особливий дар, магічну силу, тому їх пісні вважали віщими. Найчастіше «шаіри» (الشاعر) виспівували подвиги воїнів. Існували й інші жанри пісенної творчості як пісня-виклик в бій (أرجوزة), пісня-помста, (انتصار), хвалебні пісні (مدح). Часто пісні супроводжувалися танцями «дапка» (الدبكة), в яких особлива роль відводилась рухам ніг. Танцюристи дзвінко вибивали ногами по землі для того, щоб у відлунні тупоту ніг ворог їх почув та зрозумів міць, силу їхнього духу. Ця

традиція походила з тих часів, коли представники арабських племен ще не вміли читати та писати, а працювали виключно на землі, були землеробами і «тупання по землі» було єдиною зброєю та засобом передачі послання ворогові. Тобто, обробляючи землю, в одній руці вони тримали знаряддя праці, а в іншій – зброю, що була символічним кодом буття нації і вказувала на здатність у будь-який час за будь-яких обставин захистити себе.

Така традиція втілена і в сучасному житті арабських народів. Так, наприклад, йдучи на дипломатичні переговори, представники арабського світу психологічно налаштовуються таким чином: в одній руці вони тримають гілку оливкового дерева (символ миру), а в іншій – зброю, що означає прохання-попередження не провокувати його своїми несправедливими рішеннями на те, щоб дипломат не кинув з руки цю гілку.

Тому не випадково арабські студенти в першу чергу звертають увагу на стиль виконання народних дум, адже вони таким чином зіставляють «своє» з «чужим», порівнюють знайоме їм у манері виконання своїх фольклорних творів з «інакшим» для них. Відтак, на

противагу чаруючим, протяжним, ніжним звукам бандури, що лікують і зцілюють душу, в арабських народних піснях і танцях зауважуємо «гострий», енергійний спів, що здатний викликати ворога на бій. Тож, *звукосимвол* є домінуючим у виконанні народних арабських творів.

Прослухавши думу «Козак Голота», студенти підкреслюють її урочистий, піднесений тон. Образ козака Голоти, який вільно гуляє степом їм близький, бо викликає подібні асоціативні зв'язки зі своїми національними героями, для яких простір визначений, чітко окреслений. Тобто архетипно-буттєвий концепт «Поля» арабські студенти розуміють як *простір*, де утверджується козацька воля, потяг до життя. «Ця дума мені нагадала про ворогів України, які хочуть зламати волю українців, їх свободу. Свобода – це життя» (архів М. Набок), – пише у відгуку Абу Трабах Ахмад з Йорданії. Як бачимо, в образі козака Голоти студент підкреслив потяг українців до волі та незалежності. Близьким для палестинців та йорданців Голота є і в плані його насміхань, кепкувань над ворогом: «Ой, Татарине, ой сідий же ти бородатий! / Либонь же ти на розумь небагатий: / Ще ти козака у руки не взявъ, / А вже за ёго й гроші

поцітавъ» [2, с. 9]. В арабських народних піснях і танцях, герої теж глузують, насміхаються над ворогами. Якщо в українських народних думах у такому сатиричному зображенні переважає світла кольористика «ясні зорі», «тихі води», у думах про Хмельниччину «шабля булатна», від якої втікають польська шляхта та євреї, то у фольклорі країн Близького Сходу герой насміхається над ворогом пританцювуючи серед пожежі, руйнувань, чорного диму, таким чином показуючи свою силу над ним. Арабський народний танець «дапка» (الدبكة), – своєрідний виклик, що засвідчує не лише безстрашність перед ворогами, але й спонукає «своїх» до об'єднання.

Етнічна самосвідомість мусульман, об'єднана макрокосмосом (всесвіт) та мікрокосмосом (Я-етнічне), спрямовує Я-етнічне в майбутнє з метою збереження етносу, самозахисту у просторі й часі (Ми-майбутнє). Такі етнопсихологічні уявлення арабських народів зауважуємо і у сприйнятті студентами думи «Про втечу трьох братів з города Азова». Зокрема, у відгуках студенти написали, що вчинок братів є великим гріхом. Вони схвалюють батьків, які вигнали синів з дому. «Батьки вигнали з дому їх тому, що це

вважається великим гріхом. Ця дума вчить нас не залишати своїх в біді» (архів М. Набок), – підсумовує Хамаршех Амер з Палестини. Студент Белбаісі Мохаммед з Йорданії так коментує народну думу: «Старші брати залишили меншого в полі. Ця пісня-казка дуже сумна, бо залишити свого – це великий гріх. Я шокований таким вчинком та тим, що є взагалі такі брати» (архів М. Набок). Не випадково Белбаісі Мохаммед прослухавши думу, написав у відгуку «пісня-казка», адже для нього, як і для більшості арабських студентів, ця ситуація схожа не на реальну, а вигадану подію. У фольклорі мусульманських країн немає пісень подібного сюжету і це не випадково. В народному світогляді арабських народів «Я-етнічне» нерозривно пов'язане з концептом «Ми-майбутнє». Емоційні, когнітивні, поведінкові складові ментальності «працюють» на утвердження єдності цих концептів. Сюжети народних творів на зразок думи «Про втечу трьох братів з города Азова» можуть поглибити і так роз'єднану по всьому світі арабську націю, адже якщо в родинному колі немає єдності, то це впливає і єдність нації в цілому.

Висновки. Таким чином, етнопсихологічною основою дій та вчинків героїв народних творів є архетипи колективного несвідомого, які визначають суть, форму та спосіб зв'язку успадкованих, несвідомих першообразів і структур психіки, які передаються від покоління до покоління. Особливості світосприйняття, світорозуміння та світовідтворення етнічної спільноти визначаються своєрідними зразками поведінки, мислення та бачення світу. Вивчення цієї складової є важливим в умовах сучасних глобалізаційних процесів, оскільки кожна нація має зберегти свою ідентичність. І, як показує досвід, впровадження новітніх методів навчання та виховання, що не властиві певному народові та не відповідають його національно-психічному складу, руйнує природу самого етносу, призводить до етнічних конфліктів. Вивчаючи та порівнюючи уснопоетичні твори народів світу, ми краще зрозуміємо культуру один одного та впевненіше входитимемо в сучасний світ на своїх питомо національних підставах.

Список літератури

1. Українські народні думи. Том другий корпусу. Тексти № № 14 – 33 і вступ Катерини Грушевської. – Харків ; Київ : Пролетар, 1931. 304 с.

2. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № № 1–13 і вступ Катерини Грушевської. – Х., 1927. 166 с.

Клипатская Ю. А., преподаватель,
г. Сумы, СумГУ
М. Факхан, студент МЦ.м-826 р,
Турция

К ВОПРОСУ «ОТКУДА БЕРУТСЯ ДЕНЬГИ?»

Деньги – это странная вещь. Их прелесть в том, что они могут быть величайшим источником радости. А гибельность денег – в том, что они же могут стать величайшим источником тоски.

Джон Кеннет Гэлбрейт

В нашей жизни есть две великие тайны: любовь и деньги. На вопрос «Что такое любовь?» люди постоянно пытаются найти ответ, прибегая к литературе, музыке, искусству, кинематографу и др. На эту тему слагаются легенды и пишутся стихи и песни, снимаются фильмы и ставятся спектакли... Однако, такого не скажешь о вопросе

«Что такое деньги?». Мы все ежедневно, так или иначе, соприкасаемся с деньгами, но часто не знаем, как они появляются и как устроен их механизм.

Цель настоящей статьи – познакомить читателя с интересным подходом Пола Гриньона к вопросу «Откуда берутся деньги?». Канадский продюсер в жанре документальной анимации рассказывает про эволюцию денег и кредитно-денежные отношения, использующиеся в современной банковской системе, приоткрывая завесу всемирной истории [3].

Вопрос «Что такое деньги?» всегда интересовал не только исследователей-историков, изучающих финансовую сторону жизни общества (среди них, напр.: Нил Фергюсон, Евгений Пенцак, Рендал Рей, Билл Эммотт, Роберт Скидельски, Джордж Клейсон), но и политиков, имеющих дело с большими денежными потоками страны. Интересны высказывания некоторых из них на этот счёт: «Многие из влиятельных людей в Соединённых Штатах боятся. Они знают, что существует сила, организованная, наблюдающая, связанная со всеми, – это сила, о которой они могут сказать что-то лишь шёпотом» (Томас Вудро Вильсон, 28-й

президент США); «Каждый раз, когда банк даёт ссуду, создаются новые залоговые обязательства, новый банковский счёт, то есть новые деньги» (Грэм Форд Тауэрс, первый управляющий банка Канады с 1934 г. по 1954 г.); «Процесс создания банком денег настолько прост, что ум отказывается в это поверить» (Джон Кеннет Гэлбрейт, американский экономист, один из видных экономистов-теоретиков XX ст.); «Дайте мне возможность выпускать и контролировать деньги в государстве – и мне нет дела до того, кто пишет его законы» (Майер Амшель Ротшильд, основатель еврейской династии выдающихся предпринимателей, масон) [4].

Вопрос «Откуда берутся деньги?» вызывает в первую очередь ассоциацию, связанную со станком, печатающим бумажные деньги и монеты. Большинство людей верит в то, что деньги создаёт правительство. Это верно, но лишь в определённой мере. Те бумажные и металлические символы стоимости, которые мы считаем деньгами, действительно печатает подотчётный правительству монетный двор, но большая часть существующих денег создаётся иначе. Эксперты в сфере экономики утверждают, что деньги

производятся ежедневно в огромных количествах частными корпорациями, известными нам как банки. Считается, что в банке выдают в кредит те деньги, которые ему доверили вкладчики. Это легко представить, но это не совсем так. На самом деле деньги берутся не из доходов банка, не из денег вкладчиков, а из подписанного должником обещания их вернуть. Подпись в долговой расписке обязует должника вернуть банку деньги с процентами, иначе должник потеряет то, что является залогом. Это обязательство должника перед банком. А каковы обязательства банка? Банк проделывает простой фокус: он записывает договорённую сумму на счет должника. Для иллюстрации того, как возник этот фокус современной банковской системы, обратимся к интересной документальной анимационной истории Пола Гриньона «Сказка о Ювелире» [3].

Сказка о Ювелире

Когда-то давно в качестве денег выступало всё что угодно: любая вещь, которую можно было носить с собой, — главное, чтобы все вокруг верили, что это можно обменять на ценные вещи. Золото и серебро — это мягкие металлы,

которые легко обрабатываются; они стали использоваться в качестве денег. В то время ювелиры способствовали торговле, отливая серебряные и золотые монеты, но, чтобы обезопасить своё золото, им потребовалось для этого хранилище. Вскоре горожане стали арендовать у ювелира его сейф, чтобы хранить там свои монеты и ценности. Шли годы, и ювелир заметил, что, когда вкладчики приходили за своим золотом, они никогда не приходили одновременно. Долговые расписки люди использовали на рынке для оплаты наравне с реальным золотом. Такие бумажные деньги были удобнее, чем тяжелые монеты. Тем временем у ювелира появился другой бизнес: он стал давать своё золото в займы под проценты по мере того, как получал долговую расписку в качестве денег. Заёмщики стали брать ссуду в форме этих бумаг вместо реального золота. По мере развития цивилизации всё больше людей стало обращаться к ювелиру за ссудой. Это навело его на ещё более дерзкую мысль: мало кто из его вкладчиков сразу потребует вернуть золото, поэтому он мог бы давать чеки и под залог чужого золота, принятого на хранение. Если вкладчик получает своё золото назад, то какая ему разница, чьё оно. Многие годы ювелир

без огласки хорошо зарабатывал, давая ссуды под залог золота своих вкладчиков. Так он стал известным ростовщиком и намного богаче других горожан, щеголял этим. Вскоре распространились слухи, что ювелир пользуется деньгами вкладчиков, после чего последние потребовали вернуть своё золото, если ювелир не объяснит, откуда взялось его богатство. Узнав о работающей схеме ювелира, вкладчики выдвинули условие сделать их компаньонами и выплачивать им часть процентов. Так возникли банки. Банкиры выплачивали небольшой процент своим инвесторам, а ссуды давали под большие проценты. Разница в процентах покрывала расходы банка и составляла его доход. Наш банкир не был доволен доходом, который оставался после выплаты процентов своим вкладчикам. Спрос же на кредиты заметно рос по мере того, как европейцы колонизировали другие страны. Однако способность давать ссуды была ограничена количеством золота, хранившимся в сейфе. Так ювелиру пришла в голову ещё более дерзкая идея: поскольку никто, кроме него самого, не знал, что находится в его сейфе, он мог бы выдавать долговые расписки под золото, которого у него вовсе не

было. Новая схема прекрасно работала. И наш банкир сказочно разбогател на процентах от золота, которого никогда не существовало. Идея, что банкир делает деньги из ничего, была слишком смелой, чтобы в неё поверить. Долгое время это даже никому не приходило в голову. Однако суммы кредитов, выдаваемых банкиром, и его банковское богатство снова вызвали подозрение. Некоторые вкладчики стали требовать золото взамен на его бумажный заменитель. Слухи распространялись – и вскоре игра закончилась. Толпа вкладчиков, требующих своё золото, заполнила площадь перед банком – и в конце концов у банкира не оказалось достаточного количества золота и серебра, чтобы расплатиться по бумагам, которые он выдавал своим вкладчикам. Это называется банкротством – то, чего боится любой банкир. Данный феномен разрушил некоторые банки и, как следовало ожидать, подорвал доверие к банкирам. Может быть, следовало бы запретить создание денег «из ничего», но кредиты, выдаваемые банкирами, были важны для коммерческой экспансии европейской цивилизации, поэтому вместо запрета эту практику узаконили.

Эта «Сказка о Ювелире» хорошо демонстрирует действующие кредитно-денежные отношения. В дальнейшем банкиры согласились ограничить количество несуществующих денег, которые они могли выдавать в кредит. Обычно это соотношение составляло 9 несуществующих долларов за одну золотую монету. Выполнение этих законов проверялось инспекциями. Также было оговорено, что в чрезвычайных ситуациях центральный банк поддерживает местные банки вливаниями реального золота. Но в случае, если все банки израсходуют свой резерв одновременно, кредитно-денежная система развалится.

На протяжении многих лет система частичного резерва стала господствующей денежной системой в мире. В то же время золотые деньги, обеспечивающие кредитные, практически исчезли. Изменилось сама суть денег. Эксперты утверждают, что деньги в настоящем – это чьи-то долги [3]. В современном мире деньги функционируют в виде монет, бумажных денег, кредитных денег, а также появился новый вид денег – электронные, или цифровые, деньги [1]. В прошлом стоимость бумажного доллара можно было

потребовать золотом или серебром. Сегодня за бумажный или цифровой доллар можно получить только другой бумажный или цифровой доллар. В настоящее время кредитный счёт частного банка можно обналичить национальной валютой государства. Оно же и устанавливает национальную валюту законом, по которому граждане обязаны принимать эти банкноты в качестве долгового платежа под страхом суда. Возникает вопрос, если и правительство, и банки могут создавать деньги, то сколько же денег существует вообще? В прошлом количество существующих денег ограничивалось реальным количеством того, что использовалось в качестве денег. Например, для того, чтобы создать новые золотые или серебряные деньги, нужно было сначала добыть золото или серебро в шахте. В настоящее время деньги в буквальном смысле создаются как чей-то долг. Новые деньги возникают каждый раз, когда кто-то берёт ссуду в банке. В результате общее количество создаваемых денег ограничено только общим количеством долгов. Печатаемые правительством деньги – это не более 5 процентов всех денег в обороте. Более 95 процентов денег на сегодня создаются теми, кто

расписывается в долговых обязательствах перед банком. Более того, эти кредитные деньги создаются и уничтожаются в огромных количествах ежедневно по мере того, как выплачиваются старые долги и создаются новые.

Банки могут воплощать данную схему в жизни только при активной поддержке правительства, так как правительство законодательно обязывает нас пользоваться национальной валютой. В реальности ссуда означает, что у того, кто даёт в долг, есть что давать. Но в «искусственном» мире денег обещание банка выплатить деньги, которых у него нет, приравнивается к реальным деньгам – и с этим нельзя не согласиться. «Получается, что наши деньги отданы на милость кредитным операциям банков, которые дают в долг не деньги, а лишь обещания выплатить деньги, которых у них нет» (Ирвинг Фишер, экономист) [4]. Без подписанного заёмщиком документа банкиру нечего давать в долг.

В связи с вышесказанным возникает вопрос, почему многие правительства, компании, бизнесмены, семьи оказываются в долговых обязательствах перед банками? Откуда может взяться столько денег, чтобы их давать в долг?

Ответ прост: банки не дают в долг деньги, они просто создают их из долгов, и эти долги ничем не ограничены, как и количество денег. С другой стороны, возможна и обратная ситуация: нет долгов – нет денег [4]. Так, большинство людей считает, что, если выплатить все долги, состояние экономики улучшится. Это так лишь на бытовом уровне. У нас появляется больше денег, когда мы погашаем долги, поэтому мы думаем, что, если все вокруг расплатятся, то у всех будет больше денег. В действительности все строго наоборот: никаких денег не будет вовсе – если не будет кредитов, то не будет и денег.

Кроме того, банки создают только основную часть долга. Они не создают деньги для выплаты процентов. Единственным местом, где заёмщик может взять деньги для выплаты ссудного процента, является рынок денег. Но практически все деньги, находящиеся в обороте, созданы таким же образом, то есть они есть в качестве долга в банке, но вернуть надо больше, чем взял. И везде должники находятся в таком же положении, они тщетно пытаются добыть деньги, чтобы вернуть долг с процентами. Но все существующие деньги – это только основная часть долга.

Совершенно невозможно всем выплатить долг с процентами, потому что процентных денег просто не существует. Проблема в том, что для долгосрочных ссуд, таких, например, как ипотеки, правительственные займы, процент по пользованию кредитными средствами может превышать основной долг – поэтому, если не создать дополнительных денег, то увеличится число банкротств – и экономика рухнет. Для того, чтобы поддерживать экономику на функциональном уровне, число банкротств должно быть низким. Для достижения этой цели создаётся всё больше и больше кредитных денег, чтобы удовлетворить потребность по выплатам старых долгов. Разумеется, общий долг от этого только растёт, процентов надо платить всё больше. Таким образом ссудный процент постоянно раскручивает растущую пирамиду долгов. «Банковская система играет в детскую игру со стульями: пока играет музыка, проигравших нет, но, когда музыка кончится, надо занять стул. Только вот стульев по правилам становится на 1 меньше, чем участников» (Эндрю Гаузе, историк) [4].

Список литературы

1. Никонец О. Е. Роль денег в современном обществе [Электронный ресурс] / О. Е. Никонец, Т. Р. Милютенко, О. И. Мяло // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 39. – С. 56–60. – Режим доступа : [http : //e-koncept.ru/2017/970338.htm](http://e-koncept.ru/2017/970338.htm).
2. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу / Ніл Фергюсон ; [пер. з англ. К. Діса]. – Київ : Наш формат, 2017 . – 384 с.
3. Money as Debt. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http : // topdocumentaryfilms.com/money-as-debt](http://topdocumentaryfilms.com/money-as-debt)
4. The Money Masters. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http : // www.themoneymasters.com](http://www.themoneymasters.com)

Ярова А. Г., к.філол. наук,
м. Суми, СумДУ
С. Мірзазаде, студент
групи Ю-93, СумДУ,
Азербайджан

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ СВАТАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ Й АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОМУ ТРАДИЦІЙНОМУ ВЕСІЛЬНОМУ ОБРЯДІ

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні дослідження значною мірою зорієнтовані на вивчення

функціонального ресурсу мови, розв'язання комунікативних завдань, стратегій і тактик. Вивчаючи загальні закони спілкування людей з використанням живої природної мови, організацію засобів мовного коду та інших семіотичних систем у процесі комунікативної взаємодії особистостей, вплив на засоби мови психічних, соціальних, когнітивних, культурних та інших чинників, а також різноманітних ситуативних складових комунікації, комунікативна лінгвістика й надалі залишається одним із перспективних та інноваційних напрямів науки про мову.

Серед різноманітних комунікативних практик на особливу увагу заслуговують народні традиції, обряди, які останнім часом активно вивчають як форму соціально-культурної комунікації. Через традиції нові покоління людей дістають інформацію, успадковують ті чи інші соціальні ідеї, образи, цінності, норми поведінки. Обрядові дійства є засобом об'єктивації відповідних уявлень та емоцій. Завдяки їм відбувається самоідентифікація особистості та групи. На відміну від масової культури, обряди виконують роль своєрідного соціального цементу для різних суспільних груп, бо дають змогу зробити зрозумілим, осмисленим

довколишній світ. Дослідники вважають, що традиції, обряди є одним із найефективніших механізмів, що протистоїть руйнівній дії кризових явищ. З цього огляду вивчення комунікативних стратегій і тактик, представлених у народних традиціях і обрядах, становить цікавість.

Мета цієї праці полягає в аналізі сватання – одної з частин традиційного азербайджанського й українського весілля як комунікативного акту; у вивченні мовленнєвих стратегій і тактик, на основі яких вибудовується це спілкування.

Методи дослідження. Під час дослідження використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження: описовий – у процесі наукової кваліфікації виявлених комунікативних явищ, семіотичний – для інтерпретації обрядових складників спілкування з опертям на їхню знакову природу, дискурс-аналіз, що має на меті дослідження взаємозв'язку між мовним кодом у спілкуванні та соціальними, психічними, психологічними, культурними процесами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обрядові комунікативні стратегії і тактики ми розглянемо на матеріалі

традиційних весільних обрядів українців і азербайджанців, зокрема їх передвесільного етапу – сватання. Весілля в обох культурах слугує утворенню сім'ї, санкціонує перехід дівчини в родину чоловіка, забезпечує зміну статусу пошлюблених молодих людей. Обидва народи сприймають весілля як одне з найбільшій та найяскравіших свят. Це важлива, радісна, приємна подія, торжество. Весільний обряд, крім усього іншого, відтворює та підсилює почуття колективної ідентичності.

Структура весільного обряду в обох культурах подібна. Так, традиційний український весільний обряд передбачає три етапи: передвесільний, власне весільний і післявесільний. Передвесільний – досягнення згоди між двома родинами на шлюб молодих. Він може бути досить протяжним у часових параметрах, тривати від одного до трьох місяців. Передвесільний етап передбачає такі обрядові дії, як вивідування, сватання, оглядини, заручини. Власне весільний етап складався із запросин, випікання короваю, плетіння вінка, дівич-вечора, шлюбу, посаду і покриття молодої, поділу короваю, дарування та переїзду нареченої в дім молодого. Власне весільний етап тривав тиждень. До

післявесільного етапу відносять понеділкування або почепини, пропій чи перезву.

Азербайджанський весільний обряд не менш складний, ніж український, і також пов'язаний з виконанням багатьох ритуалів і обрядів. Весільний цикл відбувався протягом тривалого часу й вимагав значних матеріальних витрат. Наприклад, період між заручинами та весіллям міг тривати тиждень, кілька місяців, а подеколи й кілька років. Часовий проміжок визначався матеріальним станом родин. У структурі азербайджанського весілля також розрізняють три етапи – передвесільний, весілля, післявесільний. Довесільний етап передбачав послання, «арачи» (попередня згода на сватання), «сез кясді» (згода від батьків нареченої на сватання), «гиз герме» (оглядини), «гиз бейенне» (схвалення вибору нареченого), мале сватання, велике сватання, заручини. Весільний етап складався із «кеби кесмек» (підписання шлюбного договору), «ев бяземен» (прикрашання дому), перевезення «джехиз» (приданого) у будинок нареченого, «палтар кесді» (весілля в будинку нареченої), «хна-яхти» (помазання нареченої хною), весілля в домі нареченого, «гялін гятирме» (перевезення молодої до

молодого). Післявесільний етап пов'язують з «узе чихди» (обрядом відкриття обличчя нареченої).

Оскільки на цьому етапі вивчення комунікативних стратегій науковці ще не дійшли єдиного визначення поняття, то у своєму дослідженні під комунікативною стратегією розуміємо загальну схему дій учасників процесу спілкування, спрямованих на досягнення конкретної мети шляхом вибору дієвих мовленнєвих ходів, а також гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації. Процес спілкування постає як послідовність інтеракційних ходів між адресатом і адресантом, які зумовлені їхніми комунікативними бажаннями чи намірами. Як зазначають дослідники, побудова комунікативної стратегії залежить від низки прагматичних факторів – рівня знайомства комунікантів, їхньої статі, соціальних ролей, національно-культурної належності, а також комунікативної компетентності, яка визначає, які мовні засоби добирає мовець [1, с.119].

Комунікативні тактики є основою реалізації комунікативних стратегій. Вони складаються з комунікативних ходів – методів або прийомів, що окремо або в комплексі спричиняються до вирішення головного

завдання. Комунікативний хід є основною одиницею дискурсу, мінімально значущим елементом, який розвиває взаємодію, просуває спілкування до досягнення комунікативних цілей.

У науковій літературі можна натрапити на кілька десятків класифікацій комунікативних стратегій. Так, Ф. Бацевич зауважує, що в разі неконфліктного (кооперативного) спілкування його стратегію визначають пошуки «спільної мови», тобто основ діалогічного (чи полілогічного) співробітництва: добір мовних засобів представлення реального стану речей, вибір тональності спілкування, формування сприятливої атмосфери взаємодії всіх учасників комунікації тощо [1, с.118].

На думку Т. Янко, комунікативна стратегія охоплює: 1) вибір глобального мовленнєвого наміру (констатувати факт, поставити запитання, звернутися з проханням); 2) відбір компонентів семантики речення і екстралінгвальної конситуації, які відповідають модифікаційним комунікативним значенням; 3) визначення обсягу інформації, який припадає на одну тему, одну рему та ін.; 4) встановлення співвідношення часток інформації про

ситуацію зі станами свідомості співбесідників і чинником емпатії; 5) визначення порядку комунікативних складових; 6) налаштування комунікативної структури висловлювання на певний комунікативний режим (діалогічний, режим озвучення письмового тексту тощо), стиль (епічний, розмовний) і жанр (поезія, анекдот, реклама, гасло) [6, с. 42].

На думку нідерландського дослідника Т. ван Дейка, саме комунікативні стратегії визначають загальний «стиль» взаємодії комуні- кантів, тобто, як і якими засобами може бути досягнена мета. Науковець виокремлює: 1) пропозиційні стратегії, що мають на меті конструювання пропозицій на основі семантичної інтерпретації, тобто упізнаванні значень слів та синтаксичних структур; 2) стратегії локальної когерентності – націлення на встановлення зв'язків між фактами, викладеними у пропозиціях, на основі лінійного впорядкування речень, експліцитних засобів зв'язку і знань, які були отримані з попередніх пропозицій та зберігаються у довготривалій пам'яті; 3) макростратегії, які дозволяють утворити згадану вище послідовність макропропозицій таким чином, щоб адресат зміг здогадатися про загальну тематику

повідомлення, отримавши тільки мінімум інформації з перших пропозицій; 4) схематичні стратегії, пов'язані з наявністю традиційних форм організації макропропозицій, які забезпечують узагальнений синтаксис значення та макроструктури тексту повідомлення; 5) продукційні стратегії, які передбачають складання плану семантичної макроструктури повідомлення на основі елементів спільного знання комунікантів та комунікативного контексту і відбір інформації, яка викладається у пропозиціях, на локальному рівні, що зрештою може привести до змін у макроструктурі та формулювання поверхневих структур із різними семантичними, прагматичними і контекстуальними даними; 6) стилістичні стратегії, що дають змогу добирати та інтерпретувати мовні засоби з огляду на контекстуальну інформацію, забезпечуючи стилістичну зв'язність мовлення, дотримання певного регістру; 7) риторичні стратегії, які підвищують ефективність вербальної комунікації і сприяють розумінню дискурсу, привертаючи увагу до важливих понять, засобів глобального і локального зв'язку, прагматичних аспектів тощо; 8) невербальні стратегії, необхідні для опрацювання невербальної інформації; 9)

конверсаційні (розмовні) стратегії, які реалізують соціальні й комунікативні функції дискурсивних одиниць, мовленнєвих актів або пропозицій, тобто забезпечують позмінне виконання ролі мовця залежно від соціальних характеристик комунікантів, а також від невербальної інформації спілкування та специфіки ситуативного контексту [5, с.97].

Аналіз комунікативної поведінки учасників українського й азербайджанського сватання, здійснений на матеріалі фольклорних записів, творів художньої літератури, довідкових видань та відеофрагментів, дозволяє нам зробити висновки щодо традиційних національних комунікативних стратегій і тактик обох народів, що склалися впродовж століть.

В обох культурах поняття «сватати» означає «за дорученням того, хто хоче одружитися, або його рідних, просити згоди на шлюб в обраної особи та її батьків». Відповідно у комунікативній ситуації сватання в обох народів глобальною є пропозиційна стратегія – звернення з проханням, а також спонукання батьків дівчини дати згоду на заміжжя їхньої доньки з хлопцем. Реалізація цього

завдання відбувається в рамках кооперативного, діалогічного мовленнєвого акту, а досягненню головної мети сприяють такі спільні комунікативні тактики: формування сприятливої атмосфери взаємодії всіх учасників спілкування, залучення значущих осіб як сватів, етикетна комунікативна рамка, добір відповідних мовних засобів, ввічливість, частування.

Формування сприятливої атмосфери взаємодії всіх учасників спілкування обидва народи досягають, зокрема, через проведення обряду сватання у сприятливий день. В Азербайджані це так звані щасливі дні, тобто ті, котрі приносять здійснення бажань. В Україні йдуть сватати дівчину здебільшого в неділю, вівторок, четвер. У понеділок, середу, п'ятницю не звичай іти сватати дівчину, мабуть тому, що «пісні» дні [3, с.232]. Крім того, в обох культурах є обрядодії, спрямовані на знешкодження злих сил, які могли завадити успішному сватанню. Азербайджанці, щоб погані духи не ув'язалися за сватами, щоб не вийшли з будинку, пришилиювали голку до вхідних дверей чи навіть на стіну, де розміщені двері. В Україні, зокрема на Закарпатті, сватати

йшли вдосвіта, «тільки що півні відпіли, а це тому так рано, щоб їм ніхто не перейшов дороги порожняком» [3, с.233].

Тактика залучення значущих осіб як сватів. В Україні хлопець, що вирішив одружитись, запрошував поважних, статечних чоловіків у старости. Вони брали з собою палиці (ознака повноважень і достоїнності), буханець хліба, дрібок солі й ішли до молодої. Відмова завдала б удару не тільки молодому, а й цим поважним людям [3, с.16]. В Азербайджані сватами від нареченого були батько, мати, дядько по матері (дайи), дядько по батькові (емі), старший брат та інші близькі родичі, а також поважні люди села (аксакали), присутність яких мала забезпечити міцну базу для нового шлюбу [7, 8].

В обох народів успіх сватання залежав ще й від *уміння вести розмову, добирати відповідні мовні засоби*. Українці використовують традиційні усні тексти-кліше, для яких характерна варіантність: *«Ми люди німецькі, ідемо з землі турецької. Раз дома, у нашій землі, випала пороша. Я й кажу товаришу: що нам дивиться на погоду, ходім лишень шукать звіриноного сліду. От і пішли. Ходили, ходили і нічого не знайшли; аж – гульк! Назустріч іде наш князь і говорить*

нам такі речі: «Ей ви, хлопці, добрі охотники! Будьте ласкаві, покажіть дружбу мені. Трапилась мені куниця, красна дівиця. Не їм, не п'ю і не сплю од того часу, та все думаю, як її достати? Поможіть її мені поймати». ...От як у це село ввійшли, тут уп'ять випала пороша: ми вранці встали і таки на слід напали. Вірно, що звір наш та пішов у двір ваш, а з двору у хату та й сів у кімнату. Тут і мусимо його поймати. Тут застрягла наша куниця. Оце ж нашому слову кінець, а ви дайте ділу вінець: оддайте нашому князю куницю – вашу красную дівицю. Кажіть же ділом, чи віддасте, чи нехай підросте?»

Багатою видається невербальна комунікативна стратегія сватання в обох народів. Й азербайджанці, й українці чітко розділяють інформацію, яку подають вербально, а яку невербально. Так, свою згоду на одруження з хлопцем, який її сватає, українські й азербайджанські дівчата виявляють невербально, за допомогою *тактики значущого (свідомого) мовчання*, яке в українській традиції доповнюється колупанням печі. Саме мовчання дівчини у відповідь на запитання батька, чи готова вона прийняти пропозицію цього парубка, розцінюється усіма учасниками

як згода. В українській обрядовій культурі відмовляти сватам і парубкові прийнято також невербально – повернути принесений хліб, піднести гарбуза, наприклад. Невербальна відмова сватам представлена також і в азербайджанців. Якщо батько дівчини має намір відмовити родині хлопця, то під час великого сватання частує своїх гостей чаєм без цукру. Натомість, коли дає згоду на шлюб, то пригощають своїх гостей чаєм з пресованим цукром, промовляючи: «Потіште свої вуста. Нехай Аллах благословить молодят!»

Висновки. Отже, сватання як один з елементів українського й азербайджанського весільного обряду являє собою в обох народів акт кооперативної (неконфліктної) соціально-культурної комунікації, вибудований на підставі осмисленої інтенції. Глобальний мовленнєвий намір як частина комунікативної стратегії полягає у висловленні прохання і досягненні згоди та реалізується шляхом відпрацьованих тактик, спільних для двох культур.

Список літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Борисенко В. Сімейна обрядовість українців ХХ – початку ХХІ століття. Київ : ІМФЕ, 2016. С. 86 – 113.
3. Весілля : у 2-х т. / упор. текстів М.М. Шубравська. Київ : Наукова думка, 1970. Т.1. 456 с.
4. Дейк Т. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Благовещенск : БГК им. И.А. Бодуэна де Куртене, 2000. 308 с.
5. Дейк Т. ван, Кинч В. Стратегии понимания связного текста. Москва: Либроком, 2013, 344 с.
6. Янко Т.Е. О понятиях коммуникативной структуры и коммуникативной стратегии. *Вопросы языкознания*. 1999. № 4. С. 37 – 44.
7. Азербайджан зсередини: «хна-яхти». Режим доступу: <https://theoutlook.com.ua/article/10030/azerbajdzhan-zseredini-xna-yaxti.html><https://theoutlook.com.ua/article/10030/azerbajdzhan-zseredini-xna-yaxti.html>
8. Обряды, обычаи и традиции азербайджанской свадьбы. Режим доступу <http://www.radaspilnot.org.ua/obryady-obychai-i-tradicii-azerbajdzhanskoj-svadby/>

Серебрянська І. М., д. філол. наук,
м. Суми, СумДУ,
Альзубаїді Алі Халед Алі, студент МЦ.м-
907і, Йорданія

САКРАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БІБЛЕЇЗМІВ У ПОЕМІ «МАРІЯ» Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Мета нашої наукової розвідки – дослідити стилістичні функції біблеїзмів у поемі «Марія» Т. Г. Шевченка.

У сучасній науковій літературі біблеїзми кваліфікуються як «окремі слова та фразеологізми (у широкому розумінні цього терміна, включно з прислів'ями та приказками), які, відірвавшись від біблійного тексту, широко вживаються в мовленні, побутовому та літературному» [1, с. 103]. Серед них виокремлюють різнохарактерні лексеми – топоніми, антропоніми, слова біблійної тематики.

Питання функціонування біблеїзмів у літературній мові досліджували Р. Зорівчак [2], А. Коваль [3], Н. Черкас [4] та ін., але до цього часу воно не втрачає своєї актуальності, адже зазначені мовні одиниці формують образну християнську картину світу [4, с. 5].

У художній мові Т. Г. Шевченка органічно злилися пісенний фольклор, усна оповідь, доповнені всім тим, що збереглося від давніх мов, уживаних в Київській Русі і в Україні. Митець надав літературній мові внутрішньої естетичної впорядкованості, збагативши народнорозмовну мову органічним уведенням у неї елементів з інших джерел і тим самим віддаливши мову літератури від побутової мови [1]. Окреме місце у його художніх текстах посідає релігійна лексика.

Упродовж століть Біблія мала значний вплив на духовне життя українського народу, на літературу, культуру, образотворче мистецтво. Вона є джерелом моральних, духовних та етичних істин і настанов. Особливої цінності набуває органічне поєднання біблійних мотивів, біблійних образів та відповідної лексики з мовною картиною світу, представленою в художніх творах Кобзаря. Яскравим проявом переосмислення євангельських та апокрифічних легенд про діву Марію та її сина є соціально-філософська поема «Марія». Цей твір – вершина у створенні ідеалу жінки-матері.

У поемі «Марія» Т. Г. Шевченко змальовує образ жінки, яка народила Христа. Поклавши в основу художнього тексту традиційну фабульну канву про євангельську Марію, поет створив оригінальний сюжет, який містить чимало нових ситуацій, колізій, деталей, відсутніх у канонізованих церковних легендах. Просто й щиро, з ліричною задушевністю й ніжністю розповідається в поемі про життя бідної дівчини, сироти Марії, наймички у свого родича, бідного тесляра Йосипа.

Поема починається з епіграфа, що є цитатою акафісту Пресвятій Богородиці, який уже рясніє біблійною лексикою: *Радуйся, Ты бо обновила еси зачатья студно.* Продовжується молитвою до Богородиці за тих, хто зазнає кари й мук за свій народ, проханням до Божої Матері зглянутися на страждання, дати сили *«хрест, кайдани донести до самого, самого краю»*, проханням зіслати їм *«благий кінець»*, за що автор в подяку обіцяє *«псалмом і тихим, і веселим»* оспівати її трагічну *«святу доленьку»*.

Неможливо оминати увагою той факт, що, змальовуючи нелегкий життєвий шлях, почуття та переживання образу Марії-земної жінки, яка жила в *«убогій*

і чужій хатині»; породивши сина, була вимушена переховувати його від Ірода; аби прогледувати, пішла в найми; коли син виріс і пішов *«меж люди»*, пішла вслід за ним, автор асоціює її образ з Марією-Божою Матір'ю, вербалізуючи його за допомогою тих самих піднесених, емоційно насичених слів, якими її змальовує Біблія – *святая, пренепорочная, благая, пречистая, достойно пстая: Святая сило всіх святих, Пренепорочная, Благая!; Возри, Пречистая, на них, отих окрадених, сліпих; Достойно пстая! Благаю! Царице неба і землі; а радість Матері Марії* неізреченна. Отже, ціла низка нестягнених прикметникових форм, використаних в контексті живої народної мови, надає йому особливого колориту, підкреслює святість української жінки-матері.

Син Марії у художньому творі асоціюється з Сином Божим, про що свідчить відповідна лексика, особливо її нагромадження, повторення в межах одного контексту: *...на путь святий святого сина*. Це дає можливість авторові експресивно увиразнити образ мученика-Сина: *...Подай їм силу Твого мученика-Сина; ...за Сином праведним своїм*.

Художній образ Йосипа в художньому тексті так само співвідноситься з батьком Божої Матері, набуваючи

відповідних мовних характеристик: ...*святого Йосипа свого*.

Таким чином, ціла група прикметникових означень-біблеїзмів, які в контексті сприймаються як синонімічні (*святий, пренепорочний, благий, пречистий, праведний*), є художнім засобом змалювання не лише самої головної героїні, а й усієї її родини. Саме біблійна лексика лежить в основі асоціативного поєднання мовного образу звичайної української родини й родини Біблійної.

Крім того, завдяки наявності біблеїзмів у поемі «Марія» інші образи також сприймаються як сакральні, освячені. Зокрема таку лексику знаходимо в художньому тексті на позначення образу дітей: *О святій! Пренепорочниє! — сказав, як узрів діток; **святиє** діточки*.

Смислового навантаження в поемі набуває ціла група слів, що є власними назвами релігійних персонажів — Йосипа, Авраама, Ірода, Месії та інших: *Йосип мовив, /— Такеє-то пророче слово сказав мені. /— Святий закон! І Авраама і Мойсея; Через час / Чи через два прийшов указ / І легіон з Єрусалима, / Од того Ірода*.

До того ж, серед біблеїзмів, якими послуговується Т. Г. Шевченко, знаходимо цілу низку слів на позначення поняття «Бог», які в контексті сприймаються як синоніми: *Месія! Ісус! Осанн!* А пунктуаційне оформлення речень надає тексту ще більшої емоційної виразності.

Більшість біблеїзмів у поемі Т. Г. Шевченка набуває позитивної конотації, оскільки їх провідна роль – надавати зображувальному піднесеності, аргументованості, сповнювати образи сакральністю, святістю. І тільки на позначення негативних героїв, злих правителів, «іродів-царів» біблеїзми в поемі «Марія» набувають негативного забарвлення: *Що роблять іроди-царі!* Так, через високий стиль мови автору вдається підкреслити ницість, мізерність зображуваного.

Отже, застосовуючи біблеїзми в поемі «Марія», Т. Г. Шевченко типізує й індивідуалізує певні риси характеру персонажів, надає зображуваним подіям певної експресії, викликає в реципієнта повагу до одних героїв і зневагу до інших, негативних, сповнює вислів пафосом урочистості, дає змогу сучасному читачеві спостерігати за колоритом минулого життя.

Список літератури

1. Ващенко В. С. Мова Тараса Шевченка / В. С. Ващенко. – Харків : Держвидав, 1963. – 252 с.
2. Зорівчак Р. П. Біблеїзми в нашому мовленні / Р. П. Зорівчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlife.org/main/evshan/zorivchak12.htm>.
3. Коваль А. П. Крилаті вислови в українській літературній мові / А. П. Коваль, В. В. Коптілов. – Київ : Вища школа, 1975. – 335 с.
4. Черкас Н. В. Мовностилістичні засоби відображення біблійних мотивів у повоєнному американському романі : дис.... канд. філол. наук / Н. В. Черкас. – Львів, 2004. – 227 с.
5. Шевченко Т. Г. Твори : в 5-ти томах. – Т. 2. – Київ : Дніпро, 1978.

Ж. Комілов, студент ПУ-81, Узбекистан
Науковий керівник: *Л. В. Біденко*,
канд. пед. наук, доц.,
м. Суми, СумДУ

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Вивчення української мови іноземними студентами сприяє підвищенню рівня практичного володіння мовою в різних сферах її функціонування. Знання з мови їм необхідне

для успішного навчання та спілкування, а умовами успішного та ефективного навчання студентів залежить від правильної мотивації. Вона спонукає студентів до реалізації своїх цілей, намірів у навчальному процесі. Якщо студенти впевнені, зацікавлені і вмотивовані щодо свого роду діяльності, то вони приділятимуть більше уваги та докладатимуть більше зусиль до вивчення мови.

Спостереження за навчальним процесом та власний досвід викладання української мови як іноземної підтверджує думку про те, що перед сучасним викладачем передусім стоїть завдання застосування в навчанні таких ресурсів, які пробуджуватимуть і підтримуватимуть у студентів інтерес до пізнання нового. А це важливо, адже, згідно із сучасними дослідженнями, результати діяльності людини тільки на 20% залежать від інтелекту, а на 70-80% -- від мотивації

У зв'язку з цим виникає питання про вивчення мотиваційної сфери і визначення головних навчальних мотивів.

У процесі побудови моделі вивчення особливостей навчальної діяльності ми спиралися на дослідження, що

висвітлено в роботах вітчизняних та зарубіжних учених – дидактів (В.І. Загвязинський, Л.Д. Столяренко та ін.) і лінгводидактів (М.І. Пентилюк, В.І. Статівка, І. М. Кушнір, Т.І. Левченко та ін.), психологів (Н. П. Волкова, С. С. Занюк, В. Я. Кикоть, В. Є. Михайличенко, В. В. Полянська, В. А. Яқунін та ін.)

У сучасній психолого-педагогічній літературі є різні тлумачення сутності поняття «мотивації навчання». Так, В. Клачко вважає, що мотивація навчання – це «ієрархічна система мотивів зовнішнього й внутрішнього типів, які визначають спрямованість, інтенсивність та особистісний зміст навчальної діяльності суб'єктів навчання» [1, с.7]. Видатний учений П. Яқобсон підкреслює, що мотивація навчання є, з одного боку, результатом трансформацій тих впливів, які учень отримує із сімейної та соціальної сфери, а, з іншого боку, ставлення до цих впливів, що пов'язані з особливостями життєвих настанов, бажань та інтересів людини [4, с.253].

Науковець виокремлює три типи мотивації навчання: негативна, позанавчальна, навчальна. Під негативною мотивацією навчання дослідник розуміє таку мотивацію, що

зумовлена усвідомленням можливих неприємностей, незручностей, покарань, які можливі в разі невиконання діяльності. Навчання під впливом такого мотиву набуває характеру захисної дії і є певною мірою примусовим. Другий тип мотивації – мотивація, яка складається з мотивів, що виявляються поза навчальною діяльністю, але мають позитивний характер. Цей тип мотивації вчений, у свою чергу, поділяє на два види – широку й вузьку мотивацію. П. Якобсон пише: «Широка мотивація складається з моральних і суспільних мотивів суб'єкта навчання, які визначаються широкими соціальними мотивами. Ці мотиви пов'язані з почуттям громадського обов'язку перед країною та перед батьками». Вузька мотивація – це усвідомлення студентом навчання лише як крок до матеріального благополуччя.

Третій тип – мотивація, що безпосередньо пов'язана з самим процесом навчальної діяльності. Процес здобуття знань спонукає до навчання, оволодіння певними знаннями, вміннями й навичками. В основі цього типу мотивації лежить прагнення пізнавати нове. Постійні пізнавальні інтереси в цьому типі мотивації сприяють появі прагнення долати труднощі інтелектуального характеру. П. Якобсон у

своїх висновках констатує, що всі три типи мотивації навчання ніколи не виявляються в чистому вигляді в процесі навчально-пізнавальної діяльності [4, с.254].

Отже, важливою складовою є уміння викладача виявити типи мотивів студентів та впливати на їхню корекцію.

На кафедрі мовної підготовки іноземних громадян СумДУ навчаються студенти із різних країн. Виявити їх тип мотивації допомогло анкетування, проведене на початку навчального року.

Для проведення дослідження нами було розроблене опитування, що складалося з трьох блоків питань. У процесі підготовки анкети нами враховувався особистісний смисл вивчення української мови як іноземної, цілеспрямовання, пізнавальний та соціальний аспекти.

В опитуванні брали участь 43 студенти медичного інституту СумДУ (18 студентів першого курсі, 20 студентів другого курсу і 5 студентів третього курсу)

Перші три запитання відбивають такий показник мотивації, як особистісний. Із отриманих результатів аналізу можна зробити висновки, що вивчення української мови як іноземної студентам необхідно, щоб, в першу чергу,

отримати гарні оцінки, бо вони не хочуть мати неприємності від батьків, отримати покарання, які будуть відбиватися у недостатньому матеріальному фінансуванні з боку родини.

Відповіді «подальше навчання», «мій загальний розвиток», «читання наукової літератури українською мовою», «спілкування зі студентами з України в позанавчальний час» – студенти оцінили невисоко. Так, наприклад, відповідь «подальше навчання» лише дві особи поставили на першу позицію, тоді як «спілкування із студентами в позанавчальний час» зайняло першу позицію (18 студентів із 43).

Наступні три запитання характеризують здатність до цілеполягання. Аналіз відповідей дозволяє говорити про різні рівні усвідомлення процесу навчання. 20 студентів із 43 вважають, що українська мова необхідна для «отримання стійких знань з дисципліни». 10 респондентів переконані, що знання мови допоможуть їм у суспільній діяльності. Інші студенти давали такі відповіді: «щоб розуміти українську культуру», «щоб залишитися жити в Україні».

Це говорить про те, що отримання перш за все знань не зовсім відповідає життєвим планам та установкам студентів.

Третій змістовний блок анкети спрямований на виявлення у студентів направленості мотивації на пізнавальну і соціальну сфери.

Запитання були сформульовані так: чи подобаються вам заняття з української мови; чи цікаво вчити українську мову; за яких умов з'являється чи зникає зацікавленість у вивченні предмета, чи вивчаєте ви українську мову з метою знайомства з культурними традиціями тощо.

Відповіді студентів на ці питання корелюють одне з одним. Це дозволяє згрупувати їх у три групи: 1) мотиви, породжені самим ходом навчального процесу під час вивчення мови; 2) соціально-обумовлені мотиви; 3) мотиви, пов'язані з культурою і міжкультурною взаємодією.

Цікавим, на наш погляд, є оцінка студентами свого рівня оволодіння мовою. Респонденти давали такі відповіді: «володію дуже добре» (10 із 43), «володію добре, але часто допускаю у мовленні помилки» (8 із 43), «добре володію усним мовленням, але пишу погано» (12 із 43), «володію не дуже добре» (13 із 43).

Зважаючи на вищезазначені показники анкетування, можна зробити висновки, що серед студентів немає чіткої

градації на негативну, позанавчальну, навчальну. Проте значний відсоток студентів (54%) бояться покарання батьків, позанавчальна у поєднанні з негативною (32%), навчальна у поєднанні з позанавчальною – 14%.

Отже, ці дані можуть бути враховані під час навчання української мови, зокрема, під час розробки спеціальних прийомів формування у студентів навчального типу мотивації, що має призвести до ефективності професійної підготовки іноземних студентів.

Список літератури

1. Возрастная психология: учеб. пособие для высш. учеб. заведений / Под ред. В.Е. Ключко. Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 264 с.: ил.
2. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Загвязинский В. И., Атаханов Р. – 7-е изд., стер. – М. :Academia, 2012. – 365 с.
3. Шаклеин В.М. Современные методики преподавания русского языка нерусским : учеб. пособие. – М.: РУДН, 2008. – 258 с.
4. Якобсон П. М. Психология чувств и мотивации : Избр. психол. тр. / П. М. Якобсон; Под ред. Е. М. Борисовой; Акад. пед. и соц. наук, Моск. психол.-соц. ин-т. - М. : Ин-т практ. психологии ; Воронеж : НПО "МОДЭК", 1998. - 304 с.

Обенг-Бемптонг Еріка, студентка гр.МЦМ-819, СумДУ
Чернишова Т. Г. викладач, м. Суми, СумДУ

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ФАКТОР УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Актуальність дослідження питань методики навчання діалогічного мовлення іноземних студентів обумовлена необхідністю аналізу цього питання з позицій компетентнісного підходу, за якого повинно здійснюватися навчання української мови як іноземної.

Огляд літератури засвідчує, що в науці здійснено достатньо досліджень, у яких розроблено теоретичні питання вирішення проблем формування діалогічного мовлення, втім окремі напрями навчання діалогічного мовлення іноземних студентів та використання новітніх технологій потребують подальшого вивчення. Викладачі української мови як іноземної зазначають, що організація навіть найпростішої розмови між студентами вимагає чималих зусиль, серйозної підготовки і ретельного підбору потрібного лексичного матеріалу. Значний внесок у розвиток методики формування діалогічного мовлення такі

методисти, як В. Л. Скалкін, С. П. Шатілов, Н. І. Гез, Г. В. Рогова, Є. І. Пасов, В. М. Плахотник, Л. В. Молчанова, Л.С. Панова та ін. Лінгводидактичний аспект досліджували О. М. Біляєв, Г. Д. Берегова, О. В. Єфименко, К. Я. Климова, Т. М. Котик, А. І. Ляшкевич, С. В. Мунтян, Е. Я. Палихата, концептуалізацію соціальних ідей про діалогічне мовлення – В. А. Бухбіндер, Д. І. Ізаренков та ін.

Для визначення поняття «компетентність в діалогічному мовленні» розглянемо визначення терміна «діалогічне мовлення». Так, діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен із учасників по черзі виступає як слухач, партнер по спілкуванню – адресат) і як мовець (ініціатор спілкування – адресант). Крім того, компетентність в діалогічному мовленні – це здатність реалізовувати усно мовну комунікацію в діалогічній формі в життєво важливих сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативного завдання. Компетентність в діалогічному мовленні передбачає, що мовець може планувати, здійснювати і корегувати власну комунікативну поведінку в різних

ситуаціях з урахуванням правил та норм спілкування в певному національно-культурному середовищі. Складовими компетентнісно-діалогічного мовлення (КДМ) є уміння, навички, знання і комунікативні здібності. Перший компонент КДМ охоплює мовленнєві, навчальні, інтелектуальні та організаційні уміння. Мовленнєві уміння полягають в ініціюванні та закінченні діалогу; у підтриманні діалогу, використовуючи мовні кліше, характерні для діалогів різних функціональних типів; у розширенні теми діалогу; адекватно реагувати на репліки співбесідника; у використанні невербальних засобів спілкування тощо.

Як зазначає О. І. Вишневський, «насправді діалог є основною, домінантною формою мовлення, й у практиці навчання він повинен посідати належне місце. Процес навчання говоріння варто будувати в напрямі від нього до монологу, а не навпаки. Діалогічне мовлення для того, хто навчається, є складнішим, ніж монологічне. Воно формується під час розмови двох партнерів, його не планують наперед, бо невідомо, у якому напрямі піде розмова» [1, с. 104].

Діалогічне мовлення завжди є вмотивованим. Так, психолог Л. С. Виготський зазначає, що процес організації мовлення передбачає дотримання послідовності «від мотиву, який формує певну думку, до оформлення цієї думки, до опосередкування її у внутрішньому слові, потім – у значеннях зовнішніх слів і, нарешті, у словах» [2, с. 375].

Особливістю діалогічного мовлення є зверненість. Діалог передбачає зорове сприйняття співрозмовника й певну незавершеність висловлювань, яка доповнюється позамовними засобами спілкування (мімікою, жестами, контактом очей, позами співрозмовників). Завдяки цим засобам мовець виражає свої бажання, сумніви, жаль, припущення, тому їх не можна ігнорувати в навчанні іншомовного спілкування.

Характерним для діалогічного мовлення є те, що воно тісно пов'язане із ситуацією. Це зумовлює специфіку лінгвістичної будови діалогу, у якому часто трапляються згорнуті (редуковані) форми, скорочені речення, що поза ситуацією не завжди зрозумілі [1, с. 104].

Найбільш доступно сформулював компонентний склад навчальної комунікативної ситуації В. О. Артемов,

проаналізувавши комунікативні ознаки мовленнєвих дій: «... для сценічної актуалізації мовленнєвого вчинку важливо враховувати: хто, кому, що, навіщо, за яких обставин і з яким ставленням повідомляє (наказує, пропонує і т. п.)» [3, с. 148].

Визначальною рисою діалогічного мовлення є також спонтанність, оскільки зміст розмови та її структура залежать від реплік співрозмовників. Спонтанність діалогічного мовлення обумовлює використання різноманітних кліше та розмовних формул. Окрім того, це виявляється в паузах нерішучості, перебудові фраз, зміни структури діалогічної єдності. У діалозі наявні емоційність та експресивність, широке використання невербальних засобів та готових зразків, розмовних формул, стійких виразів.

Л. С. Панов виокремлює такі основні види діалогічних єдностей залежно від їхньої функціональної спрямованості:

1. Запитання – повідомлення (будь-яке вираження в стверджувальній чи заперечній формі різноманітних стосунків співрозмовників, зокрема повідомлення факту, оцінка події, вираз згоди чи незгоди, сумніву, здивування, жалю, байдужості, радості тощо).

Наприклад: – *Як Ви себе почуваете?* – *Дякую, добре.*

2. Запитання – уточнювальне запитання. Наприклад: – *Де Ви відчуваєте біль? Покажіть, де саме?* – *Я відчуваю біль в ділянці серця, ось тут.*

3. Повідомлення – повідомлення. Наприклад: – *Вам треба зробити кардіограму серця.* – *Так, я вже робив з дні тому.*

4. Повідомлення – запитання. Наприклад: – *Межі вашого серця розширені і прослуховується шум.* – *Я був на прийомі у кардіолога, але він мені про це не повідомив.*

5. Повідомлення (запитання) – спонукання. Наприклад:

– *Мені не подобаються результати вашого клінічного аналізу крові. Зробіть, будь ласка, повторний аналіз завтра.*
– *Так, я зрозумів.*

6. Спонування – повідомлення тощо.

Традиційна методика навчання діалогічного мовлення тісно пов'язана з новітніми технологіями, які викладач комплексно впроваджує у навчальний процес на практичних заняттях з української мови як іноземної. Так, засоби навчання для формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні різноманітні, і вони

постійно удосконалюються, адаптуються до форм навчання, доповнюються новітніми.

Зокрема В. В. Черниш розрізняє технічні та нетехнічні засоби навчання. Нетехнічні засоби поділяють на такі види, як: 1) вербальні опори (мікродіалог, діалог-зразок, мікродіалог-підстановча таблиця, структурно-мовленнєва схема, функціональна схема мікродіалогу, об'єднані між собою функціональна і структурно-мовленнєва схема діалогу);

2) невербальні (зображальні) опори (сюжетний малюнок, серія малюнків, фотографій, листівок, різноманітні плани будинків, будівель, карта погоди);

3) вербально-зображальні опори (схематичний план міста, будівлі тощо).

Технічні засоби поділяють на:

1) аудіо-візуальні (відеозапис: відеофільм, відеосюжет, мультиплікаційний фільм, навчальний фільм тощо);

2) аудитивні (аудіозапис: фонозвук, радіопередачі тощо) [4, 16].

Отже, на наше переконання, у навчанні діалогічного мовлення студентів медичних факультетів

найбільш ефективними технологіями навчання є проблемно-діяльнісне навчання, контекстне навчання, метод проєктних технологій, ігрові технології та технології вивчення окремих професійних ситуацій.

Список літератури

1. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 206 с.
2. Выготский Л. С. Избранные психологические исследования / Л. С. Выготский. М.: АПН РСФСР, 1956. 519 с.
3. Нагірний Л. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів /URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudania/web13/pdf/2012_1/Liubomyr_Nahirnyi.pdf (дата звернення 12.05.2020).
4. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної компетенції у діалогічному мовленні. Іноземні мови. 2011. № 3 (67). С. 15–22.
5. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч. метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] /О. Б. Бігі., Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2011. 344 с.
6. Byram Michael. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence / Michael Byram. McGraw-Hill, 1997. 56 p.

ЗМІСТ

<i>Массамно Еліс Олівейра, Дегтярьова Т. О.</i> «Діти індиго»: історія виникнення феномена	3
<i>Muhurcuoglu Berke Cem, Pylypenko-Fritsak N. A.</i> Academic mobility and development of international cooperation in the field of higher education in Ukraine	17
<i>А. Алтаєва, Кушнір І. М.</i> Лінгво-візуальні маркери глобальних проблем	24
<i>Xaba Sibongumusa, Nimenko N. A.</i> Academic mobility of students in higher education in Ukraine	35
<i>Maalim Yazid Abdirizak, Nimenko N. A.</i> The role of youth in the modern world	43
<i>Алмбайдін Махмоуд, Шевцова А. В.</i> Діалогічне мовлення як засіб забезпечення діалогу культур	51
<i>Алфред Чикаве Міна, Коньок О. П.</i> Відображення мовної картини світу в пареміях (на прикладі української мови та мови суахілі)	61
<i>Джібі Джой, Кулішенко Л. А.</i> Державні символи України та Індії	69
<i>Жураєв Умархон, Бурнос Є. Ю.</i> Невербальне спілкування у контексті взаємодії культур	80
<i>М. Коркмаз, Кая Ерай, Роденко А. В. ,</i> Національні традиції та особливості соціальної комунікації в Туреччині	90
<i>Diadchenko H. V., Kuzivakwashe Shayne Huni.</i> Tourism in zimbabwe	99

<i>Patel Dhvani, Vorona N. O.</i> Education of India	116
<i>Reeja Thomas, Neha Puthuparambu Jalaludeen, Vorona N. O.</i> Places of interest for Tourism in India	126
<i>Raj Shweta, Pradeep Akash, Vorona N. O.</i> Fairy tales and Legends of India	135
<i>Sona Mariyam Kochumon, Vorona N. O.</i> Culture of india on languages and linguistics	144
<i>Abhilash Rajesh, Vorona N. O.</i> Culture of Festivals of India	159
<i>Sneha David, Vorona N. O.</i> Indian culture	171
<i>Grace Sara Saji, Vorona N. O.</i> Tourism in India	180
<i>Merin Shaju, Vorona N. O.</i> Features of indian culture	190
<i>Р. Атік Шуайб, Яременко Л. М.</i> Крос-культурна грамотність інокомунікантів: Никанор Онацький	199
<i>Саєд Мубаашера Ірфан, Пилипенко-Фріцак Н. А.</i> Культура Індії: діалог спільнот, мов, релігій	209
<i>Аль-Самеаі Якен, Зозуля І. Є.</i> Полікультурна компетентність іноземних студентів як фактор інтеграції в українське суспільство	217
<i>А. Бильке, М. Махмудов, Тубол Н. А.</i> Образы мужчины и женщины в пословицах и поговорках	227

<i>Д. Ожеріо, Похілько О. В.</i> Народна педагогіка як складова сучасної педагогічної науки	238
<i>Дехінсілу Аденсола Ннеамака, Пилипенко-Фріцак Н. А.</i> Концептуальні засади формування професійно зорієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів-медиків на заняттях з української мови	258
<i>С. Рагимов, Д. Бабаев, М. С. Казанджиева.</i> Национальные традиции и современные тенденции в культуре Азербайджана	268
<i>Вішал Шарма, Скварча О. М.</i> Використання інформаційних технологій як засобу розвитку пізнавальної активності студентів на заняттях з української мови як іноземної	278
<i>Айдин Мехмет, Чернякова А. В.</i> Практика упровадження крос-культурного підходу до вивчення святково-обрядової культури під час навчання української мови як іноземної	296
<i>Хардін, Завгородній В. А.</i> Технології дистанційної роботи викладач - студент під час карантину	317
<i>Висоцька Т. В., Беценко Т. П.</i> Конструкції з прямою мовою як засоби художньо-образної комунікації у прозовій мовотворчості Бориса Харчука	326
<i>Некрасова А., Беценко Т. П.</i> Ботанічна картина світу у поетичній інтерпретації Івана Малковича (на прикладі семантики фітонімів у віршовій мові митця)	334

<i>Писаренко К. О., Беценко Т. П.</i> Роль вставних та вставлених конструкцій як живомовних елементів у організації художньої оповіді Григора Тютюнника	338
<i>Сердюк К. І., Беценко Т. П.</i> Поетонім <i>сонце</i> у віршовій мові Андрія Малишка	345
<i>Набок М., Алсаєдахмед Махмуд, Бадер Моса Мохаммад.</i> Сприйняття іноземними студентами з Близького Сходу українських народних дум: етнопсихологічний аналіз	357
<i>Клипатская Ю. А., М. Факхан.</i> К вопросу «Откуда берутся деньги?»	366
<i>Ярова А. Г., С. Мірзазаде.</i> Комунікативні стратегії і тактики сватання в українському й азербайджанському традиційному весільному обряді	378
<i>Серебрянська І. М., Альзубаїді Алі Халед Алі.</i> Сакральний потенціал біблеїзмів у поемі «Марія» Т. Г. Шевченка	393
<i>Ж. Комілов, Біденко Л. В.</i> Діагностика мотивації вивчення української мови іноземними студентами у закладах вищої освіти України	399
<i>Обенг-Бемптонг Еріка, Чернишова Т. Г.</i> Діалогічне мовлення як фактор успішної комунікації іноземних студентів медичного профілю	407

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції
«Наукова спільнота студентів XXI століття»
23-24 квітня 2020 року

Third All-Ukrainian Scientific-Practical Student Online Conference
«Scientific Community of Students of the 21st Century»
April 23-24, 2020

Відповідальний за випуск та упорядник Л. В. Біденко
Комп'ютерне верстання Т. Г. Чернишової

Стиль та орфографія авторів збережені

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 23,48. Обл.-вид. арк. 16,58.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.